

מקבוצת הבינלאומי

דוח הדירקטוריון לאסיפה הכללית של בעלי המניות

תוכן עניינים

5	דבר יו"ר הדירקטוריון
7	דוח הדירקטוריון והנהלה לשנת 2015
6	סקירה כללית, יעדים ואסטרטגיה
12	הסבר וניתוח לתוצאות ולמצב העסקי
48	סקירת הסיכונים
99	מדיניות ואומדנים חשבונאיים קריטיים, בקורות ונהלים
107	הצהרות בקרה פנימית על דיווח כספי
111	דוח כספי שנתי מבוקר
113	חוות דעת רואה החשבון המבקר
248	ממשל תאגידי, ונספחים לדוח השנתי
248	ממשל תאגידי
267	פרטים נוספים
283	נספחים
289	מילון מונחים

רשימת לוחות הכלולים בדוחות

8	נתונים עיקריים	1
9	דוח רווח והפסד - מידע רב תקופתי	2
10	מאזן - מידע רב תקופתי	3
17	הרכב הרווח המימוני, נטו	4
17	ניתוח סך הרווח המימוני, נטו	5
18	נתונים עיקריים בדבר שיעורי הכנסות והוצאות ריבית	6
18	פירוט העמלות וההכנסות אחרות	9
19	פירוט ההוצאות התפעוליות והאחרות	10
19	פירוט ההוצאות האחרות	12
21	התפתחות בסעיפי המאזן העיקריים	13
21	התפתחות בסעיפים חוץ מאזניים עיקריים	14
22	נתונים על היקפי האשראי לציבור לפי מגזרי ההצמדה השונים	15
22	אשראי לציבור לפי מגזרי פעילות	16
22	התפלגות סיכון האשראי הכולל לציבור לפי ענפי משק	17
24	הרכב תיק ניירות הערך	20
25	פירוט המקורות לציטוטי המחירים המשמשים לקביעת השווי ההוגן של ניירות הערך	22
26	הרכב ההון לצורך חישוב יחס ההון	28
31	סך ההכנסות לפי מגזרי פעילות	30
31	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי לפי מגזרי פעילות	31
31	רווח (הפסד) נקי המיוחס לבעלי מניות הבנק לפי מגזרי פעילות	32
31	יתרות מאזניות ממוצעות לפי מגזרי פעילות	33
35	תמצית תוצאות הפעילות ונתונים עיקריים של מגזר הבנקאות האישית	34
38	תמצית תוצאות הפעילות ונתונים עיקריים של מגזר הבנקאות הפרטית	35
41	תמצית תוצאות הפעילות ונתונים עיקריים של מגזר העסקים הקטנים	36
44	תמצית תוצאות הפעילות ונתונים עיקריים של מגזר בנקאות עסקית	37
46	נתוני הפעילות בשוק ההון כפי שהוצגו במגזרי הפעילות השונים	39
47	נתוני הפעילות בכרטיסי אשראי כפי שהוצגו במגזרי הפעילות השונים	40
54	סיכון אשראי בעייתי	41

56	סיכון האשראי הכולל לפי ענפי משק	43
59	חשיפה למדינות זרות	45
65	תיאור רגישות הון הבנק לשינויים במקביל בעקומי הריבית	47
66	פרטים על השפעת שינויים בריבית על השווי ההוגן של עודף הנכסים במגזר	48
68	החשיפה של הבנק וחברות מאוחדות שלו לשינויים בשיעורי הריבית	49
76	תיאור חשיפת ההון הפנוי בפועל, ברמת הקבוצה, בהשוואה למגבלות הדירקטוריון	50
77	תיאור רגישות הון הבנק לשינויים תיאורטיים בשערי החליפין של מטבעות החוץ העיקריים	51
95	דיון בגורמי סיכון	54
103	ניתוח רגישות של השפעת השינוי בפרמטרים העיקריים על חישוב ההפרשות האקטואריות	55
104	נתוני שווי הוגן של מכשירים פיננסיים נגזרים	56

דוח הדירקטוריון ליום 31 בדצמבר 2015

דבר יו"ר הדירקטוריון

אני מתכבדת להציג בפניכם את הדוחות הכספיים של בנק אוצר החייל לשנת 2015.

שנת 2015 הייתה שנה כלכלית רווית אתגרים בעולם כולו. ההאטה העולמית, לא פסחה על כלכלת ישראל וההאטה מורגשת ומתבטאת, בעיקר, בשיעור צמיחה נמוך מהתחזית ובירידה ניכרת בהשקעות. המערכת הבנקאית בעידן של אחרי המשבר עומדת בפני אתגרים רבים וביניהם:

- רגולציה מחמירה, רפורמות ויוזמות חקיקה רבות.
- תחרות הולכת וגוברת בתוך המערכת הפיננסית.
- מדיניות מוניטרית מרחיבה המתבטאת בשיעור ריבית אפסי.

הבנק הינו חלק מקבוצת הבנק הבינלאומי, עיקר פעילותו קימעונית ורבים מלקוחותיו הינם מקרב אוכלוסיית מערכת הביטחון. הבנק שומר על איתנות פיננסית המתבטאת בין היתר ביחס נזילות, בהלימות הון וביחס מינוף גבוהים ובפיזור רחב של אשראי ופיקדונות.

הרווח הנקי של הבנק בשנת 2015 הסתכם ב- 65.6 מיליון ש"ח בהשוואה ל- 37.6 מיליון ש"ח בשנת 2014. השינוי ברווח הנקי מושפע מגורמים חיצוניים וביניהם השפעת ירידת הריבית על הכנסות מפעילות מימון והשפעת הרגולציה על הכנסות התפעוליות ועל הפרשה להפסדי אשראי.

בחודש נובמבר 2015 זכה הבנק במכרז למתן אשראי ושירותים בנקאיים לעובדי מערכת הביטחון לתקופה של 7 שנים. במכרז נקבעו, בין היתר, התנאים למתן אשראי ולניהול חשבון לעובדי מערכת הביטחון והזכויות להפעלת סניפי הבנק במחנות צה"ל. הזכייה במכרז מאפשרת לבנק המשך צמיחה בקרב אוכלוסיית מערכת הביטחון וכן הזדמנויות עסקיות נוספות להרחבת פעילותו באוכלוסיות נוספות.

בחודש ינואר 2016 זכה הבנק ביחד עם מיטב ד"ש גמל ופנסיה במכרז החשב הכללי במשרד האוצר לבחירת שותפויות פיננסיות למתן הלוואות לעסקים קטנים ובינוניים בערבות המדינה. הזכייה מאפשרת לבנק להמשיך במתן השירות לעסקים אלו בארבע השנים הקרובות.

דירקטוריון הבנק רואה בשיפור היעילות התפעולית צעד הכרחי להמשך פעילותו של הבנק במשק תחרותי. בהתאם לכך, הבנק מבצע צעדי התייעלות ונערך לגיבוש צעדי התייעלות נוספים ארוכי טווח אשר יתאימו את רמת ההוצאות לרמת הפעילות הבנקאית בעידן תחרותי זה.

הבנק מעודד את עובדיו להשתלב בפעילות תרומה לקהילה, משתתף במבצע "אמץ לוחם" ומאמץ מזה שנים גדוד תותחנים ומקיים מסלולי תרומה בשיתוף עם גורמים נוספים.

תוצאות הבנק והישגיו, נעשו תודות לפעילות ומסירות של ציבור העובדים וההנהלה ועל כך נתונה תודה והערכה בשמי ובשם דירקטוריון הבנק.

סמדר ברבר-צדיק
יו"ר הדירקטוריון

סקירה כללית, יעדים ואסטרטגיה

7	תיאור פעילות הבנק
7	מידע כספי תמציתי עיקרי
11	הסיכונים העיקריים שהבנק חשופ אליהם
11	יעדים ואסטרטגיה

דוח הדירקטוריון וההנהלה לשנת 2015

בישיבת הדירקטוריון שהתקיימה ביום 25 בפברואר 2015 הוחלט לאשר ולפרסם את הדוחות הכספיים המאוחדים של בנק אוצר החייל בע"מ לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2015.

סקירה כללית, יעדים ואסטרטגיה

פעילות הבנק

פעילותו העסקית של הבנק מתמקדת במספר מישורים עיקריים:

- תיווך פיננסי בין מפקידים ללווים, העומד ביסודה של הבנקאות המסחרית. ההכנסות מפעילות זו מקבלות את ביטוין בהכנסות ריבית, נטו ומהוות את מקור הרווח העיקרי של הקבוצה.
- שירותים פיננסיים ובנקאיים מניבי עמלות במגוון רחב של פעילויות, בתחומי ניירות הערך, שירותי מידע, כרטיסי אשראי, מכשירים פיננסיים נגזרים, מט"ח, סחר בינלאומי, וכיו"ב.
- ייעוץ השקעות וייעוץ פנסיוני.
- השקעת הנוסטרו של הבנק וניהול סיכוני שוק ונזילות.

עיקר פעילותו של הבנק הינה פעילות קימעונאית. הבנק פועל באמצעות 48 סניפים ושלוחות, חלקם ממוקמים בקירבת ובתוך בסיסי צה"ל ומשרתים את לקוחות הבנק מקרב אוכלוסייה זו. חלקו של הבנק בקרב אוכלוסיית מערכת הביטחון גדול באופן משמעותי מחלקו במערכת הבנקאית. הבנק פועל באמצעות שתי חטיבות עסקיות עיקריות:

החטיבה לבנקאות קימעונאית - מרכזת את פעילות הסניפים של הבנק בתחומי הבנקאות האישית, הפרטית והעסקים הקטנים ואחראית על תחום הבנקאות הישירה על מגוון פעילויותיה ועל הפעילות בשוק ההון ופעילות הייעוץ הפנסיוני. החטיבה ממונה על תחום השיווק והפרסום של הבנק. מנהל החטיבה הקימעונאית אחראי לפעילות התפעול והלוגיסטיקה המתבצעת בעיקרה באמצעות הבנק הבינלאומי.

החטיבה לבנקאות עסקית - מנהלת את פעילות הבנק בתחום הלקוחות העסקיים, אחראית לקביעת מדיניות האשראי, אחראית לאישורי אשראי ללקוחות בסכומים שמעבר לסמכות החטיבה הקימעונאית, אחראית על יחידת הבקרה העוסקת באיתור, סיווג וטיפול בלווים במעקב ובעייתיים ועל יישום נוהלי הבנק באשראי ובחינת איכות הניירת המשפטית וכן אחראית לניהול מערך גביית חובות.

הרווח הנקי המיוחס לבעלי מניות הבנק הסתכם ב- 65.6 מיליון ש"ח, בהשוואה ל- 37.6 מיליון ש"ח בשנת 2014, גידול בשיעור של 74.5%.

תשואת הרווח הנקי להון המיוחס לבעלי מניות הבנק עמדה על שיעור של 5.8% בהשוואה ל-3.4% בשנת 2014.

סך נכסי הבנק ליום 31 בדצמבר 2015 הסתכם ב- 19,172.0 מיליון ש"ח, בהשוואה ל- 16,892.1 מיליון ש"ח בסוף שנת 2014, גידול בשיעור של 13.5%.

האשראי לציבור, נטו, ליום 31 בדצמבר 2015 הסתכם ב- 11,791.4 מיליון ש"ח, בהשוואה ל- 11,347.1 מיליון ש"ח בסוף שנת 2014, גידול בשיעור של 3.9%.

פיקדונות הציבור ליום 31 בדצמבר 2015 הסתכם ב- 15,454.3 מיליון ש"ח, בהשוואה ל- 13,072.7 מיליון ש"ח בסוף שנת 2014, גידול בשיעור של 18.2%.

ההון המיוחס לבעלי מניות הבנק ליום 31 בדצמבר 2015 הסתכם ב- 1,164.7 מיליון ש"ח, בהשוואה ל- 1,107.2 מיליון ש"ח בסוף שנת 2014, גידול בשיעור של 5.2%.

יחס הון עצמי רובד 1 לרכיבי סיכון ליום 31 בדצמבר 2015 עמד על שיעור של 9.83%, בהשוואה ל- 9.59% בסוף שנת 2014. יחס ההון הכולל עמד על 13.25% בהשוואה ל 14.13% בסוף שנת 2014.

**נתונים עיקריים
רווח ורווחיות**

שינוי לעומת		לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר			
2013	2014	2013	2014	2015	
	ב-%	במיליוני ש"ח			
(15.8%)	(6.5%)	473.3	426.0	398.5	רווח מימוני, נטו(1)
(2.1%)	1.3%	235.7	227.9	230.8	עמלות והכנסות אחרות
(11.2%)	(3.8%)	709.0	653.9	629.3	סך ההכנסות
(3.1%)	0.4%	234.2	226.1	226.9	מזה: עמלות
(93.0%)	(95.8%)	35.9	60.2	2.5	הוצאות בגין הפסדי אשראי
(0.4%)	(2.7%)	520	532.5	518.1	הוצאות תפעוליות ואחרות
(34.3%)	74.5%	99.8	37.6	65.6	רווח נקי המיוחס לבעלי מניות הבנק

שינוי לעומת		לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר			מאזן
2013	2014	2013	2014	2015	
	ב-%	במיליוני ש"ח			
17.2%	13.5%	16,353.4	16,892.1	19,172.0	סך כל הנכסים (סך כל המאזן)
3.4%	3.9%	11,403.6	11,347.1	11,791.4	אשראי לציבור, נטו
44.7%	(0.7%)	1,249.8	1,821.4	1,809.0	ניירות ערך
23.1%	18.2%	12,558.3	13,072.7	15,454.3	פקדונות הציבור
(18.2%)	(14.3%)	814.3	777.1	665.9	אגרות חוב וכתבי התחייבות נדחים
7.5%	5.2%	1,083.8	1,107.2	1,164.7	הון המיוחס לבעלי מניות הבנק
20.0%	(12.9%)	234.5	323.2	281.5	סיכון אשראי בעייתי

2013	2014	2015	יחסים פיננסיים עיקריים
6.6%	6.6%	6.1%	הון המיוחס לבעלי מניות הבנק לסך כל המאזן
0.3%	0.5%	*	הוצאות בגין הפסדי אשראי לאשראי לציבור, נטו
9.6%	9.6%	9.8%	יחס הון עצמי רוברד 1 לרכיבי סיכון
14.1%	14.1%	13.2%	יחס ההון הכולל לרכיבי סיכון
		5.7%	יחס מינוף(2)
		376.1%	יחס כיסוי נזילות(2)
69.7%	67.2%	61.5%	אשראי לציבור, נטו לסך כל המאזן
76.8%	77.4%	80.6%	פקדונות הציבור לסך כל המאזן
110.1%	115.2%	131.1%	פקדונות הציבור לאשראי לציבור, נטו
73.3%	81.4%	82.3%	הוצאות תפעוליות ואחרות לסך ההכנסות
9.47%	3.40%	5.78%	תשואת הרווח הנקי להון המיוחס לבעלי מניות הבנק

* שיעור הוצאה קטן מ- 0.05%.

(1) רווח מימוני, נטו כולל הכנסות ריבית, נטו והכנסות (הוצאות) מימון שאינן מריבית.
 (2) בהתאם להוראות בנק ישראל יחס המינוף יחס כיסוי הנזילות חושבו החל משנת 2015. לפיכך לא מוצגים נתוני השוואה.

דוחות רווח והפסד לשנים 2011-2015

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר					
2011	2012	2013	2014	2015	
720.8	673.8	587.2	483.2	408.1	הכנסות ריבית
283.3	223.6	154.7	67.2	30.0	הוצאות ריבית
437.5	450.2	432.5	416.0	378.1	הכנסות ריבית, נטו
* 41.5 *	29.2 *	35.9 *	60.2	2.5	הוצאות בגין הפסדי אשראי
396.0	421.0	396.6	355.8	375.6	הכנסות ריבית, נטו לאחר הוצאות בגין הפסדי אשראי
הכנסות שאינן מריבית					
(24.6)	17.0	40.8	10.0	20.4	הכנסות (הוצאות) מימון שאינן מריבית
219.4	225.4	234.2	226.1	226.9	עמלות
7.2	2.1	1.5	1.8	3.9	הכנסות אחרות
202.0	244.5	276.5	237.9	251.2	סך כל ההכנסות שאינן מריבית
הוצאות תפעוליות ואחרות					
279.9	280.5 *	292.1 *	296.7	293.3	משכורות והוצאות נלוות
86.4	83.1	81.7	82.3	81.8	אחזקה ופחת בניינים וציוד
135.4	139.7	146.2	153.5	143.0	הוצאות אחרות
501.7	503.3	520.0	532.5	518.1	סך כל ההוצאות התפעוליות והאחרות
96.3	162.2	153.1	61.2	108.7	רווח לפני מיסים
* 29.8 *	57.0 *	53.3 *	23.6	43.1	הפרשה למסים על הרווח
רווח נקי :					
66.5	105.2	99.8	37.6	65.6	לפני ייחוס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה
(0.1)	-	-	-	-	המיוחס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה
* 66.4 *	105.2 *	99.8 *	37.6	65.6	המיוחס לבעלי מניות הבנק
רווח בסיסי למניה בש"ח					
רווח למניה רגילה בת 0.0001 ש"ח					
* 0.52 *	0.83 *	0.79 *	0.30	0.52	רווח נקי המיוחס לבעלי מניות הבנק
רווח למניית בכורה בת 0.001 ש"ח					
* 5.24 *	8.30 *	7.88 *	2.97	5.18	רווח נקי המיוחס לבעלי מניות הבנק
רווח למניית יסוד בת 0.005 ש"ח					
* 26.20 *	41.51 *	39.38 *	14.84	25.89	רווח נקי המיוחס לבעלי מניות הבנק

* הוצג מחדש לאור יישום למפרע של כללי החשבונאות המקובלים בארה"ב בנושא זכויות עובדים ובגין יישום הנחיות המפקח על הבנקים בנושא טיפול בחובות בעייתיים מובטחים בערבות מדינה, ראה ביאור 1. ג. (1 ו-2) לדוחות הכספיים.

מאזנים לסוף השנים 2011-2015

ליום 31 בדצמבר					
2011	2012	2013	2014	2015	
					נכסים
2,111.9	2,841.3	3,426.9	3,356.2	5,196.4	מזומנים ופקדונות בבנקים
2,419.7	2,024.8	1,249.8	1,821.4	1,809.0	ניירות ערך
* 10,826.5 *	11,463.9 *	11,503.9 *	11,489.2 *	11,921.1	אשראי לציבור
* (123.5) *	(129.6) *	(100.3) *	(142.1)	(129.7)	הפרשה להפסדי אשראי
10,703.0	11,334.3	11,403.6	11,347.1	11,791.4	אשראי לציבור, נטו
10.4	2.8	23.5	37.0	51.5	אשראי לממשלה
112.6	99.9	91.1	85.6	81.2	בניינים וציוד
19.2	10.2	8.5	29.8	10.2	נכסים בגין מכשירים נגזרים
* 101.3 *	109.1 *	150.0 *	215.0	232.3	נכסים אחרים
15,478.1	16,422.4	16,353.4	16,892.1	19,172.0	סך כל הנכסים

					התחייבויות והון
12,215.6	12,762.2	12,558.3	13,072.7	15,454.3	פקדונות הציבור
155.9	242.6	205.2	201.5	185.2	פקדונות מבנקים
235.4	219.7	254.3	290.0	233.0	פקדונות הממשלה
633.4	748.7	814.3	777.1	665.9	כתבי התחייבות נדחים
67.0	68.4	45.7	50.2	31.6	התחייבויות בגין מכשירים נגזרים
1,278.6	1,353.0 *	1,391.8 *	1,393.4	1,437.3	התחייבויות אחרות(1)
14,585.9	15,394.6	15,269.6	15,784.9	18,007.3	סך כל ההתחייבויות
* 891.4 *	1,027.8 *	1,083.8 *	1,107.2	1,164.7	הון המיוחס לבעלי מניות הבנק
0.8	-	-	-	-	זכויות שאינן מקנות שליטה
892.2	1,027.8	1,083.8	1,107.2	1,164.7	סך כל ההון
15,478.1	16,422.4	16,353.4	16,892.1	19,172.0	סך כל ההתחייבויות והון

2011	2012	2013	2014	2015	(1)מזה:
6.2	10.1	14.5	17.5	8.0	הפרשה להפסדי אשראי בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים

* הוצג מחדש לאור יישום למפרע של כללי החשבונאות המקובלים בארה"ב בנושא זכויות עובדים ובגין יישום הנחיות המפקח על הבנקים בנושא טיפול בחובות בעייתיים מובטחים בערבות מדינה, ראה ביאור 1. ג. 1) ו- (2) לדוחות הכספיים.

פעילותו של הבנק מלווה בחשיפה לסיכונים, כשהמהותיים שבהם הינם: סיכוני האשראי, סיכוני שוק שהעיקרי בהם הינו סיכון הריבית (סיכון כלל מערכתי), סיכוני נזילות וסיכונים תפעוליים. כלל הסיכונים מקבלים ביטוי במסגרת סקר הסיכונים התפעוליים.

סיכונים אלה מנוהלים על ידי חברי הנהלה ממונים ובאחריותם.

בגין סיכוני אשראי, סיכוני שוק וסיכונים תפעוליים, קיימת דרישה רגולטורית להלימות הון במסגרת הוראות נדבך 1 של באזל. בגין כלל הסיכונים, הקבוצה מבצעת הקצאת הון משלימה במסגרת תהליך הערכת הנאותות ההונית (ICAAP - Internal Capital Adequacy Assessment Process), המבוצע במסגרת יישום הוראות נדבך 2 של באזל.

הנהלת הבנק מוכוונת ומונחית על ידי הדירקטוריון וועדותיו באשר לאסטרטגיה ולמדיניות העסקית של הבנק. במסגרת זו, מאושרים על ידי הדירקטוריון המטרות, היעדים הכמותיים והאיכותיים ותחומי הפעילות של הבנק.

על בסיס התכנית האסטרטגית הרב שנתית של הבנק, מגישה ההנהלה לדירקטוריון תכנית עבודה שנתית ואת תקציב הבנק, תוך פירוט כמותי ואיכותי של תמהיל ההכנסות, ההוצאות וההשקעות, שהנהלת הבנק קבעה לעצמה כיעדים ארוכי טווח ויעדים פרטניים לשנת העבודה השוטפת.

הדירקטוריון וועדותיו מפקחים ומבקרים את עבודת ההנהלה בכל הקשור ביישום האסטרטגיה והמדיניות העסקית, כפי שאושרו על ידם. הדירקטוריון גם מאשר את מדיניות ניהול הסיכונים הכוללת, לרבות קביעת מגבלות שונות לחשיפות בתחום סיכוני האשראי, השוק והנזילות. היחידות השונות בבנק, במערך הסניפים ובמטה, פועלות במסגרת נהלים וחוזרים כתובים המנחים אותן בפעילותן השוטפת. נהלים אלו מגדירים, בין היתר, את סמכויות היחידות השונות בבנק, ואת דרכי הפעולה בהן עליהן לנקוט.

הבנק פועל על פי תכנית אסטרטגית רב שנתית המאושרת על ידי הדירקטוריון מדי 5 שנים. התוכנית מושתתת על התנהלות מידתית בכל תחומי הפעילות, מתוך שאיפה לרווחיות נאותה, ויציבה לאורך זמן והיא שומרת על מרכזיותה של הפעילות הקימעונית ועל התמקדות במתן שירות לאוכלוסיית מערכת הביטחון מתוך שאיפה לרווחיות נאותה, ויציבה לאורך זמן תוך נקיטת צעדי התייעלות ושימוש גובר בערוצי הבנקאות הישירה.

בבנקאות העסקית/ מסחרית מושם דגש על המשך הגדלת תיק האשראי, בעיקר בלקוחות קטנים ובינוניים. הבנק בוחן את התוכנית מדי שנה בהתייחס לסביבה המקרו כלכלית, להתפתחויות התחרותיות במשק, לסביבה הרגולטורית, להתפתחויות הטכנולוגיות ומעדכן במידת הצורך את התוכנית והמהלכים הנובעים מהתוכנית האסטרטגית.

מידע צופה פני עתיד

חלק מהמידע המפורט בדוח זה, שאינו מתייחס לעובדות היסטוריות, מהווה מידע צופה פני עתיד כהגדרתו בחוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968. התוצאות בפועל עשויות להיות שונות מהותית מאלו שנכללו במסגרת המידע צופה פני עתיד, כתוצאה ממספר רב של גורמים, לרבות, בין היתר, כתוצאה משינויים בחקיקה והוראות גורמי פיקוח, התפתחויות מאקרו כלכליות בארץ ובעולם והשפעתן על מצב הנזילות והיציבות בשוקי ההון בחברות עסקיות בארץ ובעולם, אירועים כלכליים חריגים כגון שינויים קיצוניים בריבית, שערי חליפין ואינפלציה, שערי מניות, מחירי אגרות חוב, התנהגות המתחרים ושינוי בתנאי התחרות.

מידע צופה פני עתיד מאופיין במילים או בביטויים כגון: "חזוי", "צפוי", "להערכת הבנק", "בכוונת הבנק", וביטויים דומים להם, בנוסף לשמות עצם כגון: "יכול", "יתכן", "יהיה". ביטויים צופי פני עתיד אלו, כרוכים בסיכונים ובחוסר ודאות, משום שהם מבוססים על הערכות הנהלה לגבי אירועים עתידיים אשר עשויים שלא להתממש או להתממש בצורה שונה מהצפוי כתוצאה, בין היתר, מהגורמים המפורטים לעיל או כתוצאה מהתממשות אחד או יותר מגורמי הסיכון המפורטים בפרק טבלת גורמי הסיכון דלהלן.

המידע המוצג בדוח זה נסמך, בין היתר, על פרסומי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, משרד האוצר ונתוני בנק ישראל, וכן על מידע פומבי שנמסר על ידי גורמים שונים הפעילים והקשורים לשוקי ההון והכספים.

הסבר וניתוח התוצאות והמצב העסקי

13	סקירה כלכלית
17	התפתחות בהכנסות, בהוצאות וברווח הכולל
21	מבנה והתפתחות הנכסים, ההתחייבויות, ההון והלימות ההון
29	מגזרי הפעילות של הבנק

הסבר וניתוח התוצאות והמצב העסקי

סקירה כלכלית

התפתחויות ריאליות

נתוני האינדיקטורים הכלכליים לתשעת החודשים הראשונים של שנת 2015 ולתקופות קודמות מצביעים על מגמה מעורבת בקצב הצמיחה של המשק בשנים האחרונות. על פי האומדן האחרון שפורסם על ידי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (להלן - "הלמ"ס") במהלך חודש ינואר 2016, ברבעון השלישי של שנת 2015 צמח המשק ב-2.1% במונחים שנתיים, לאחר יציבות ברבעון השני ועלייה של 2.4% ברבעון הראשון של שנת 2015. העלייה בתוצר ברבעון השלישי של השנה משקפת עלייה בהוצאות לצריכה פרטית, צריכה ציבורית, יצוא סחורות ושירותים ועלייה מתונה בהשקעה בנכסים קבועים.

הצמיחה בתוצר העסקי ברבעון השלישי של השנה עמדה על 2.5% במונחים שנתיים, לאחר ירידה של 1.1% ברבעון השני ועלייה של 2.2% ברבעון הראשון של שנת 2015. ההוצאה לצריכה הפרטית לנפש עלתה ב-2.5% ברבעון השלישי של שנת 2015, לאחר ירידה של 0.9% ברבעון השני ועלייה של 3.9% ברבעון הראשון של 2015. המדד המשולב של בנק ישראל עלה בשנת 2015 ב-2.9% לאחר גידול של 2.1% אשתקד.

למרות שהקטר העיקרי לצמיחה ממשיך להיות הצריכה הפרטית, ברבעון הרביעי של השנה מסתמנים סימני שיפור גם בייצור התעשייתי ונמשך השיפור בשוק העבודה. בנק ישראל מבחין בשיפור מתון בפעילות בסוף השנה.

חטיבת המחקר של בנק ישראל הורידה בחודש דצמבר 2015 את תחזית צמיחת התוצר לשנת 2016 ל-2.8%, לעומת תחזית של 3.3% בתחזית הקודמת מחודש ספטמבר, זאת על רקע הפחתת התחזיות לצמיחת הסחר העולמי וליבוא למדינות ה-OECD, והעדכון כלפי מטה של ההערכות ביחס לרמת הפעילות במחצית השנייה של שנת 2015. תחזית הצמיחה לשנת 2017 הינה 3.1% על רקע האצה צפויה בקצב הגידול של הסחר העולמי, אשר על פי ההערכות תתמוך בשיפור ליצוא הישראלי.

תקציב המדינה

על פי אומדן ראשון, בשנת 2015 הסתכם הגירעון הממשלתי ב-24.5 מיליארד ש"ח, שהם כ-2.2% מהתמ"ג, מזה גירעון בחודש דצמבר בסך 16.4 מיליארד ש"ח, לעומת גירעון של כ-29.9 מיליארד ש"ח שהיוו כ-2.7% מהתמ"ג בשנת 2014. בתקציב המקורי לשנת 2015 תוכנן גירעון בסך כ-31.4 מיליארד ש"ח, שהם כ-2.8% מהתמ"ג. הסטייה של הגירעון ביחס לתכנון בתקציב המקורי, משקפת הכנסות גבוהות מהחזוי בסך 3.6 מיליארד ש"ח בעיקר מגבייה עודפת של מסים עקב פעילות ערה בשוק הנדל"ן, תוך שמירת רמת מחירים גבוהה ואף עולה והגברת האכיפה ומאמצי הגבייה של רשות המסים והוצאות נמוכות מהתכנון בתקציב המקורי בסך של 3.3 מיליארד ש"ח, בעיקר עקב תת ביצוע בסך ההוצאות של המשרדים האזרחיים. בחודש ספטמבר 2015, על רקע תחזית גביית מסים מעודכנת, הוחלט על הפחתת שיעור המע"מ מ-18% ל-17% החל מחודש אוקטובר 2015 ואילך.

אינפלציה

מדד המחירים לצרכן ירד בשנת 2015 ב-1%, לאחר ירידה של 0.2% בשנת 2014. בשנת 2015 נרשמו עליות מחירים בשלושה סעיפים בלבד: ירקות ופירות - 13.2%, דיור - 2.2% ושונות - 0.1%. עיקר הירידה נרשמה בסעיפי אחזקת דירה ותחבורה ותקשורת. לפי בנק ישראל, בשנת 2015 הירידה במחירי האנרגיה תרמה 1.0% לאינפלציה, וההוזלות היזומות על ידי הממשלה תרמו 0.7%. חטיבת המחקר של בנק ישראל העריכה בחודש דצמבר 2015, כי בשנת 2016 האינפלציה תעמוד על שיעור של 0.6%, בעיקר על רקע השפעתן של ירידות המחירים בעולם ובשל הוזלות מחירים חד-פעמיות ברבעון הראשון של השנה, אך ההשפעות הממתנות צפויות לדעוך בהמשך שנת 2016. ציפיות האינפלציה הנגזרות משוק ההון ל-12 החודשים הקרובים נמוכות משמעותית והינן בשיעור שלילי של 0.1%.

שוק הדיור

על פי אומדן מדד מחירי הדירות של הלמ"ס, התחדשה עליית מחירי הדירות בחודשים אוקטובר - נובמבר 2015. מהשוואת העסקאות שבוצעו בחודשים אוקטובר - נובמבר 2015, לעומת העסקאות שבוצעו בחודשים ספטמבר - אוקטובר 2015, נמצא כי מחירי הדירות עלו ב-1.1%. בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד, עלו המחירים ב-7.6%.

בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2015 הוחל בבנייתן של כ-35,850 דירות חדשות (עלייה של כ-3.6% בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד) והסתיימה בנייתן של כ-32,330 דירות (עלייה של כ-3.2% בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד). בחודשים ינואר - נובמבר 2015 חל גידול בביקוש לדירות ונמכרו כ-29,930 דירות חדשות, עלייה של כ-48% בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד.

בחודש דצמבר 2015 נטל הציבור משכנתאות בהיקף של כ-5.6 מיליארד ש"ח, בהמשך לכ-5.2 מיליארד ש"ח שניטלו בחודש נובמבר 2015. בשנת 2015 נטל הציבור משכנתאות בסכום מצטבר של כ-64.7 מיליארד ש"ח, עלייה של כ-28% לעומת שנת 2014, על רקע ביטול תוכנית מע"מ אפס על דירות חדשות, העלאת מס הרכישה בסוף חודש יוני 2015 וסביבת הריבית הנמוכה.

שוק העבודה

נתוני האבטלה ממשיכים להיות חיוביים, אולם ניכרת מגמה שלילית, כאשר חלה עלייה בשיעור האבטלה לחודש נובמבר 2015 (גילאי 15 ומעלה) לשיעור של 5.4%, לעומת 5.3% בחודש אוקטובר 2015, 5.0% ברבעון השני של שנת 2015 ו-5.4% ברבעון הראשון השנה. העלייה ניכרת גם בגילאי העבודה העיקריים (גילאי 25-64) בהם שיעור האבטלה בחודש נובמבר 2015 עמד על 4.6%, בדומה לחודש אוקטובר 2015 ולעומת 4.3% ברבעון השני של שנת 2015 ו-4.7% ברבעון הראשון של השנה. שוק העבודה בשנת 2015 התאפיין בגידול מהיר במספר המועסקים בפרט בענפי השירותים, הבנייה והתקשורת. מתחילת השנה ועד חודש נובמבר נוספו 90 אלף מועסקים חדשים. בנוסף חל עלייה בשיעור ההשתתפות במשק מ-64.2 בחודש ינואר השנה ל-64.5% בחודש נובמבר.

שער החליפין

בשנת 2015 היתה יציבות בשער החליפין של השקל מול הדולר ואילו שער החליפין של השקל מול האירו התחזק בשיעור של כ-10.1%. הייסוף בשקל נגרם על רקע גידול בחשבון השוטף ועלייה בהשקעות ריאליות במשק.

בחודש דצמבר 2014 הודיע בנק ישראל שבמסגרת התוכנית לקיזוז השפעת הפקת הגז בישראל על שער החליפין, ירכוש הבנק 3.1 מיליארד דולר בשנת 2015. במהלך שנת 2015 רכש בנק ישראל כ-8.7 מיליארד דולר (מזה כ-3.1 מיליארד דולר רכישות שנועדו לקזז את ההשפעה מהפקת גז בישראל על שער החליפין). בחודש נובמבר 2015 הודיע בנק ישראל שבמסגרת התוכנית לקיזוז השפעת הפקת הגז בישראל על שער החליפין, ירכוש הבנק 1.8 מיליארד דולר בשנת 2016.

שיעור השינוי		שער החליפין ליום			
שנת 2014	שנת 2015	31.12.14	30.9.15	31.12.15	
12.0%	0.3%	3.89	3.92	3.90	דולר
(1.2%)	(10.1%)	4.72	4.40	4.25	אירו

ריבית בנק ישראל

בחודש פברואר 2015 החליטה הוועדה המוניתרית של בנק ישראל על הפחתת שיעור הריבית לחודש מרס ב-0.15 נקודות האחוז, לשפל היסטורי של 0.1%. ההחלטה הינה על רקע התגברות קצב הייסוף בשקל והשפעותיו האפשריות על הפעילות במשק והאינפלציה ונועדה, בין היתר, להחזיר את האינפלציה אל תוך מרכז תחום היעד. לאחר הורדת הריבית לרמת שפל של 0.1%, הריבית נותרה יציבה במשך כל שנת 2015, זאת על רקע האינפלציה הנמוכה, התמתנות בפעילות ולחץ לייסוף בשקל. חטיבת המחקר של בנק ישראל העריכה בחודש דצמבר 2015 כי ריבית בנק ישראל צפויה לעמוד על 0.1% בשלושת הרבעונים הראשונים של שנת 2016 ולהתחיל לעלות רק ברבעון הרביעי של שנת 2016. הריבית צפויה להמשיך לעלות בהדרגה בשנת 2017 ולהגיע ל-1% ברבעון האחרון של שנת 2017.

הסביבה הגלובלית

תחזית הצמיחה הגלובלית החזויה של קרן המטבע הבינלאומית לשנת 2016 עודכנה כלפי מטה ועומדת על 3.4%, לעומת הערכה קודמת של 3.6%. הירידה בתחזית הצמיחה נובעת בעיקר בשל מחירי הסחורות הנמוכים לצד ההאטה בכלכלת השווקים המתעוררים. גם לשנת 2017 הופחתה תחזית הצמיחה הגלובלית של קרן המטבע הבינלאומית מ-3.8% ל-3.6%. על אף ההתאוששות בפעילות גם בארה"ב וגם אירופה (ואף ביפן), קיים חשש להתמתנות בפעילות בסין, הכלכלה השנייה בגודלה בעולם. בחודש דצמבר 2015 הודיע הפד בארה"ב לראשונה, לאחר שבע שנים בהן היתה סביבת ריבית אפסית, כי הוא מעלה את הריבית ב-0.25%. תחזית הריבית של חברי הפד לסוף שנת 2016 הינה 1.38%. העלאת הריבית באה על רקע נתוני תעסוקה מאד חיוביים והתקרבות לתעסוקה מלאה, למרות היעדר סימנים להתגברות לחצי השכר. מנגד, מסתמנת עלייה באינפלציית הליבה בארה"ב, ובאירופה ה-ECB העמיק את ההרחבה המוניתרית על רקע האבטלה הגבוהה, אינפלציה נמוכה ורצון לפחת את היורו. במהלך חודש ינואר 2016 נרשמו ירידות חדות במדדי הבורסות בעולם, על רקע המשך הירידה החדה במחיר הנפט וההתמתנות בסין.

שוקי ההון

בשנת 2015 עלה מדד ת"א 100 בכ-2.0% ומדד ת"א 25 עלה בכ-4.4%. מדד האג"ח הממשלתי הכולל עלה בשיעור של 1.6%. מחזורי המסחר של המניות והמירים עלו בשנת 2015 בשיעור של כ-19.5% ומנגד מחזורי המסחר של אגרות החוב ירדו בשיעור של כ-2%, בהשוואה לשנת 2014.

מחזורי מסחר יומיים ממוצעים		שיעור השינוי		
במיליוני ש"ח		ב-%		
2014	2015	2014	2015	
573	703	10.20%	4.35%	מדד ת"א 25
766	896	6.73%	2.03%	מדד ת"א 100
4,245	4,159	4.72%	1.58%	מדד אג"ח כללי

בסך גיוסי ההון (מניות ואג"ח) במהלך שנת 2015 חלה עלייה של כ-8.5%, בהשוואה לשנת 2014, בעיקר בגין הנפקה של חברת טבע בארה"ב בסך כ-29 מיליארד ש"ח בחודש דצמבר 2015.

שיעור השינוי	היקף גיוסי ההון במיליוני ש"ח		
	2014	2015	
161.9%	14,851	38,894	מניות והמירים
(24.9%)	51,522	38,716	אג"ח ממשלתי
(1.2%)	57,754	57,084	אג"ח קונצרני (כולל מוסדי)
8.5%	124,127	134,694	סה"כ

בארה"ב ירד מדד ה-S&P-500 בכ-0.8% בשנת 2015, כאשר ברבעון הרביעי עלה המדד בכ-0.6%. באירופה עלה מדד היורוסטוק-600 בכ-6.8% בשנת 2015, כאשר ברבעון הרביעי עלה המדד בכ-0.5%. מדד המדינות המתפתחות (מדד ה-EM-MSCI) ירד בכ-17% בשנת 2015, כאשר ברבעון הרביעי עלה המדד בכ-0.3%.

התפתחות בהכנסות, בהוצאות וברוח הכולל

רווח ורווחיות

הרווח הנקי המיוחס לבעלי מניות הבנק הסתכם בשנת 2015 ב- 65.6 מיליון ש"ח בהשוואה לרווח נקי בסך של 37.6 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, גידול בשיעור של 74.5%.

הבנק יישם החל מהרבעון הראשון של השנה את חוזר המפקח על הבנקים המאמץ את כללי החשבונאות המקובלים בארה"ב בנושא זכויות עובדים, והחל מהרבעון השלישי של השנה את הנחיות המפקח על הבנקים בנושא טיפול בחובות בעייתיים מובטחים בערבות מדינה, בדרך של יישום למפרע לרבות תיקון מספרי השוואה.

הכנסות והוצאות

הכנסות ריבית, נטו הסתכמו בשנת 2015 ב- 378.1 מיליון ש"ח בהשוואה ל- 416.0 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, קיטון בשיעור של 9.1%

הכנסות המימון שאינן מריבית הסתכמו בשנת 2015 ב- 20.4 מיליון ש"ח בהשוואה ל- 10.0 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, גידול בשיעור של 104.0%.

רווחי המימון הנובעים מכלל הנכסים וההתחייבויות של הבנק כוללים את הכנסות הריבית, נטו בצירוף הכנסות המימון שאינן מריבית. הכנסות המימון שאינן מריבית כוללות הכנסות מימון ממכשירים פיננסיים נגזרים שהם חלק בלתי נפרד מניהול החשיפות של הבנק.

להלן מרכיבי הרווח מפעילות מימון

לשנה שהסתיימה		
ביום 31 בדצמבר		
2014	2015	
במיליוני ש"ח		
483.2	408.1	הכנסות ריבית
67.2	30.0	הוצאות ריבית
416.0	378.1	הכנסות ריבית, נטו
10.0	20.4	הכנסות (הוצאות) מימון שאינן מריבית
426.0	398.5	סך הרווח מפעילות מימון נטו

להלן ניתוח סך הרווח מפעילות מימון, נטו:

לשנה שהסתיימה		
ביום 31 בדצמבר		
2014	2015	
במיליוני ש"ח		
397.0	368.5	רווח מפעילות שוטפת
23.9	18.8	הכנסות ממימוש ומהתאמות לשווי הוגן של אגרות חוב
1.6	2.2	רווחים (הפסדים) מהשקעות אחרות
3.5	9.0	התאמות לשווי הוגן של מכשירים נגזרים
426.0	398.5	סך הכל

להלן נתונים עיקריים בדבר שיעורי הכנסות והוצאות ריבית:

לשנה שהסתיימה		
ביום 31 בדצמבר		
2014	2015	
3.40%	2.59%	שיעור ההכנסה על נכסים נושאי ריבית
0.72%	0.34%	שיעור ההוצאה על התחייבויות נושאות ריבית
2.68%	2.25%	פער הריבית הכולל
2.93%	2.40%	יחס בין הכנסות מריבית נטו לבין יתרת הנכסים נושאי הריבית

הירידה בשיעור ההכנסה על נכסים ובשיעור ההוצאה על התחייבויות בשנת 2015 בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד נבעה בעיקר מירידת הריבית במשק. הקיטון בפער הריבית הכולל נובע מהשפעת ירידת הריבית במשק על ירידת המרווחים הפיננסיים על הפיקדונות. מניתוח השינויים בהכנסות והוצאות הריבית בין שנת 2015 לבין שנת 2014 עולה כי השינויים בהיקף היתרות המאזניות הממוצעות גרמו לגידול של 41.9 מיליון ש"ח והשינויים בשיעורי הריבית גרמו לקיטון בסך של 79.8 מיליון ש"ח בהכנסות ריבית נטו. לפירוט דוח שיעורי הכנסות והוצאות ריבית של הבנק שלו וניתוח השינויים בהכנסות והוצאות ריבית, ראה נספח 1 בפרק ממשל תאגידי.

ההוצאות בגין הפסדי אשראי בשנת 2015 הסתכמו ב- 2.5 מיליון ש"ח בהשוואה להוצאה בסך של 60.2 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד.

השינוי בהפרשה שנערכה על בסיס קבוצת מיישום הוראת המפקח על הבנקים בנושא "הפרשה בגין הפסדי אשראי כללו גידול בהפרשה הנובע מיישום הוראת המפקח על הבנקים בנושא "הפרשה קבוצתית בגין אשראי צרכני לאנשים פרטיים". יתרת השינוי נובע מקיטון בהפרשה השוטפת וגידול בהיקף הגבייה. שיעור ההפרשה להפסדי אשראי מן האשראי המאזני הסתכם בשנת 2015 בשיעור 0.02% בהשוואה ל- 0.53% בתקופה המקבילה אשתקד. פרטים על הרכב החובות הבעייתיים ראה בפרק "מבנה והתפתחות הנכסים ההתחייבויות ההון והלימות ההון" ובפרק "סקירת הסיכונים" להלן.

העמלות וההכנסות האחרות, הסתכמו בשנת 2015 ב- 230.8 מיליון ש"ח בהשוואה ל- 227.9 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, גידול בשיעור של 1.3%. להלן פירוט ההכנסות מעמלות והכנסות אחרות:

לשנה שהסתיימה		
ביום 31 בדצמבר		
2014	2015	
במיליוני ש"ח		
		עמלות
(5.9%)	48.0	פעילות עוש
7.2%	52.4	אשראי, ערבויות וסחר חוץ
(8.9%)	25.6	כרטיסים מגנטיים
2.7%	94.3	מפעילות בשוק ההון
4.8%	6.6	עמלות אחרות
0.4%	226.9	סך כל העמלות
116.7%	3.9	הכנסות תפעוליות אחרות (א)
1.3%	230.8	סך כל ההכנסות מעמלות והתפעוליות האחרות

(א) כולל רווחי הון ממימוש מקרקעין בסך של 2.7 מיליון ש"ח לפני מס.

הוצאות התפעוליות והאחרות הסתכמו בשנת 2015 ב- 518.1 מיליון ש"ח בהשוואה ל- 532.5 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, קיטון בשיעור של 2.7%.

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			
שינוי	2014	2015	
במיליוני ש"ח			
(1.1%)	296.7	293.3	משכורות והוצאות נלוות
(0.6%)	82.3	81.8	אחזקה ופחת בניינים וציוד
(6.8%)	153.5	143.0	הוצאות אחרות
(2.7%)	532.5	518.1	סך כל ההוצאות התפעוליות והאחרות

משכורות והוצאות נלוות הסתכמו בשנת 2015 ב- 293.3 מיליון ש"ח בהשוואה ל- 296.7 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, קיטון בשיעור של 1.1%.

הקיטון בהוצאות השכר בשנת 2015 בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד מסתכם ב- 3.4 מיליון ש"ח. הקיטון נובע בעיקר מעלות שינוי באמדם הטבות בתקופת השירות שבוצע בתקופה המקבילה אשתקד ונזקף כולו לרווח והפסד. במקביל נרשם גידול בהוצאה הנובע מהשפעת עלות הסכמי השכר לשנת 2015 בניכוי סכונ הנובע מהיקף כוח האדם המועסק.

הוצאות אחזקה ופחת בניינים וציוד הסתכמו בשנת 2015 ב- 81.8 מיליון ש"ח בהשוואה ל- 82.3 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, קיטון בשיעור של 0.6%.

ההוצאות האחרות הסתכמו בשנת 2015 ב- 143.0 מיליון ש"ח בהשוואה ל- 153.5 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, קיטון בשיעור של 6.8%. מריבית הקיטון בהוצאות תפעוליות נובעת מירידה בהוצאות עיבוד נתונים.

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			
שינוי	2014	2015	
במיליוני ש"ח			
5.6%	14.2	15.0	שיווק ופרסום
8.7%	9.2	10.0	תקשורת (דואר, טלפון, משלוחים וכו')
(11.4%)	100.7	89.2	מחשב (למעט משכורות, פחת והפחתות)
(4.0%)	2.5	2.4	משרדיות
(20.8%)	2.4	1.9	ביטוח
11.4%	4.4	4.9	שירותים מקצועיים (ייעוץ משפטי ואחר, ביקורת, שמאות וכו')
4.0%	2.5	2.6	שכר חבר הדירקטוריון והחזר הוצאות לדירקטורים
(27.8%)	1.8	1.3	הדרכה, השתלמויות וכו'
(16.9%)	5.9	4.9	עמלות
9.1%	9.9	10.8	אחרות
(6.8%)	153.5	143.0	סך כל ההוצאות האחרות

הפרשה למיסים הסתכמה בשנת 2015 ב- 43.1 מיליון ש"ח בהשוואה ל- 23.6 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, גידול בשיעור של 82.6%. שיעור הפרשה למיסים בשנת 2015 הסתכם ב- 39.7% בהשוואה לשיעור של 38.6% בתקופה המקבילה אשתקד. שיעור המס הסטטוטורי החל על מוסדות כספיים בשנת 2015 מסתכם ב-37.58% בהשוואה ל- 37.71% בתקופה המקבילה אשתקד. שיעור המס האפקטיבי הושפע בעיקר מההוצאה שנרשמה בגין השפעת השינוי בשיעור מס הרווח מ 18% ל-17% על יתרות המסים הנדחים.

לפרטים נוספים ראה ביאור 8 לדוחות הכספיים.

הרווח הכולל המיוחס לבעלי מניות הבנק הסתכם ב- 57.5 מיליון ש"ח, סכום זה הושפע מהרווח השנתי הנקי המיוחס לבעלי מניות הבנק בסך של 65.6 מיליון ש"ח, מהתאמות בגין הצגת ניירות ערך זמינות למכירה לפי שווי שוק בסך של (10.1) מיליון ש"ח, הפרש הנובע בעיקר ממימוש רווחים בניירות ערך זמינים למכירה ושינוי בהטבות לעובדים בסך של 2.0 מיליון ש"ח. השינוי ברווח הכולל הנובע מהטבות לעובדים משקף שינוי אקטוארי הנובע משינוי ההנחות האקטואריות בחישוב עתודות להטבות לאחר פרישה. השפעת השינוי הנובע משינויים בשיעור הריבית המשמש לחישוב הון ההטבות שולית.

מבנה והתפתחות הנכסים, ההתחייבויות, ההון והלימות ההון

התפתחות סעיפי המאזן העיקריים

ליום 31 בדצמבר			
שינוי	2014	2015	
%	במיליוני ש"ח		
13.5% *	16,892.1	19,172.0	סך כל המאזן
3.9% *	11,347.1	11,791.4	אשראי לציבור, נטו
54.8%	3,356.2	5,196.4	מזומנים ופקדונות בבנקים
(0.7%)	1,821.4	1,809.0	השקעה בניירות ערך
(5.1%)	85.6	81.2	השקעות בבניינים וציוד
18.2%	13,072.7	15,454.3	פקדונות הציבור
5.2% *	1,107.2	1,164.7	הון מיוחס לבעלי מניות הבנק

* הוצג מחדש. ראה ביאור 1.ג.1 (1-ו-2) לדוחות הכספיים.

ליום 31 בדצמבר			
שינוי	2014	2015	
%	במיליוני ש"ח		
(30.9%)	9.4	6.5	מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים למעט נגזרים
(14.6%)	74.8	63.9	אשראי תעודות
3.3%	326.9	337.8	ערביות להבטחת אשראי
10.7%	167.6	185.6	ערביות לרוכשי דירות
9.8%	2,437.1	2,675.0	ערביות והתחייבויות אחרות
8.5%	1,471.3	1,597.0	מסגרות אשראי של כרטיסי אשראי שלא נוצלו
(46.6%)	715.5	382.3	מסגרות חח"ד ומסגרות אשראי אחרות בחשבונות לפי דרישה שלא נוצלו
(78.9%)	400.5	84.4	התחייבויות בלתי חוזרות לתת אשראי שאושר ועדיין לא ניתן
4.0%	150.9	156.9	התחייבויות להוצאת ערביות
(4.6%)	5,754.0	5,489.4	מסגרות לפעולות למכשירים נגזרים שלא נוצלו
			סך הכל

ליום 31 בדצמבר			
שינוי	2014	2015	
%	במיליוני ש"ח		
(71.4%)	350.5	100.2	מכשירים פיננסיים נגזרים - ערך נקוב
(31.9%)	624.8	425.5	חוזי ריבית שקל מדד
(17.3%)	1,079.9	893.6	חוזי ריבית - אחר
(1.4%)	947.6	934.2	חוזי מטבע חוץ
(21.6%)	3,002.8	2,353.5	חוזים בגין מניות
			סך הכל

האשראי לציבור, נטו ליום 31 בדצמבר 2015 הסתכם ב- 11,791.4 מיליון ש"ח בהשוואה ל- 11,347.1 מיליון ש"ח ביום 31 בדצמבר 2014, גידול בשיעור של 3.9%.

אשראי לציבור לפי מגזרי הצמדה:

חלק המגזר מסך האשראי לציבור ליום 31 בדצמבר			ליום 31 בדצמבר		
2014	2015	שינוי אחוזים	*2014 במיליוני ש"ח	2015	
אחוזים	אחוזים	אחוזים	אחוזים	אחוזים	
91.6%	94.0%	6.6%	10,399.5	11,081.6	מטבע ישראלי
5.7%	3.6%	(34.2%)	648.8	427.2	לא צמוד
2.6%	2.4%	(5.4%)	298.8	282.6	צמוד
					מטבע חוץ (כולל צמוד למטבע חוץ)
100.0%	100.0%	3.9%	11,347.1	11,791.4	סך הכל

אשראי לציבור לפי מגזרי פעילות

ליום 31 בדצמבר			
שינוי אחוזים	*2014 במיליוני ש"ח	2015	
5.0%	6,087.3	6,392.9	מיגזר בנקאות אישית
12.3%	1,572.5	1,765.4	מיגזר בנקאות פרטית
4.4%	1,559.4	1,628.4	מיגזר עסקים קטנים
(5.8%)	2,127.9	2,004.7	מיגזר בנקאות עסקית
3.9%	11,347.1	11,791.4	סך הכל

סיכון האשראי הכולל לציבור, מורכב מאשראי לציבור, השקעה באגרות חוב של הציבור, נכסים אחרים בגין מכשירים נגזרים שנרכשו על ידי הציבור ומסיכון אשראי חוץ מאזני, הכולל ערבויות, עסקאות במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים, מסגרות אשראי בלתי מנוצלות והתחייבויות להעמיד אשראי. סיכון האשראי הכולל לציבור הסתכם ביום 31 בדצמבר 2015 ב- 17,110.9 מיליון ש"ח בהשוואה ל- 16,863.1 מיליון ש"ח ביום 31 בדצמבר 2014, גידול בשיעור של 1.5%.

התפלגות סיכון האשראי הכולל לציבור לפי ענפי משק

ליום 31 בדצמבר			
שינוי אחוזים	*2014 במיליוני ש"ח	2015	
(21.4%)	1,034.0	812.6	בינוי ונדלן
(11.5%)	1,404.6	1,243.3	תעשייה
0.8%	2,847.1	2,870.9	מסחר ושירותים
5.2%	11,577.4	12,184.1	אנשים פרטיים
1.5%	16,863.1	17,110.9	סך הכל

בהתפלגות לפי ענפי משק מהווה האשראי לאנשים פרטיים את עיקר האשראי בבנק. ביום 31 בדצמבר 2015 היה חלקו של אשראי זה כ- 71% מסיכון האשראי לציבור בבנק, בהשוואה ל- 69% ביום 31 בדצמבר 2014.

* הוצג מחדש. ראה ביאור 1.ג.1 (ו-2) לדוחות הכספיים

על פי התפלגות האשראי לפי גודל חבות לווה, ליום 31 בדצמבר 2015, כאמור בביאור 28ג לדוחות הכספיים מריבית האשראי בבנק ניתן ללוים שסך החבות שלהם עד 300 אלפי ש"ח ללווה. להלן יתרות סיכון האשראי הכולל של לווים לפי קבוצות גודל. פרוט מלא ראה בביאור 28ג לדוחות הכספיים.

ליום 31 בדצמבר *2014		ליום 31 בדצמבר 2015		
במיליוני ש"ח		במיליוני ש"ח		
חוץ מאזני	מאזני	חוץ מאזני	מאזני	
3,776.3	6,376.8	3,850.8	6,575.4	עד 300 אלפי ש"ח
285.8	1,684.9	320.2	1,904.6	עד 600 אלפי ש"ח
180.8	959.9	162.0	1,064.5	עד 1200 אלפי ש"ח
1,010.0	2,588.6	780.0	2,453.4	מעל 1200 אלפי ש"ח
5,252.9	11,610.2	5,113.0	11,997.9	סך הכל

* הוצג מחדש בהתאם להוראות המפקח בנושא חובות בעייתיים המובטחים בערבות מדינה. ראה ביאור 2.ג.1 לדוחות הכספיים

פעילות משכנתאות – פעילות המשכנתאות בבנק מתבצעת באמצעות דלפקי משכנתאות של הבנק הבינלאומי המוצבים בחלק מסניפי הבנק. יתרות האשראי אינן כלולות בספרי הבנק.

סיכון האשראי לדיור הכולל בספרי הבנק ביום 31 בדצמבר 2015 הסתכם ב-209.2 מיליון ש"ח בהשוואה ל-196.1 מיליון ש"ח ביום 31 בדצמבר 2014, גידול בשיעור של 6.7%. היקף האשראי האמור מהווה כ-1.8% מסיכון האשראי המאזני ביום 31 בדצמבר 2015 בהשוואה ל-1.7% ביום 31 בדצמבר 2014. מריבית האשראי לדיור הינו אשראי למטרות דיור וללא משכון נכס לאוכלוסיית מערכת הביטחון הניתן כחלק מן האשראי בתנאי מכרז.

היקף האשראי הבעייתי בבנק ביום 31 בדצמבר 2015 הסתכם ב-296.0 מיליון ש"ח בהשוואה ל-323.2 מיליון ש"ח ביום 31 בדצמבר 2014. השינוי מתבטא בעיקר בחובות פגומים והוא משקף את השפעת השינוי הנובע מיישום ההנחיות הכלולות בשאלות ותשובות שפורסמו בחודש אוגוסט 2015 והנחיות הפיקוח בנוגע לחובות בערבות מדינה.

השיעור הכולל של החובות הבעייתיים ביחס לסיכון האשראי מסתכם ביום 31 בדצמבר 2015 ב-1.7% בהשוואה ל-1.9% ביום 31 בדצמבר 2014. השיעור הכולל של חובות משקי בית בעייתיים ביחס לסיכון האשראי שלהם מסתכם ביום 31 בדצמבר 2015 ב-0.7% בדומה לשיעורו ביום 31 בדצמבר 2014. השיעור הנמוך של החובות הבעייתיים מכלל משקי הבית משקף בעיקר את איכות הלווים בקרב אוכלוסיית מערכת הביטחון.

לפרטים נוספים ראה פרק "סיכון אשראי" להלן ובדוח על ניהול הסיכונים באתר הבנק.

ההשקעה בניירות ערך

ההשקעה בניירות ערך הסתכמה ביום 31 בדצמבר 2015 ב- 1,809.0 מיליון ש"ח בהשוואה ל- 1,821.4 מיליון ש"ח ביום 31 בדצמבר 2014, קיטון בשיעור של 0.7%.

א. הרכב ניירות הערך בהתאם לסווגם המאזני

שינוי אחוזים	ליום 31 בדצמבר		תיק לפדיון
	2014	2015	
	במיליוני ש"ח		
(37.3%)	197.0	123.6	תיק זמין למכירה
3.6%	1,614.6	1,673.4	תיק למסחר
22.4%	9.8	12.0	סך כל תיק ההשקעות
(0.7%)	1,821.4	1,809.0	

ב. להלן הרכב תיק ניירות הערך לפי מנפיק בערכם המאזני

שינוי אחוזים	ליום 31 בדצמבר		אגרות חוב ממשלתיות
	2014	2015	
(1.8%)	1,560.7	1,532.2	אגרות חוב של מוסדות פיננסיים בישראל
46.0%	136.9	199.9	של אחרים בישראל סחיר
(55.5%)	71.7	31.9	של אחרים בישראל לא סחיר
(13.6%)	52.1	45.0	סך הכל
(0.7%)	1,821.4	1,809.0	

ג. ביום 31 בדצמבר 2015 גבוה השווי ההוגן של ניירות הערך בתיק הזמין למכירה ב- 2.3 מיליון ש"ח מעלותם המותאמת, בהשוואה לשווי הוגן הגבוה מהעלות המותאמת ב- 18.5 מיליון ש"ח ביום 31 בדצמבר 2014.

ליום 31 בדצמבר 2014			ליום 31 בדצמבר 2015			אגרות חוב של ממשלת ישראל
עלות מותאמת	שווי הוגן הפרש	במיליוני ש"ח	עלות מותאמת	שווי הוגן הפרש	במיליוני ש"ח	
1,387.2	1,403.3	16.1	1,442.7	1,446.3	3.6	
130.7	-	-	199.1	(3.4)	195.7	אגרות חוב של אחרים בישראל
77.5	75.8	(1.7)	29.3	(2.0)	27.3	מניות
0.7	4.8	4.1	-	4.1	4.1	סך הכל
1,596.1	1,614.6	18.5	1,671.1	1,673.4	2.3	

ד. פרוט המקורות לציטוט המחירים המשמשים את הבנק לקביעת השווי ההוגן של ניירות הערך ליום 31 בדצמבר 2015:

מחיר מצוטט בשוק פעיל	מחיר אינדיקטיבי* במיליוני ש"ח	מחיר מצד נגדי לעסקה**	סך הכל
-	4.1	-	4.1
1,252.5	-	-	1,252.5
208.3	37.1	-	245.4
-	307.0	-	307.0
1,460.8	348.2	-	1,809.0

* מחיר אינדיקטיבי – אינדיקציה הנקבעת על ידי הבנק ואשר מבוססת בעיקר על ציטוטי מחיר המתקבלים מגוף, או גופים חיצוניים, אשר התמחותם בכך, והיתרה מבוססת על מודלים פנימיים שנקבעו על ידי הבנק.

** מחיר מצד נגדי לעסקה – ציטוט מחיר המתקבל מהגורם מולו בוצעה העסקה. לגבי קרנות השקעה פרטיות, בחינת הצורך בביצוע הפרשה לירידת ערך מתבססת על הדוחות הכספיים שלהן.

פיקדונות הציבור הסתכמו ביום 31 בדצמבר 2015 ב- 15,454.3 מיליון ש"ח בהשוואה ל- 13,072.7 מיליון ש"ח ביום 31 בדצמבר 2014, גידול בשיעור של 18.2%.

פיקדונות הציבור היוו ביום 31 בדצמבר 2015 כ- 80.6% מסך מקורות הבנק לרבות ההון בהשוואה ל- 77.4% ביום 31 בדצמבר 2014.

יחס פיקדונות הציבור לאשראי לציבור, נטו ביום 31 בדצמבר 2015 הסתכם ב- 131.1% בהשוואה ל- 115.2% ביום 31 בדצמבר 2014.

מרבית פיקדונות הציבור הינם פיקדונות של אנשים פרטיים (כ- 87%) בסכומים פחותים מ- 1 מיליון ש"ח (כ- 74%).

המגמות העיקריות בהתפתחות נכסי הציבור בבנק בשנת 2015 מצביעות על גידול ניכר ביתרות הפיקדונות לפי דרישה ועל ירידה בהיקף ההשקעה בקרנות כספיות.

הירידה בהיקף ההשקעות בקרנות כספיות נובעת מירידת ריבית במשק בשיעור של כ-0.5% והירידה בהיקף ההשקעות בניירות ערך וקרנות נאמנות נובעת מתנודתיות השוק. העלייה, שנרשמה במקביל, בהיקף פיקדונות עו"ש ביחס לפיקדונות לזמן קצוב נובעת מהשפעת ירידת הריבית.

יתרת הפיקדונות לפי דרישה ביום 31 בדצמבר 2015 הסתכמה ב- 7,879.2 מיליון ש"ח בהשוואה ל- 5,453.6 מיליון ש"ח ביום 31 בדצמבר 2014, גידול בשיעור של 44.5%.

ביום 31 בדצמבר 2015 הסתכם תיק ניירות הערך למשמרת ב- 12.8 מיליארד ש"ח בהשוואה ליתרה של כ- 14.0 מיליארד ש"ח ביום 31 בדצמבר 2014, קיטון בשיעור של 8.5%.

מידע בדבר הרכב פיקדונות הציבור בפירוט לפי מפקיד ראה ביאור 18 לדוחות הכספיים.

תיק ניירות הערך של לקוחות הבנק

סך תיק ניירות הערך של לקוחות הבנק ליום 31 בדצמבר 2015 הסתכם ב- 12.8 מיליארד ש"ח בהשוואה ל- 14.0 מיליארד ש"ח בסוף שנת 2014.

כתבי התחייבות נדחים שהנפיק הבנק הסתכמו ביום 31 בדצמבר 2015 ב- 665.9 מיליון ש"ח בהשוואה ל- 777.1 מיליון ש"ח ביום 31 בדצמבר 2014, קיטון בשיעור של 14.3%. כתבי התחייבות שהנפיק הבנק אינם ניתנים להמרה במניות ואינם מקנים זכות לרכישת מניות. זכויותיהם בעת פירוק נדחות מפני התחייבויות אחרות.

כתבי התחייבות רשומים למסחר- בהתאם להסכם עם הבינלאומי הראשון הנפקות בע"מ (להלן: "הבינלאומי הנפקות") חברה בת בבעלות מלאה של הבנק הבינלאומי, התחייב הבנק לשאת בכל התשלומים למחזיקי תעודות ההתחייבות שתנפיק הבינלאומי הנפקות לציבור עבור הבנק וכל ההוצאות הכרוכות בהנפקה כאמור. כמו כן התחייב הבנק כי תמורת ההנפקה תופקד בבנק בהתאם לתנאים שנקבעו בהסכם. יתרת כתבי ההתחייבות הרשומים למסחר ליום 31 בדצמבר 2015 הסתכמה ב- 206.6 מיליון ש"ח בהשוואה ל- 246.9 מיליון ש"ח ליום 31 בדצמבר 2014.

כתבי התחייבות שאינם רשומים למסחר- מריבית מחזיקי כתבי ההתחייבות שאינם סחירים הינם גופים מוסדיים, כגון קופות גמל וקרנות השתלמות. סך כל כתבי ההתחייבות אלו הגיע ביום 31 בדצמבר 2015 ל- 295.3 מיליון ש"ח בהשוואה ל- 322.2 מיליון ש"ח ביום 31 בדצמבר 2014. סך כתבי ההתחייבות שהונפקו לחברה האם ואינם רשומים למסחר הסתכמה ביום 31 בדצמבר 2015 ב- 164.0 מיליון ש"ח (ביום 31 בדצמבר 2014 - 208.0 מיליון ש"ח).

יתרת כתבי ההתחייבויות הנדחים שנכללו ברובד השני של ההון בחישוב יחס ההון המזערי ליום 31 בדצמבר 2015 משוקללים, בהתאם להוראת בנק ישראל, בהתחשב בתקופה שנתרה לפירעונם הסתכמה ב- 291.4 מיליון ש"ח בהשוואה ל- 407.6 מיליון ש"ח ביום 31 בדצמבר 2014. על פי הוראה 299 של המפקח על הבנקים כתבי התחייבות אלו אינם מוכרים כחלק מן ההון לצרכי באזל. בתקופת ביניים מותרת ההכרה בהם כהון רובד 2 בשיעור ההולך ופוחת שבין 70% בשנת 2015 ועד לביטול מלא בהכרתם בשנת 2018.

הון והלימות הון

ההון המיוחס לבעלי מניות הבנק ליום 31 בדצמבר 2015 הסתכם ב- 1,164.7 מיליון ש"ח בהשוואה ל- 1,107.2 מיליון ש"ח ביום 31 בדצמבר 2014, גידול בשיעור של 5.2%. לפרטים בדבר התפתחות הרווח הכולל האחר, ראה פרק התפתחות ההכנסות וההוצאות.

הלימות הון

ביום 30 במאי 2013 פירסם בנק ישראל תיקון להוראות ניהול בנקאי תקין 201-205, 208, 211 ו-299 בנושא "מדידה והלימות הון", אשר מאמצות את הוראות באזל. מועד יישומן לראשונה נקבע ליום 1 בינואר 2014, כאשר היישום יהיה באופן מדורג בהתאם להוראות המעבר שנקבעו בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 299 בנושא "מדידה והלימות הון - ההון הפיקוחי - הוראות מעבר". לפי הוראות אלו יעדי ההון המזעריים יהיו כדלקמן:

1. יחס הון עצמי רובד 1 לנכסי סיכון משוקללים לא יפחת מ-9%, וזאת עד ליום 1 בינואר 2015. תאגיד בנקאי שסך נכסיו המאזניים על בסיס מאוחד שווה או עולה על 20% מסך הנכסים המאזניים במערכת הבנקאית, יידרש לעמוד ביחס הון עצמי רובד 1 מינימלי בשיעור של 10%, וזאת עד ליום 1 בינואר 2017. הוראה נוספת זו אינה חלה על הבנק.

2. יחס הון כולל לנכסי סיכון משוקללים לא יפחת מ-12.5%, וזאת עד ליום 1 בינואר 2015. תאגיד בנקאי שסך נכסיו המאזניים על בסיס מאוחד שווה או עולה על 20% מסך הנכסים המאזניים במערכת הבנקאית, יידרש לעמוד ביחס הון כולל מינימלי בשיעור של 13.5%, וזאת עד ליום 1 בינואר 2017. הוראה נוספת זו אינה חלה על הבנק.

בהתאם להוראות המפקח על הבנקים החל מיום 1 בינואר 2015 מתווספת ליחסי ההון המזעריים דרישת הון בשיעור המבטא 1% מיתרת ההלוואות לדיור למועד הדיווח. דרישה זו מיושמת בהדרגה, על פני שמונה רבעונים, עד ליום 1 בינואר 2017.

בהתאם להוראות המעבר, ההתאמות הפיקוחיות והניכויים מההון וכן זכויות המיעוט שאינן כשירות להיכלל בהון הפיקוחי ינוכו מההון בהדרגה בשיעור של 20% בכל שנה, החל מיום 1 בינואר 2014 ועד ליום 1 בינואר 2018. מכשירי ההון שאינם כשירים עוד כהון פיקוחי יוכרו עד לתקרה של 80% ביום 1 בינואר 2014 ובכל שנה עוקבת תופחת תקרה זו ב-10% נוספים עד ליום 1 בינואר 2022. נכון ליום 1 בינואר 2015 שיעור הניכויים מההון הרגולטורי עומד על 40% ותקרת המכשירים הכשירים כהון פיקוחי עומדת על 70%.

יישום ההוראות

הנדבך הראשון- כאמור לעיל, לפי הוראות בנק ישראל, הבנק החל ליישם את הוראת באזל, החל מיום 1 בינואר 2014.

סיכוני אשראי, שוק ותפעולי - הבנק מיישם את הגישה הסטנדרטית לפי הוראות בנק ישראל. הנדבך השני - הבנק נדרש לקיים תהליך פנימי להערכת נאותות ההון (תהליך ה-ICAAP). תהליך זה נועד להבטיח קיום רמה הולמת של אמצעים הוניים שתתמוך בכלל הסיכונים הגלומים בפעילות הבנק. תשתית תהליך הנאותות ההונית שאושרה בחברה האם שימשה בסיס לתהליך הפנימי שבוצע בבנק בהתאמות הנדרשות ועל בסיס פרופיל הסיכון הספציפי של הבנק. הבנק ביצע את תהליך ה-ICAAP לנתוני ה-30 ביוני 2014 וביצע את התהליך הבא לנתוני ה-31 בדצמבר 2015.

יחס ההון לרכיבי סיכון

בחודש דצמבר 2014 החליט דירקטוריון הבנק לאחר דיון במסמך שהוכן במסגרת תהליך הערכת נאותות ההון (תהליך ה-ICAAP), כי בשנת 2015 יחס ההון הכולל של הבנק לא יפחת מ- 12.5% ויחס ההון רובד 1 לא יפחת מ- 9.3% (לא כולל דרישה נוספת בגין הלוואות לדיר כמפורט לעיל). במצב קיצון - יחס הון עצמי רובד 1 לא יפחת מ-6.5% ויחס ההון הכולל לא יפחת מ-9%.

להלן פרטים על יחס ההון לנכסי סיכון המחושב בהתאם להוראות בדבר "מסגרת עבודה למדידה והלימות הון" (באזל):

הרכב ההון לצורך חישוב יחס ההון

	31 בדצמבר 2014	31 בדצמבר 2015	
הון עצמי רובד 1, לאחר התאמות פיקוחיות וניכויים	1,114.1	1,165.3	
הון רובד 2, לאחר ניכויים	527.3	404.9	
סך הכל הון כולל	1,641.4	1,570.2	
יתרות משוקללות של נכסי סיכון			
סיכון אשראי	10,470.5	10,761.7	
סיכוני שוק	57.5	47.5	
סיכון תפעולי	1,090.0	1,045.0	
סך הכל יתרות משוקללות של נכסי סיכון	11,618.0	11,854.2	
יחס ההון לנכסי סיכון			
יחס הון עצמי רובד 1 לרכיבי סיכון	9.59%	9.83%	(2)
יחס ההון הכולל לרכיבי סיכון	14.13%	13.25%	(2)
יחס הון עצמי רובד 1 המזערי הנדרש על ידי המפקח על הבנקים	9.00%	9.02%	(4) (3)
יחס ההון הכולל המזערי הנדרש על ידי המפקח על הבנקים	12.50%	12.52%	(4) (3)

ההערות לטבלה מפורטות בעמוד הבא

- (1) הוצג מחדש, ראה ביאור 1.ג.2).
- (2) ללא השפעת אימוץ כללי החשבונאות המקובלים בארה"ב בנושא זכויות עובדים אשר נכנסו לתוקף ביום 1 בינואר 2015.
- (3) דרישות יחס הון עצמי רובד 1 בשיעור 9% ויחס הון כולל בשיעור 12.5% חלות מיום 1 בינואר 2015.
- (4) לרבות דרישת הון בשיעור המבטאת 1% מיתרת ההלוואות לדיור למועד הדיווח. דרישה זו מיושמת בהדרגה בשיעורים רבעוניים שווים החל מיום 1 בינואר 2015 ועד ליום 1 בינואר 2017. בהתאם לכך, יחס הון עצמי רובד 1 המזערי ויחס הון ההון הכולל המזערי שיידרש על ידי המפקח על הבנקים ליום 1 בינואר 2017, על בסיס מאוחד, לפי נתוני מועד הדיווח, הינו 9.02% ו-12.52%, בהתאמה. בנוגע לדרישות הון נוספות בנושא הלימות ההון ראה ביאור 23 לדוחות הכספיים.

יחס מינוף לפי הוראות המפקח על הבנקים - ביום 28 באפריל 2015 פרסם המפקח על הבנקים את הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 218 בנושא יחס המינוף. יחס המינוף מבוטא באחוזים, ומוגדר כיחס בין מדידת ההון למדידת החשיפה. ההון לצורך מדידת יחס המינוף הוא הון עצמי רובד 1 כהגדרתו בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202, תוך התחשבות בהסדרי המעבר שנקבעו. בהתאם להוראה תאגיד בנקאי יעמוד ביחס מינוף שלא יפחת מ-5% על בסיס מאוחד. תאגיד בנקאי שסך נכסיו המאזניים על בסיס מאוחד מהווה 20% או יותר מסך הנכסים המאזניים במערכת הבנקאית, יעמוד ביחס מינוף שלא יפחת מ-6%. בהתאם לאמור לעיל, יחס המינוף המזערי שיידרש מהבנק הוא 5%, תאגיד בנקאי נדרש לעמוד ביחס מינוף המזערי החל מיום 1 בינואר 2018. יחס המינוף ליום 31 בדצמבר 2015 עומד על 5.73%.

מגבלות על חלוקת דיבידנד

חלוקת דיבידנד כפופה לכך שיחסי ההון לרכיבי סיכון של הבנק לא יפחתו מהיעדים שנקבעו ושייקבעו על ידי דירקטוריון הבנק מעת לעת, בכפוף להוראות הדין ונוהל בנקאי תקין, וככל שלא יתרחשו שינויים לרעה ברווחי הבנק ו/או במצבו העסקי ו/או הכספי ו/או במצב המשק הכללי ו/או בסביבה החוקית.

כל חלוקה של דיבידנד תהיה טעונה אישור נפרד של הדירקטוריון, וכפופה לכל המגבלות החלות על הבנק בעניין חלוקת דיבידנד, ותפורסם בהתאם להוראות הדין, בצירוף כל הפרטים הנדרשים על פי דין, לרבות אלו הקבועות בחוק החברות.

מיגזרי הפעילות של הבנק

מגזרי פעילות בהתאם לגישת ההנהלה

הפעילות העסקית מנוהלת באמצעות חמישה מגזרי פעילות עיקריים, חלוקה המבוססת על פי מאפייני הלקוחות הנכללים בכל אחד מן המגזרים.

- מאפייני הלקוחות והפעילות העיקריים המשמשים מסגרת לשיוך למיגזרי הפעילות נקבעו על ידי הבנק.
- חלוקה זו משמשת את הנהלת הבנק לניתוח התוצאות העסקיות של הבנק ולצורך קבלת החלטות.
- ביום 3 בנובמבר 2014 פורסם חוזר בנושא דיווח על מגזרי פעילות אשר מעדכן את הוראות הדיווח לציבור בכל הנוגע להגדרות מסוימות והנחיות על פיהן יידרשו הבנקים לסווג לקוחות למגזרים פיקוחיים ולעדכן את דיווחיהם. מיגזרי הפעילות המוצגים להלן הינם בחלוקה המשמשת את ההנהלה.
- תוצאות פעילות המגזרים מפורטות בביאור 27 לדוחות הכספיים.

הקריטריונים לשיוך לקוחות למגזרי הפעילות השונים

להלן מאפייני הלקוחות והפעילות העיקריים המשמשים מסגרת לשיוך למיגזרי הפעילות. השיוך למיגזר פעילות נעשה לעיתים על פי קריטריונים נוספים לאלו המצוינים להלן כגון: אופי הפעילות, והיקף ופוטנציאל הפעילות בשוק ההון ועוד.

תהליך השיוך הכולל בדיקה והתאמת השירות, הוא רציף ומתבטא בעיקר בקביעת קריטריון לצורך שיוך לבנקאות הפרטית.

פעילות קימעונאית:

מיגזר בנקאות אישית – מספק מגוון שירותי בנקאות ומוצרים פיננסיים למשקי בית.

מיגזר בנקאות פרטית – מספק מגוון שירותי בנקאות וייעוץ השקעות ללקוחות פרטיים בעלי עושר ופוטנציאל פיננסי מוערך בינוני עד גבוה.

פעילות עסקית:

מיגזר עסקים קטנים – מספק שירותי בנקאות ומוצרים פיננסיים לעסקים קטנים, המנצלים מסגרות אשראי בהיקף של עד כ- 5 מיליוני ש"ח.

מיגזר בנקאות עסקית – מספק שירותי בנקאות ומוצרים פיננסיים לעסקים, המנצלים מסגרות אשראי בהיקף של מעל כ- 5 מיליוני ש"ח.

מיגזר ניהול פיננסי - המגזר כולל את תוצאות הפעילות מניהול הנכסים והתחייבויות של הבנק, לרבות ניהול סיכוני השוק והנזילות בכללותם, את הפער בין השווי ההוגן לבין השווי על בסיס צבירה של מכשירים פיננסיים נגזרים ואת תוצאות הפעילות מניהול תיק הנוסטרו (לרבות פעולות מול בנקים ובנק ישראל).

העקרונות בחלוקת תוצאות הפעילות בין מגזרי הפעילות השונים:

- הכנסות ריבית, נטו - כוללות את:
- המרווח הפיננסי, הן בצד האשראי והן בצד הפיקדונות, המחושב כפער בין הריבית המתקבלת או המשולמת לבין ממוצע מחירי הכסף של הבנק, הנגזרים ממשך החיים התואם את תנאי האשראי או הפיקדון במגזרי ההצמדה הרלוונטיים.
- ריבית על ההון המשוקלל המיוחס למגזר (על בסיס נכסי הסיכון המשוייכים לכל מגזר).
- מגזרי הלקוחות מחויבים בעלויות מימון העודפות (מעבר לעלות גיוס המקורות) של שטרי ההון המיוחסים למגזר.
- הוצאות בגין הפסדי אשראי - לכל מגזר פעילות מיוחסות הוצאות בגין הפסדי אשראי שנרשמו בגין לקוחותיו.
- הכנסות שאינן מריבית - לכל מגזר פעילות נזקפות הכנסות מעמלות, הכנסות מימון שאינן מריבית וההכנסות האחרות, הנובעות מפעילות לקוחותיו.

- **הוצאות תפעוליות** - לכל מגזר פעילות מיוחסות ההוצאות הישירות בסניפי הבנק ובהנהלה המרכזית, הנובעות ממתן שירותים ללקוחות המגזר, וזאת, בהתבסס על תקן "מדד פעולה", המתרגם את הפעילות עם הלקוח לתשומות עבודה ולעלויות ישירות אחרות. יתר ההוצאות הישירות במטה, מועמסות על המגזר על בסיס פרמטרים ומפתחות העמסה המזוהים עם פעילות היחידה העסקית. ההוצאות העקיפות מועמסות על בסיס מפתחות העמסה קבועים.
- **מסים על ההכנסה** - ההפרשה למס על הרווח של כל מגזר, חושבה על פי שיעור המס הסטטוטורי, תוך ביצוע התאמות מסוימות הנובעות מהוצאות לא מוכרות וכיו"ב.
- **תשואה להון** - מבטאת את היחס שבין הרווח הנקי של כל אחד מהמגזרים לבין ההון המוקצה למגזר. ההון המוקצה למגזר כולל את ההון הנדרש בגין סיכוני אשראי ובגין הסיכון התפעולי.

מידע צופה פני עתיד

במסגרת ההתייחסות להלן מובאים, בין היתר, צפי וכוונות הכוללים גם מידע צופה פני עתיד. מידע צופה פני עתיד הינו מידע בלתי ודאי לגבי העתיד, המבוסס על מידע הקיים בבנק לתאריך הדוח וכולל הערכות של הבנק או כוונותיו, נכון לתאריך הדוח.

להלן תמצית מידע על פעילות לפי מגזרים

א. רווח נקי

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
שינוי	2014*	2015
(52.7%)	(16.9)	(8.0)
(69.7%)	7.6	2.3
139.5%	8.1	19.4
46.6%	13.3	19.5
27.1%	25.5	32.4
74.5%	37.6	65.6

* הוצג מחדש בהתאם להוראות המפקח על הבנקים בעניין זכויות עובדים.

ב. סך ההכנסות

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
שינוי	2014	2015
(6.2%)	277.5	260.4
(11.5%)	140.0	123.9
0.8%	104.5	105.3
(2.7%)	81.0	78.8
19.6%	50.9	60.9
(3.8%)	653.9	629.3

ג. הפסדי אשראי

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
שינוי	2014	2015
(108.4%)	21.4	(1.8)
(113.5%)	5.2	(0.7)
(82.1%)	21.2	3.8
(90.3%)	12.4	1.2
(95.8%)	60.2	2.5

ד. יתרה ממוצעת של סך הנכסים

שנת 2015	שנת 2014	שינוי
6,188.7	5,960.9	3.8%
1,642.2	1,560.3	5.2%
1,640.7	1,661.3	(1.2%)
2,128.3	2,190.6	(2.8%)
5,822.3	4,687.7	24.2%
17,422.2	16,060.8	8.5%

ה. יתרה ממוצעת של סך ההתחייבויות

שנת 2015	שנת 2014	שינוי
5,859.2	5,172.3	13.3%
6,416.0	5,417.2	18.4%
1,093.5	1,005.2	8.8%
713.6	710.1	0.5%
2,234.8	2,659.6	(16.0%)
16,317.1	14,964.4	9.0%

פעילות קימעונאית כללי

פעילות הסניפים והשלוחות וכן פעילות הבנקאות בתקשורת מתנהלת במסגרת החטיבה הקימעונאית. הכנסותיה מהוות כ- 80.0% מהכנסות הבנק. החטיבה באמצעות הסניפים שבאחריותה מעניקה שירותים בנקאיים גם ללקוחות החטיבה העסקית. החטיבה מספקת שירותי בנקאות בין השאר בתחומי אשראי, פיקדונות, כרטיסי אשראי, יעוץ בניירות ערך, ייעוץ פנסיוני ועוד. החלוקה למיגזרי הפעילות מבוססת על סוגי הלקוחות, המוצרים והשירותים המותאמים להם. ככלל מכוונת פעילות החטיבה, כבעבר, לשמירת מעמדה הדומיננטי של הפעילות הקימעונאית בבנק בתחומי האשראי ובפעולות אחרות.

מיגזרי הפעילות המשקפים את הפעילות הקימעונאית הם:

מיגזר הבנקאות האישית, המספק מגוון שירותי בנקאות ומוצרים פיננסיים למשקי בית.

מיגזר הבנקאות הפרטית, מספק מגוון שירותי בנקאות ויעוץ השקעות ללקוחות פרטיים בעלי עושר פיננסי בינוני עד גבוה.

בנוסף מתקיימת בחטיבה הקימעונאית פעילות במגזר עסקים קטנים המיועדת להרחבת בסיס הלקוחות והעמקת פעילות לקוחות קיימים. מיגזר עסקים קטנים מספק שירותי בנקאות ומוצרים פיננסיים לעסקים קטנים המנצלים מסגרות אשראי בהיקף של עד כ- 5 מיליון ש"ח.

פעילות החטיבה הקימעונאית כוללת את הבנקאות האישית, הבנקאות הפרטית והבנקאות העסקית. הפעילות מתבצעת באמצעות 45 יחידות בנקאות אישית, 31 יחידות בנקאות פרטית ו-19 יחידות בנקאות עסקית, הממוקמות במערך הכולל 46 סניפים ושלוחות.

מיגזר בנקאות אישית

מבנה המיגזר

מיגזר הבנקאות האישית מספק מגוון של שירותי בנקאות ומוצרים פיננסיים למשקי הבית. פעילות הלקוחות מתנהלת גם באמצעות ערוצים ישירים הכוללים פעילות באמצעות אינטרנט, מוקד טלפוני ושירות SMS בטלפון סלולרי.

המיגזר מספק שירותים גם ללקוחות הבנק המשתייכים למיגזרים האחרים וכן ללקוחות מזדמנים. המוצרים הבנקאיים העיקריים שמספק המיגזר כוללים: שירותי ניהול חשבון שוטף, אשראי, פיקדונות, פעילויות בכרטיסי אשראי ומוצרי שוק ההון וייעוץ פנסיוני.

פעילות המשכנתאות של לקוחות המיגזר מתבצעת ברובה באמצעות דלפקי המשכנתאות של הבנק הבינלאומי המוצבים בחלק מסניפי הבנק, בהם ניתן השירות ללקוח. האשראי הניתן נרשם בספרי הבנק הבינלאומי.

לקוחות המיגזר נחלקים לשלוש קבוצות עיקריות:

קבוצת עובדי מערכת הביטחון וגימלאיה- הקבוצה כוללת אנשי צבא קבע, אזרחים עובדי צה"ל, עובדי משרד הביטחון, יחידות סמך של משהב"ט ועובדים נוספים של מערכת הביטחון.

קבוצת עובדים מאוגדות.

לקוחות קימעונאיים אחרים.

פעילויות, מוצרים ושירותים

הבנק פועל לשיפור וייעול תהליכים ולהכנסת שיפורים טכנולוגיים, במטרה לשפר את השירות ולהרחיב את סל המוצרים הבנקאיים.

חלק ממוצרי הבנק מותאמים ללקוחות הבנקאות האישית ובעיקר ללקוחות מערכת הביטחון. בין המוצרים: הלוואות גישור, הלוואות שיקום ואשראי נוסף בתנאי מכרז משרד הביטחון, פיקדונות, תוכניות הדרכה ייעוץ לפורשים, ועוד.

- בחודש נובמבר 2015 זכה הבנק במכרז למתן אשראי ושירותים בנקאיים לעובדי מערכת הביטחון. במכרז נקבעו, בין היתר, התנאים למתן אשראי ולניהול חשבון לעובדי מערכת הביטחון, אוכלוסייה הכוללת את אנשי הקבע וגמלאי צה"ל, אזרחים עובדי צה"ל, עובדי משרד הביטחון וגימלאיו, יחידות הסמך של משרד הביטחון וגימלאיהן ואת הזכאים לקיצבאות שיקום.
  - תקופת ההסכם על פי המכרז הינה ל-7 שנים החל מחודש יוני 2016.
  - במכרז נקבע, בין היתר, כי הבנק יעמיד הלוואות לאוכלוסייה שצוינה לעיל בהתאם להפניות שיפנה משרד הביטחון. תנאי הריבית ללקוח יקבעו על ידי משרד הביטחון ועל פי תנאי המכרז הוא זה שיישא בכל הפסדי האשראי. משרד הביטחון ישלם לבנק או יקבל ממנו את ההפרש בין הריבית שישלם הלקוח ובין הריבית שהציע הבנק במכרז לגבי כל סוג של הלוואות.
  - כחלק מתנאי המכרז, נכללו גם הזכויות להפעלת סניפי הבנק במחנות צה"ל. למשרד הביטחון ניתנה האפשרות לבחור בהפעלתם של חלק מן הסניפים.
  - הזכייה במכרז מאפשרת לבנק הזדמנויות עסקיות להרחבת פעילותו בקרב אוכלוסיית המכרז והגדלת חלקו באוכלוסיות נוספות.
- בשנת 2015 בדומה לשנים קודמות, הציע הבנק מספר מסגרות פעילות במסגרתן ניתנו הטבות שונות כגון: מענקים, הלוואות בריבית מועדפת, הנחות בעמלות ועוד. מתן ההטבות הותנה בשימור פעילות הלקוח בבנק למספר שנים. בין השאר נקבעו בהסכמים מסגרות הפעילות של אוכלוסיית חבר ושל אוכלוסיות נוספות. הבנק מאפשר בחלק מסניפיו קבלת הלוואה מובטחת במשכנתא מהבנק הבינלאומי באמצעות דלפקי משכנתאות של הבנק הבינלאומי המוצבים בסניפי הבנק. הבנק רואה בהלוואות אלו מוצר משלים לסל השירותים הקיימים.
- היקף המשכנתאות שבוצעו באמצעות דלפקים אלו הסתכם בשנת 2015 בכ- 1,483 מיליון ש"ח בהשוואה ל- 1,040 מיליון ש"ח בשנת 2014.
- הבנק נותן שירותי ייעוץ פיננסי בחלק מסניפיו וכן שירותי ייעוץ פנסיוני.

תחליפים למוצרים ולשירותי המגזר והשינויים שחלו בהם

ככלל, חשבון עו"ש ניתן לניהול בבנקים, אולם מוצרים ושירותים אחרים ניתן לרכוש גם במוסדות פיננסיים אחרים בישראל ובאמצעות מוסדות פיננסיים בחו"ל.

משכנתאות - המתחרים העיקריים הינם התאגידים הבנקאיים האחרים וכן חברות ביטוח וחברות בנייה. אשראי צרכני - המתחרים העיקריים הם: הבנקים המתחרים, חברות כרטיסי אשראי, רשתות קמעונאיות וחברות ביטוח.

שירותי ייעוץ, השקעות ומוצרי השקעה וחיסכון שונים - המתחרים העיקריים הם: הבנקים האחרים, בתי השקעות, חברות ביטוח, מנהלי קרנות וכיו"ב.

שירותי ייעוץ פנסיוני ומוצרי פנסיה - המתחרים העיקריים הם: משווקים פנסיוניים (חברות ביטוח, סוכני ביטוח, מנהלי קופות גמל וקרנות פנסיה), יועצים פנסיוניים פרטיים, הבנקים המתחרים ועוד.

התפתחויות בשווקים, שינויים טכנולוגיים ושינויים במאפייני הלקוחות

מיגזר הבנקאות האישית מושפע מגורמים מקרו כלכליים המשפיעים, בין השאר, על שוק העבודה, על שווי תיק הנכסים הפיננסי שבידי הציבור ובכך על היקף הצריכה ועל רמת החיים של משקי הבית. הפעילות הכלכלית בשנת 2015, התאפיינה במגמה מעורבת בקצב הצמיחה כשהגורם המוביל בה הצריכה הפרטית בהשוואה לפעילות אשתקד שהיתה מושפעת מחוסר יציבות גיאופוליטית.

הפעילות במיגזר מתאפיינת במגמה מתמשכת של מעבר לפעילות בנקאית באמצעות ערוצים ישירים כגון: שירותי בנקאות באינטרנט, שירותי בנקאות בטלפון הסלולרי, בנקאות ישירה, מערכות מקוונות לניהול השקעות וכן בשירותי תקשורת באמצעות שירות SMS ודואר און ליין, המשרת חלק ניכר מלקוחות הבנק.

שינויים בהיקף פעילות המיגזר וברווחיותו

ההפסד הנקי המיוחס לבעלי המניות במיגזר בנקאות אישית הסתכם בשנת 2015 ב- (8.0) מיליון ש"ח בהשוואה ל- (16.9) מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, קיטון בהפסד הנקי בשיעור של 52.7%. הקיטון בהפסד הנקי נובע בעיקר מירידה בהוצאות בגין הפסדי אשראי אשר קוזזה מקיטון בהכנסות מפעילות מימון.

הכנסות המיגזר בשנת 2015 הסתכמו ב- 260.4 מיליון ש"ח בהשוואה ל- 277.5 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, קיטון בשיעור של 6.2%. עיקר הקיטון בהכנסות משתקף בהכנסות ריבית והוא נובע בעיקר מהשפעת הירידה בריבית בנק ישראל על המרווח הפיננסי מפקדונות וכן מהפרשי ריבית בגין שנים קודמות שנרשמו אשתקד.

ההפרשה להפסדי אשראי במיגזר הסתכמה בשנת 2015 בהכנסה בסך של (1.8) מיליון ש"ח. שיעור ההפרשה להפסדי אשראי ביחס להיקף האשראי הממוצע הסתכם ב-(0.03%). בשנת 2014 הסתכמה ההפרשה להפסדי אשראי ב- 21.4 מיליון ש"ח. שיעור ההפרשה להפסדי אשראי ביחס להיקף האשראי הממוצע הסתכם ב 0.36%.

בשנת 2014 כללו ההוצאות בגין הפסדי אשראי גידול בהפרשה הקבוצתית בסך של כ- 23.1 מיליון ש"ח בגין יישום הוראת המפקח על הבנקים בנושא "הפרשה קבוצתית בגין אשראי צרכני לאנשים פרטיים", לפיה נדרשו התאגידים הבנקאיים להביא בחשבון הן את הפסדי העבר, אשר חושבו בהתאם לממוצע הפסדי העבר בחמש השנים האחרונות, והן התאמות בגין גורמים איכותיים שנקבעו על ידי הפיקוח על הבנקים. נקבע כי השיעור עבור בנקים מעוטי הפרשה והבנק בכללם, לא יפחת מ- 0.5% מיתרת האשראי הצרכני הלא פגום.

ההוצאות במיגזר הסתכמו בשנת 2015 ב- 275.5 מיליון ש"ח בהשוואה ל- 283.6 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, קיטון בשיעור של 2.9%. המשקף את הגורמים שצוינו כמשפיעים על כל ההוצאה בבנק שהעיקריים ביניהם ירידה בהוצאות עיבוד נתונים ובהוצאות השכר.

להלן תמצית הפעילות של מיגזר בנקאות אישית:

לשנה שהסתיימה							
ביום 31 בדצמבר 2014				ביום 31 בדצמבר 2015			
כרטיסי סך הכל		שוק ההון		כרטיסי סך הכל		שוק ההון	
במיליוני ש"ח		במיליוני ש"ח		במיליוני ש"ח		במיליוני ש"ח	
הכנסות (הוצאות) ריבית, נטו							
- מחיצוניים				- מחיצוניים			
203.0	4.9	-	198.1	186.8	4.6	-	182.2
(17.5)	(0.6)	-	(16.9)	(16.8)	(0.4)	-	(16.4)
הכנסות שאינן מריבית							
- מחיצוניים				- מחיצוניים			
92.0	17.9	16.7	57.4	90.4	16.8	17.8	55.8
277.5	22.2	16.7	238.6	260.4	21.0	17.8	221.6
סך ההכנסות							
הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי							
21.4	-	-	21.4	(1.8)	-	-	(1.8)
הוצאות תפעוליות ואחרות לרבות פחת - לחיצוניים							
* 283.6	8.5	12.1	* 263.0	275.5	8.5	13.0	254.0
(27.5)	13.7	4.6	(45.8)	(13.3)	12.5	4.8	(30.6)
רווח (הפסד) לפני מיסים							
(10.6)	5.3	1.8	(17.7)	(5.3)	5.0	1.9	(12.2)
הפרשה למיסים							
רווח (הפסד) נקי מיוחס לבעלי מניות הבנק							
* (16.9)	8.4	* 2.8	(28.1)	(8.0)	7.5	2.9	(18.4)
תשואת הרווח הנקי להון יתרה ממוצעת של נכסים							
(3.45%)				(1.61%)			
5,960.9	-	-	5,960.9	6,188.7	-	-	6,188.7
** 5,172.3	-	-	** 5,172.3	5,859.2	-	-	5,859.2
5,270.9	-	-	5,270.9	5,332.5	-	-	5,332.5
1,657.0	-	1,657.0	-	1,584.0	-	1,584.0	-
תשואת הרווח הנקי להון יתרה ממוצעת של ניירות ערך							
(א) הכנסות ריבית, נטו							
מרווח מפעילות מתן אשראי				מרווח מפעילות קבלת פקדונות			
163.0	4.3	-	158.7	161.7	4.2	-	157.5
29.9	-	-	29.9	12.1	-	-	12.1
(7.4)	-	-	(7.4)	(3.8)	-	-	(3.8)
185.5	4.3	-	181.2	170.0	4.2	-	165.8

* הוצג מחדש בהתאם להוראות המפקח על הבנקים בעניין זכויות עובדים. ראה ביאור 1.ג.1 לדוחות הכספיים.
** סווג מחדש.

מיגזר הבנקאות הפרטית

מבנה מיגזר הפעילות

הבנקאות הפרטית מעניקה שירותים ללקוחות פרטיים בעלי עושר פיננסי בינוני וגבוה, ללקוחות בעלי שכר גבוה וכן ללקוחות המזוהים כבעלי פוטנציאל פעילות בשוק ההון. האחריות הניהולית על לקוחות הבנקאות הפרטית מופקדת בידי החטיבה הקימעונואית הנתמכת מקצועית בתחומי ההשקעות והייעוץ על ידי אגף שוק ההון.

המיגזר פועל באמצעות מערך של יחידות בנקאות פרטית הפועלות ב- 30 מסניפי הבנק ובאמצעות ערוצים ישירים: אינטרנט, טלפון סלולרי, מוקד טלפוני ושירות SMS.

בשלושה סניפים בהם אין יחידה פרטית, יש יועץ השקעות ומנהל קשרי לקוחות המעניקים ללקוחות הסניף הזכאים לשירותי בנקאות פרטית (לפי קריטריון של משכורת ו/או היקף תיק השקעות) אותה מעטפת שירות אותן מציעות יחידות הבנקאות הפרטית ללקוחותיהן. בסך הכל מעניקים 33 סניפים שירותי ייעוץ. בתחילת חודש ינואר 2016 החלה לפעול יחידה בהנהלה הראשית המעניקה שירותי ייעוץ ללקוחות קטנים ובינוניים מכל סניפי הבנק.

לקוחות הבנקאות הפרטית מקבלים שירות ביחידות בנקאות פרטית מבודלות בסניפי הבנק המספקות להם את מכלול השירותים הבנקאיים. ללקוחות הבנקאות הפרטית מוצעת "מעטפת שירות", הכוללת קשר למנהל קשרי לקוחות או יועץ ההשקעות האחראי על מכלול השירות ללקוח ועל התאמת מוצרים לצרכי הלקוח.

יועצי ההשקעות ביחידות הפרטיות מעניקים תמיכה מקצועית, בתחום ההשקעות בכלל ובתחום ניירות הערך בפרט, לכל היחידות בסניף ומעניקים שירותי ייעוץ ללקוחות הנבחרים של הבנקאות העסקית והאישית.

חלק מלקוחות הבנקאות הפרטית מקבלים שירות ביחידה המרכזית לייעוץ ללקוחות נבחרים. היחידה מסתייעת במערך המידע והייעוץ הקיים בחברה האם ומעניקה שירותי ייעוץ ללקוחות שהיקף השקעותיהם עולה על מיליון ש"ח. פעילותה מכוונת לשיפור שירותי הייעוץ ללקוח ולפינוי משאבים לשירותי הייעוץ ללקוחות בסניפים.

פעילויות, מוצרים ושירותים

ללקוחות מיגזר הבנקאות הפרטית מוצעים שירותי ייעוץ בהשקעות ומגוון רחב של מוצרי השקעה ברמות מורכבות וסיכון שונות, לרבות פיקדונות, ניירות ערך ישראליים זרים, מט"ח, מכשירים פיננסיים נגזרים, מוצרים מובנים, וכן מתן אפשרות לניהול תיקי השקעות על ידי מנהלי תיקים חיצוניים. הבנק מעניק שירותי ייעוץ פנסיוני לאחר שקיבל רשיון מתאים ממשד האוצר.

בנוסף נהנים לקוחות המיגזר משירותי ניהול חשבון ומאשראי צרכני, אשראי מועדף בהתאם להסכמים קבוצתיים ועוד.

בחלק מסניפיו מאפשר הבנק קבלת הלוואה מובטחת במשכנתא מהבנק הבינלאומי באמצעות דלפקי משכנתאות של הבנק הבינלאומי המוצבים בסניפי הבנק. הבנק רואה בהלוואות אלו מוצר משלים לסל השירותים הקיימים.

שירותי הבנקאות הפרטית ניתנים באמצעות מגוון של פלטפורמות שירות לרבות בסניפים, חדרי העסקאות בקבוצת הבנק הבינלאומי, בנקאות ישירה ועוד.

תחליפים למוצרים ושירותים

בנקים אחרים, חברות ביטוח, בתי השקעות וברוקרים פרטיים נותנים שירותי ייעוץ השקעות ומוצרי השקעה וחסכון שונים. בתחום שירותי ייעוץ פנסיוני ומוצרי פנסיה. הבנק מתחרה מול משווקים פנסיוניים (חברות ביטוח, סוכני ביטוח, מנהלי קופות גמל וקרנות פנסיה) וכן יועצים פנסיוניים פרטיים ובנקים.

התפתחויות בשווקים ושינויים במאפייני לקוחות המיגזר

הלקוחות במיגזר הבנקאות הפרטית מאופיינים בהיקף נכסים גדול או פוטנציאל להיקף נכסים גדול בעתיד או בשכר גבוה. בדרך כלל יהיו ללקוחות הבנקאות הפרטית מספר חשבונות לצורך ניהול הנכסים הפיננסיים והם מאופיינים בדרישה לשירות אישי. מטבע הדברים צורכים לקוחות אלה שירותי ייעוץ בניירות ערך והשקעה במוצרים מורכבים.

שינויים בהיקף פעילות המיגזר וברווחיותו

הרווח הנקי המיוחס לבעלי המניות במיגזר הבנקאות הפרטית הסתכם בשנת 2015 ב- 2.3 מיליון ש"ח בהשוואה ל- 7.6 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, קיטון בשיעור של 69.7%. השינוי ברווח הנקי נובע בעיקר מהשפעת הירידה בריבית על ההכנסה מפיקדונות שקוזזה חלקית בירידה בהוצאות בגין הפסדי אשראי, עלייה בהכנסות תפעוליות וירידה בהוצאות תפעוליות.

הכנסות המיגזר בשנת 2015 הסתכמו ב- 123.9 מיליון ש"ח בהשוואה ל- 140.0 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, קיטון בשיעור של 11.5%. עיקר הקיטון בהכנסות משתקף בהכנסות ריבית והוא נובע בעיקר מהשפעת הירידה בריבית בנק ישראל על ההכנסה מפיקדונות. ההכנסה מפיקדונות הסתכמה בשנת 2015 ב- 11.3 מיליון ש"ח בהשוואה ל- 25.0 מיליון ש"ח אשתקד, ירידה בשיעור של 54.8%.

ההפרשה להפסדי אשראי במיגזר הסתכמה בשנת 2015 בהכנסה בסך (0.7) מיליון ש"ח. שיעור ההפרשה להפסדי אשראי ביחס להיקף האשראי הממוצע הסתכם ב-(0.04%). בשנת 2014 הסתכמה ההפרשה להפסדי אשראי ב- 5.2 מיליון ש"ח. שיעור ההפרשה להפסדי אשראי ביחס להיקף האשראי הממוצע הסתכם ב-0.33%. בשנת 2014 כללו ההוצאות בגין הפסדי אשראי גידול בהפרשה הקבוצתית בגין יישום הוראת המפקח על הבנקים בנושא "הפרשה קבוצתית בגין אשראי צרכני לאנשים פרטיים" כאמור בפרק זה בבנקאות האישית.

ההוצאות במיגזר הסתכמו בשנת 2015 ב- 120.8 מיליון ש"ח בהשוואה ל- 122.4 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, קיטון בשיעור של 1.3%.

להלן תמצית תוצאות הפעילות של מיגזר הבנקאות הפרטית:

לשנה שהסתיימה

ביום 31 בדצמבר 2014				ביום 31 בדצמבר 2015			
כרטיסי		בנקאות	ופיננסים	כרטיסי		בנקאות	ופיננסים
אשראי סך הכל	שוק ההון	במיליוני ש"ח		אשראי סך הכל	שוק ההון	במיליוני ש"ח	
22.6	1.2	-	21.4	16.5	1.1	-	15.4
17.6	(0.1)	-	17.7	5.7	(0.1)	-	5.8
99.8	8.2	73.5	18.1	101.7	7.0	76.0	18.7
140.0	9.3	73.5	57.2	123.9	8.0	76.0	39.9
5.2	-	-	5.2	(0.7)	-	-	(0.7)
122.4	5.8	32.3	84.3	120.8	5.7	33.4	81.7
12.4	3.5	41.2	(32.3)	3.8	2.3	42.6	(41.1)
4.8	1.4	15.9	(12.5)	1.5	0.9	16.8	(16.2)
7.6	2.1	25.3	(19.8)	2.3	1.4	25.8	(24.9)
5.34%	-	-	1,560.3	1.54%	-	-	1,642.2
1,560.3	-	-	1,560.3	1,642.2	-	-	1,642.2
** 5,417.2	-	-	** 5,417.2	6,416.0	-	-	6,416.0
1,529.2	-	-	1,529.2	1,604.6	-	-	1,604.6
11,312.0	-	11,312.0	-	11,456.0	-	11,456.0	-
17.4	1.1	-	16.3	12.0	1.0	-	11.0
25.0	-	-	25.0	11.3	-	-	11.3
(2.2)	-	-	(2.2)	(1.1)	-	-	(1.1)
40.2	1.1	-	39.1	22.2	1.0	-	21.2

* הוצג מחדש בהתאם להוראות המפקח על הבנקים בעניין זכויות הכספיים.
** סווג מחדש.

מיגזר עסקים קטנים

מבנה מיגזר הפעילות

במיגזר עסקים קטנים נכללים לקוחות במגוון רחב של ענפי משק בעלי היקף פעילות עסקי נמוך או בעלי מורכבות עסקית נמוכה עד בינונית. ככלל, היקף האשראי ללקוח הינו עד כ- 5 מיליוני ש"ח. מיגזר העסקים הקטנים מספק מגוון שירותי בנקאות ומוצרים פיננסיים ללקוחות עסקיים. המיגזר פועל באמצעות מערך של יחידות עסקיות הפועלות ב- 19 סניפי הבנק הפרוסים ברחבי הארץ ובאמצעות ערוצים ישירים כגון: שירות לקוחות באינטרנט, בטלפון סלולרי, מוקד טלפוני ושירות SMS. האחריות המינהלית לפעילות המיגזר מופקדת בידי החטיבה הקימעונאית. מנהלת הסניפים עוסקת במתן אישורי אשראי לעסקים המתנהלים ביחידות אשראי בסניפים וכן עוסקת במעקב עיסקי אחר לקוחות המיגזר ובסיוע לפעילות השיווק של היחידות העיסקיות בסניפים. חלק מפעילות המיגזר מתבצע באמצעות קרנות למימון בשיתוף עם גופים ציבוריים שונים. פעילות זו מסייעת לבנק בהפחתת הסיכון הכרוך במימון עסקים קטנים ובכך משרתת את מטרות פעילותן של קרנות המימון. ניהול הקרנות בבנק נמצא באחריות החטיבה העיסקית העוסקת בין השאר בסגירת הסכמים מול הקרנות, ניהול כספי פיקדונות, תאום בחינת תכניות עיסקיות בסיוע גופים חיצוניים. ליחידות העיסקיות ומטה האשראי בחטיבה הקימעונאית בכללן סמכויות מתן אישורי אשראי, מעקב אשראי, סיוע ולווי עיסקי.

פעילויות, מוצרים ושירותים

המוצרים והשירותים במיגזר עסקים קטנים הינם אשראי, ערבויות, שירות פעילות פקטורינג, שירותי סחר חוץ ושאר שירותי בנקאות.

חלק מפעילות המיגזר התבצע בשנת 2015 באמצעות מגוון קרנות מימון, בחלקן קרנות ייחודיות לבנק. הבנק מפעיל קרנות מימון המספקות אשראי להקמה, וביסוס עסקים קטנים ובינוניים באמצעות שיתוף פעולה עם גורמים כגון: משרד האוצר, משרד התמ"ת, התאחדות התעשיינים באמצעות הקרן ההדדית של המעסיקים קרנות תורמים ועוד.

מאפייני פעילות הקרנות בשנת 2015 היו:

- הקלה משמעותית ללקוח בצורך להעמיד ביטחונות, בשל ערבות הגופים השותפים לקרן.
- החלטת מימון מבוססת על בחינת התוכנית והפוטנציאל העסקי.
- יצירת חבילת מימון תואמת את צרכי העסק באמצעות שילוב אפשרי בין הקרנות השונות ובשילוב אשראי בנקאי רגיל.

הקרנות העיקריות אותן הפעיל הבנק בשנת 2015 הינן:

קרן הסיוע לעסקים קטנים ובינוניים בערבות מדינה וקרנות הסוכנות. באמצעות הקרנות אשר חלקן פעילות שנים רבות, ניתנו במשך השנים הלוואות לאלפי עסקים.

באוקטובר 2015 נחתם הסכם עם הקרן ההדדית של המעסיקים למתן הלוואות לזמן ארוך לחברי התאחדות התעשיינים החברים בקרן ההדדית לצורך השקעות בציוד ו/או שדרוג טכנולוגי.

בחודש ינואר 2016 זכה הבנק בשותפות עם מיטב ד"ש גמל ופנסיה (להלן- מיטב ד"ש) במכרז החשב הכללי במשרד האוצר לבחירת שותפיות פיננסיות להעמדת הלוואות לעסקים קטנים בערבות המדינה, הלוואות שתינתנה במסגרת הקרן החדשה מחליפות את הלוואות הניתנות במסגרת הקרן הנוכחית שפעילותה תסתיים בחודש אפריל 2016. הבנק ומיטב ד"ש צפויות להעמיד אשראי לעסקים קטנים ובינוניים ב 4 השנים הקרובות.

היקף האשראי שניתן באמצעות הקרנות הסתכם ביום 31 בדצמבר 2015 ב 884 מיליון ש"ח בהשוואה ל 931 מיליון ש"ח ביום 31 בדצמבר 2014, קיטון בשיעור של 5%.

תחליפים למוצרים ולשירותים של המגזר והשינויים שחלו בהם

בנוסף על בנקים מתחרים, גופים חוץ בנקאיים שונים, כגון חברות ביטוח ומשקיעים מוסדיים מציעים אף הם אשראי ללקוחות המגזר העיסקי.

בתי השקעות מספקים שירותים בתחום ההשקעות, הפעילות במט"ח והנגזרים הפיננסיים.

התפתחויות בשווקים של מיגזר הפעילות או שינויים במאפייני לקוחותיו
מריבית לקוחות המיגזר פעילים בשוק המקומי והיקף פעילותם תלוי במצב המשק הישראלי. הפעילות הממשלתית המתבטאת בעידוד הפעילות באמצעות קרנות לסיוע (ראה מוצרים ושירותים להלן) מסייעת בהפחתת הסיכון העיסקי של הגופים הממומנים באמצעות הקרנות. בחודש אוגוסט אשתקד חודש מתן האשראי באמצעות קרנות המדינה לעידוד עסקים קטנים ובינוניים לאחר שבשנה שקדמה מוצתה יכולת מתן האשראי באפיק זה. בשנת 2015 פעל הבנק באמצעות הקרנות בנוסף למתן אשראי בדרכים אחרות.

שינויים בהיקף פעילות המיגזר וברווחיותו

הרווח הנקי המיוחס לבעלי המניות במיגזר העסקים הקטנים הסתכם בשנת 2015 ב- 19.4 מיליון ש"ח בהשוואה ל- 8.1 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, גידול בשיעור של 139.5%.
הגידול ברווח הנקי נובע בעיקר מירידה בהוצאות בגין הפסדי אשראי.

הכנסות המיגזר בשנת 2015 הסתכמו ב- 105.3 מיליון ש"ח בהשוואה ל- 104.5 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, גידול בשיעור של 0.8%.

הפרשה להפסדי אשראי במיגזר הסתכמה בשנת 2015 ב- 3.8 מיליון ש"ח. שיעור הפרשה להפסדי אשראי ביחס להיקף האשראי הממוצע הסתכם ב- 0.23%.
בשנת 2014 הסתכמה הפרשה להפסדי אשראי ב- 21.2 מיליון ש"ח. שיעור הפרשה להפסדי אשראי ביחס להיקף האשראי הממוצע הסתכם ב- 1.28%. עיקר השינוי בהפרשה להפסדי אשראי נובע מהיקף הגבייה המיוחסת למגזר.

ההוצאות במיגזר הסתכמו בשנת 2015 ב- 69.4 מיליון ש"ח בהשוואה ל- 70.2 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, קיטון בשיעור של 1.1%.

להלן תמצית תוצאות הפעילות של מיגזר עסקים קטנים:

לשנה שהסתיימה

ביום 31 בדצמבר 2014				ביום 31 בדצמבר 2015			
בנקאות ופיננסים	שוק ההון	כרטיסי אשראי	סך הכל	בנקאות ופיננסים	שוק ההון	כרטיסי אשראי	סך הכל
במיליוני ש"ח				במיליוני ש"ח			
86.6	-	0.4	87.0	83.9	-	0.4	84.3
(6.7)	-	(0.1)	(6.8)	(3.8)	-	-	(3.8)
20.0	2.4	1.9	24.3	20.7	2.4	1.7	24.8
99.9	2.4	2.2	104.5	100.8	2.4	2.1	105.3
21.2	-	-	21.2	3.8	-	-	3.8
77.2	1.6	0.6	79.4	76.5	1.6	0.6	78.7
(9.2)	-	-	(9.2)	(9.3)	-	-	(9.3)
10.7	0.8	1.6	13.1	29.8	0.8	1.5	32.1
4.1	0.3	0.6	5.0	11.8	0.3	0.6	12.7
6.6	0.5	1.0	8.1	18.0	0.5	0.9	19.4
1,661.3	-	-	1,661.3	1,640.7	-	-	1,640.7
1,005.2	-	-	1,005.2	1,093.5	-	-	1,093.5
1,469.5	-	-	1,469.5	1,372.6	-	-	1,372.6
-	350.0	-	350.0	-	343.0	-	343.0
77.5	-	0.3	77.8	79.4	-	0.4	79.8
4.5	-	-	4.5	1.7	-	-	1.7
(2.1)	-	-	(2.1)	(1.0)	-	-	(1.0)
79.9	-	0.3	80.2	80.1	-	0.4	80.5

* הוצג מחדש בהתאם להוראות המפקח על הבנקים בעניין חובות בעייתיים בערבות מדינה ראה בראור 2.ג.1 לדוחות הכספיים.
** סווג מחדש

מיגזר בנקאות עסקית

מבנה המיגזר

מיגזר הבנקאות העסקית מספק מגוון שירותי בנקאות ללקוחות העסקיים, הבינוניים והגדולים של הבנק. לקוחות המיגזר הם לקוחות עסקיים שמסגרות האשראי שלהם ככלל גבוהות מ- 5 מיליוני ש"ח. המוצרים והשירותים מותאמים לצרכים העסקיים של הלקוחות, וכוללים אשראי עסקי, פקטורינג, ליווי פרוייקטים לבניה, ערבויות, פעילות מט"ח וסחר חוץ, פעילות בניירות ערך, מכשירים פיננסיים נגזרים ועוד. האחריות הניהולית על לקוחות המיגזר הינה של החטיבה העסקית. החטיבה פועלת באמצעות מספר צוותי עבודה, הממונים על ניהול הקשר השוטף עם הלקוחות. בראש כל צוות עומד מנהל קשרי לקוחות (להלן- "מק"ל"), שעיקר התמחותו הבנקאית הינה בתחום האשראי העסקי. (לחלק מהמק"לים התמחות ענפית, כגון: נדל"ן, לייסינג, רשויות מקומיות). חשבונותיהם של לקוחות החטיבה (למעט לקוחות הפקטורינג המקבילים את מלוא השירות בחטיבה העיסוקית) מנוהלים בסניפי הבנק השונים, המספקים ללקוחות את שירותי התפעול הנדרשים לחטיבה. במסגרת החטיבה פועלים המטה העסקי, מטה הגבייה, ומחלקת תפעול, מעקב ופיקוח אשראי ויועצת משפטית המלווה את הפעילות העסקית. הקריטריונים העיקריים לשיוך לקוח למיגזר הבנקאות העסקית הם: היקף מסגרות האשראי שאושרו ללקוח, קיום פוטנציאל להרחבת הפעילות ותחום עיסוקו של הלקוח. במקרים מסוימים ובהתאם לעניין, מטופלים בחטיבה גם בלקוחות שמסגרות האשראי שלהם קטנות מן המסגרת שצוינה, במידה שנמצא כי אופי פעילותם העסקית או פוטנציאל פעילותם העתידית מתאים לחטיבה העסקית.

מוצרים ושירותים

המוצרים והשירותים העיקריים בפעילות המיגזר הם שירותי ניהול חשבון שוטף, אשראי, ערבויות לסוגיהן, פעילות סחר חוץ, פיקדונות ופעילות בניירות ערך ובמכשירים פיננסיים. פעילות הפקטורינג ופעילויות מימון מיוחדות משמשות כפלטפורמה להרחבת סל המוצרים והשירותים ולפעילויות משלימות בסחר חוץ ובמט"ח, וכן בסיס להרחבת פעילות אשראי בקרב הלקוחות הפעילים במיגזר. קרנות לסיוע לעסקים קטנים ובינוניים - פרטים על פעילות הקרנות לעידוד עסקים בבנק ראה גם בפרק "מוצרים ושירותים בבנקאות עסקים קטנים". ביום 17 בינואר 2016 הודיע החשב הכללי במשרד האוצר לבנק כי שותפות פיננסית בה חברים הבנק וחברת מיטב ד"ש גמל ופנסיה זכתה במקום השני במכרז לבחירת שותפויות פיננסיות למתן הלוואות לעסקים קטנים ובינוניים בערבות המדינה, ולפיכך ימשיך הבנק הלוואות לעסקים קטנים ובינוניים בארבע השנים הקרובות.

תחליפים למוצרים ולשירותים של המיגזר והשינויים שחלו בהם

התחליף העיקרי של לקוחות המיגזר למוצרי האשראי הינו מימון על ידי אשראי חוץ-בנקאי באמצעות חברות ביטוח ומשקיעים מוסדיים. היקף גיוס ההון באגרות חוב לא ממשלתיות בשנת 2015 הסתכם בכ- 55 מיליארד ש"ח בהשוואה לכ- 57.5 מיליארד ש"ח אשתקד.

התפתחות בשווקים בהם פועל המיגזר

מרבית לקוחות המיגזר פעילים בשוק המקומי, לחלקם פעילות יבוא יצוא. ענפי המשק העיקריים בהם פועל המיגזר הינם: נדל"ן, רשויות מקומיות, מסחר ותעשייה. גורמים מאקרו כלכליים, הנוגעים לענפים אלו, משפיעים על פעילותם של לקוחות המיגזר כגון: שינוי שערי מטבעות זרים, שינויים במחירי חומרי גלם מיובאים וכד'. ככלל, ניתן לאפיין את פעילות הלקוחות במיגזר כפעילות כלכלית מסורתית.

הפעילות הממשלתית המתבטאת בעידוד הפעילות באמצעות קרנות לסיוע (ראה מוצרים ושירותים להלן) סייעה בהפחתת הסיכון העיסקי של הגופים המשויכים למיגזר והממומנים באמצעות קרנות אלו.

שינויים בהיקף הפעילות של המיגזר וברוח הנקי שלו

הרווח הנקי של מיגזר עסקים בשנת 2015 הסתכם ב- 19.5 מיליון ש"ח בהשוואה ל- 13.3 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, גידול בשיעור של 46.6%. הגידול ברווח הנקי משקף בעיקר קיטון בהוצאות בגין הפסדי אשראי.

הכנסות המיגזר בשנת 2015 הסתכמו ב- 78.8 מיליון ש"ח בהשוואה ל- 81.0 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, קיטון בשיעור של 2.7%. הקיטון בהכנסות בשנת 2015 בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד משקף בעיקר ירידה בהכנסות מאשראי.

ההפרשה להפסדי אשראי במיגזר הסתכמה בשנת 2015 ב- 1.2 מיליון ש"ח. שיעור ההפרשה להפסדי אשראי ביחס להיקף האשראי הממוצע הסתכם ב- 0.06%. בשנת 2014 הסתכמה ההפרשה להפסדי אשראי ב- 12.4 מיליון ש"ח. שיעור ההפרשה להפסדי אשראי ביחס להיקף האשראי הממוצע הסתכם ב- 0.57%.

הוצאות המיגזר בשנת 2015 הסתכמו ב- 45.3 מיליון ש"ח בהשוואה ל- 46.9 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, קיטון בשיעור של 3.4%.

להלן תמצית תוצאות הפעילות של מיגדר בנקאות עסקית:

לשנה שהסתיימה							
ביום 31 בדצמבר 2014				ביום 31 בדצמבר 2015			
כרטיסי		בנקאות		כרטיסי		בנקאות	
סך הכל	אשראי	שוק ההון	ופיננסים	סך הכל	אשראי	שוק ההון	ופיננסים
במיליוני ש"ח				במיליוני ש"ח			
הכנסות ריבית, נטו							
78.6	-	-	78.6	74.8	-	-	74.8
(11.3)	-	-	(11.3)	(9.6)	-	-	(9.6)
הכנסות שאינן מריבית							
13.7	0.1	1.0	12.6	13.6	0.1	0.6	12.9
81.0	0.1	1.0	79.9	78.8	0.1	0.6	78.1
12.4	-	-	12.4	1.2	-	-	1.2
הוצאות בגין הפסדי אשראי							
הוצאות תפעוליות ואחרות לרבות פחת							
37.7	-	-	37.7	36.0	-	-	36.0
9.2	-	-	9.2	9.3	-	-	9.3
21.7	0.1	1.0	20.6	32.3	0.1	0.6	31.6
8.4	-	0.4	8.0	12.8	-	0.2	12.6
רווח נקי מיוחס לבעלי מניות הבנק							
* 13.3	0.1	0.6	* 12.6	19.5	0.1	0.4	19.0
תשואת הרווח הנקי להון							
5.82%	-	-	2,190.6	8.51%	-	-	2,128.3
710.1	-	-	710.1	713.6	-	-	713.6
2,459.0	-	-	2,459.0	2,463.1	-	-	2,463.1
463.0	-	463.0	-	423.0	-	423.0	-
(א) הכנסות ריבית, נטו							
69.0	-	-	69.0	66.2	-	-	66.2
1.8	-	-	1.8	0.8	-	-	0.8
(3.5)	-	-	(3.5)	(1.8)	-	-	(1.8)
67.3	-	-	67.3	65.2	-	-	65.2

* הוצג מחדש בהתאם להוראות המפקח על הבנקים בעניין זכויות עובדים ובעניין חובות בעייתיים בערבות מדינה ראה ביאור 1.ג.1-ו.2 לדוחות הכספיים.

מיגזר הניהול הפיננסי

פעילות המיגזר כוללת את ניהול השקעות הבנק עבור עצמו (להלן "נוסטרו"), ניהול הנזילות וניהול החשיפות לסיכונים שוק. פעילות זו מתבצעת באמצעות השקעות בניירות ערך, בפיקדונות בבנקים, עסקאות במכשירים פיננסיים נגזרים ועוד. בנוסף כוללת פעילות המיגזר סיוע בתמחור ופיתוח מוצרים.

הפעילות העסקית במיגזר כפופה למנהל היחידה הפיננסית האחראי על ניהול הנכסים וההתחייבויות, ניהול הנוסטרו, ניהול הנזילות ועל ביצוע פעולות באמצעות חדרי העיסקאות בבנק הבינלאומי.

שינויים בהיקף הפעילות של המיגזר וברוח הנקי שלו

הרווח הנקי במיגזר הניהול הפיננסי בשנת 2015 הסתכם ב- 32.4 מיליון ש"ח בהשוואה ל- 25.5 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, גידול בשיעור של 27.1%.

הכנסות המיגזר הסתכמו בשנת 2015 ב- 60.9 מיליון ש"ח בהשוואה ל- 50.9 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, גידול בשיעור של 19.6%. הגידול בהכנסות וברוח הנקי נובע ברובו משינוי בשוויים ההוגן של מכשירים פיננסיים נגזרים ומפוזיציית מדד שלילית.

פעילות בשוק ההון

הכנסות הבנק מפעילות לקוחותיו בשוק ההון נובעות בעיקר מפעילות בניירות ערך בבורסה בת"א, מפעילות בניירות ערך זרים, במכשירים פיננסיים הנסחרים בבורסה ומעמלות הפצה של קרנות נאמנות. ביום 31 בדצמבר 2015 הסתכם תיק ניירות הערך למשמרת ב- 12.8 מיליארד ש"ח בהשוואה ליתרה של כ- 14.0 מיליארד ש"ח ביום 31 בדצמבר 2014.

פעילות בבורסה לניירות ערך

פעילות הסליקה של הבנק עבור עצמו ועבור לקוחותיו מתבצעת באמצעות הבנק הבינלאומי.

לקוחות נבחרים

היחידה ללקוחות נבחרים נותנת שירותי יעוץ ללקוחות נבחרים בעלי עושר פיננסי גבוה אשר מעוניינים בפעילות דינמית בשוק ההון. ביחידה יועצים מקצועיים אשר נותנים ללקוחות שירות אישי ומקצועי בהשקעות.

יעוץ פנסיוני

לבנק רישיון למתן שירותי יעוץ פנסיוני והוא נותן שירות של יעוץ פנסיוני ללקוחותיו וללקוחות בנקים אחרים החל משנת 2008.

לבנק יועצים פנסיוניים מנוסים בעלי רישיון לייעוץ פנסיוני. הבנק משתמש במערכות לייעוץ פנסיוני אשר פותחו בבנק הבינלאומי.

שירותי התפעול ניתנים ע"י מתף (חברה בת של הבנק הבינלאומי).

להלן התפלגות תוצאות הפעילות בשוק ההון לפי מיגזרי פעילות:

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2015

סך הכל	בנקאות			
	בנקאות עיסקית	עסקים קטנים	בנקאות פרטית	בנקאות אישית
	במיליוני ש"ח			
-	-	-	-	-
96.8	0.6	2.4	76.0	17.8
96.8	0.6	2.4	76.0	17.8
48.0	-	1.6	33.4	13.0
48.8	0.6	0.8	42.6	4.8
19.2	0.2	0.3	16.8	1.9
29.6	0.4	0.5	25.8	2.9

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2014

סך הכל	בנקאות			
	בנקאות עיסקית	עסקים קטנים	בנקאות פרטית	בנקאות אישית
	במיליוני ש"ח			
-	-	-	-	-
93.6	1.0	2.4	73.5	16.7
93.6	1.0	2.4	73.5	16.7
46.0	-	1.6	32.3	12.1
47.6	1.0	0.8	41.2	4.6
18.4	0.4	0.3	15.9	1.8
29.2	0.6	0.5	25.3	2.8

* הוצג מחדש בהתאם להוראות המפקח על הבנקים בעניין זכויות עובדים ובעניין חובות בעייתיים בערבות מדינה ראה ביאור 1.ג.1. ו-2. לתמצית הדוחות הכספיים.

להלן התפלגות תוצאות הפעילות כרטיסי אשראי לפי מיגזרי פעילות:

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2015

סך הכל	בנקאות			בנקאות אישית	
	בנקאות עיסקית	עסקים קטנים	בנקאות פרטית		
במיליוני ש"ח					
5.6	-	0.4	1.0	4.2	הכנסות ריבית, נטו
25.6	0.1	1.7	7.0	16.8	הכנסות שאינן מריבית
31.2	0.1	2.1	8.0	21.0	סך ההכנסות
14.8	-	0.6	5.7	8.5	הוצאות תפעוליות ואחרות
16.4	0.1	1.5	2.3	12.5	רווח לפני מיסים
6.5	-	0.6	0.9	5.0	הפרשה למיסים
9.9	0.1	0.9	1.4	7.5	רווח נקי מיוחס לבעלי מניות הבנק

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2014

סך הכל	בנקאות			בנקאות אישית	
	בנקאות עיסקית	עסקים קטנים	בנקאות פרטית		
במיליוני ש"ח					
5.7	-	0.3	1.1	4.3	הכנסות ריבית, נטו
28.1	0.1	1.9	8.2	17.9	הכנסות שאינן מריבית
33.8	0.1	2.2	9.3	22.2	סך ההכנסות
14.9	-	0.6	5.8	8.5	הוצאות תפעוליות ואחרות
18.9	0.1	1.6	3.5	13.7	רווח לפני מיסים
7.3	-	0.6	1.4	5.3	הפרשה למיסים
11.6	0.1	1.0	2.1	8.4	רווח נקי מיוחס לבעלי מניות הבנק

חברות מוחזקות עיקריות

לבנק חברה בת פעילה אחת, חברת נכסים של אוצר החייל בע"מ, מוחזקת בשיעור של 100%, מחזיקה בחלק מהנכסים שרכש הבנק ומשכירתם לבנק.

סקירת הסיכונים

49	תיאור כללי של הסיכונים ואופן ניהולם
51	סיכון אשראי
62	סיכון שוק
79	סיכון נזילות
82	סיכון מימון
83	סיכון תפעולי
88	סיכונים אחרים

סקירת הסיכונים

תיאור כללי של הסיכונים ואופן ניהולם

כללי

פעילותו של הבנק מלווה בחשיפה לסיכונים, כשהעיקריים בהם הינם: סיכוני אשראי, סיכוני שוק ונזילות, סיכונים תפעוליים, סיכונים משפטיים, סיכון ציוד והלבנת הון.

- כל הסיכונים העיקריים מנוהלים על ידי חברי הנהלה ממונים ובאחריותם.
- בגין סיכוני אשראי, סיכוני שוק וסיכונים תפעוליים, קיימת דרישה רגולטורית להלימות הון במסגרת הוראות נדבך 1 של באזל. במסגרת תהליך ה-ICAAP (Internal Capital Assessment Process). הבנק מבצע תהליך מעמיק של זיהוי מוקדי סיכון נוספים ואיתגור מוקדי הסיכון המזוהים במסגרת הנדבך הראשון. במידת הצורך מתבצעת הקצאת הון משלימה בגין סיכוני נדבך 1 והקצאת הון נוספת בגין יתר הסיכונים..

- מדיניות ניהול הסיכונים של הבנק מותאמת למדיניות קבוצת הבנק הבינלאומי ומכוונת להשגת היעדים האסטרטגיים והעסקיים שנקבעו ולהגדלת תוחלת הרווח - תוך טיפוח התמחויות בקבוצה, ניצול היתרונות למגוון וגודל, תוך שמירה על רמות הסיכון שאושרו ועל קיומם של מנגנוני ניהול, בקרה וביקורת נאותים.

- תפישת הסיכון הכוללת של הבנק עולה בקנה אחד עם המסגרת הרגולטורית שנקבעה על ידי המפקח על הבנקים ועם העקרונות המנחים של וועדת באזל ומושתתת על העיקרון כי לכל פעילות בנקאית הטומנת בחובה סיכון יוגדרו ויאופיינו: מדיניות ותיאבון סיכון, מגבלות חשיפה לתחום והגדרת היקף ועומק החשיפה, מערך בקרה וביקורת, מערך דיווח, ומנגנון לכימות הרווח, מדידתו ודיווח עליו על פי אמות מידה מקובלות.

- ניהול הסיכונים ובקרתם מתבצעים באמצעות תשתית נאותה של מנגנוני שליטה, פיקוח ובקרה, ומיושמים באמצעות שלושה קווי הגנה עיקריים: קו הגנה ראשון של האחראיים על יצירת הסיכון וניהול הסיכון המקיימים בקרות שונות בעת נטילת הסיכון. קו הגנה שני של מבצעי בקרה לאחר אך בסמוך לנטילת הסיכון באמצעות יחידות הכפופות למנהל הסיכונים הראשי שהינו בלתי תלוי. קו הגנה שלישי של מטה הביקורת הפנימית.

מנהלת הסיכונים הראשית בבנק רות לפיד, כפופה למנכ"ל ומוכוונת מקצועית על ידי מנהל הסיכונים הראשי של הקבוצה.

- בנק ישראל אישר כי מנהלת הסיכונים הראשית בבנק לא תהיה חברת הנהלה. החלטה זו עשויה להשתנות בהתאם לשינויים, ככל שיהיו, בפרופיל העיסקי של הבנק, מורכבותם ומהותיותם לחברה האם.

רות לפיד מנהלת הסיכונים הראשית של הבנק (CRO) אחראית לניהול הסיכונים התפעוליים ולהמשכות עיסקית וכן משמשת כקצינת הציות וממונה על אכיפה פנימית בניירות ערך, אחראית איסור הלבנת הון ומימון טרור ויישום הוראות FATCA.

במקביל נקבעו אחראים לסיכונים הייעודיים:

ניר הרצנשטיין מנהל היחידה לניהול פיננסי אחראי לניהול סיכוני השוק והנזילות.

דורון כליף, מנהל החטיבה העיסקית אחראי לניהול סיכוני האשראי.

עו"ד גילה יחזקאלי, היועצת המשפטית הראשית, אחראית על ניהול הסיכונים המשפטיים.

נועם קוטאי, עו"ד, מנהל החטיבה הקימעונאית אחראי לניהול סיכוני האסטרטגיה, המוניטין והתחרות.

- הסיכונים הנוספים אליהם חשוף הבנק – כגון, סיכוני רגולציה וחקיקה, וסיכונים הקשורים למשק הישראלי מנוהלים אף הם כחלק מהניהול העסקי הכולל, על ידי כל אחד מחברי הנהלה ונושאי משרה נוספים בתחום הנתון לאחריותם, ובמקביל מפוקחים, כחלק מניהול הסיכונים הקבוצתי האינטגרטיבי, גם על ידי מנהל הסיכונים הראשי של הקבוצה באמצעות מנהל הסיכונים בבנק.

מדי רבעון נכתב מסמך סיכונים על ידי מנהלת הסיכונים הראשית שהינה בלתי תלויה ביחידות נוטלות הסיכון. המסמך מוצג בפני הנהלת הבנק, הוועדה לניהול סיכונים ודירקטוריון הבנק. מסמך הסיכונים בוחן את כלל הסיכונים שאליהם חשוף הבנק במסגרת פעולותיו תוך פירוט הממצאים ברמת הסיכון הספציפי וכן את תוצאות תרחישי הקיצון שבוצעו. במסמך מוצגת סקירת מנהלת הסיכונים הראשית על מצב ניהול הסיכונים בבנק, עמידה בתיאבון הסיכון ביחס לסיכונים השונים והערכות דרגות הסיכון וכן טיפול היחידה בתהליכים מרכזיים בסוגי הסיכונים השונים ופעולות מיוחדות, שננקטו על ידי היחידה ברבעון הרלוונטי.

למידע המפורט על ניהול הסיכונים הניתן בהתאם לדרישות הגילוי של נדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים ראה פרק משנה "גילויים פיקוחיים נוספים" בפרק מידע כספי באתר האינטרנט של הבנק.

סיכון אשראי

א. כללי

סיכון האשראי הינו הסיכון לפגיעה בשווי נכסי הבנק וברווחיו עקב הרעה ביכולת הלזים לעמוד בהתחייבויותיהם ו/או הרעה באיכות הלזים או בשווי הביטחונות שהועמדו כבטוחה לאשראי. כדי למזער את הסיכון מוגדרת בבנק מדיניות ניהול סיכונים אשראי ומגבלות חשיפה לגבי לזים/ענפים במיגזרי הפעילות והמוצרים השונים. הבנק מיישם מדיניות כוללת לניהול סיכון האשראי, בהתאם לנדרש בהוראת ניהול בנקאי תקין 311.

ב. מדיניות ותיאבון סיכון

מדיניות ניהול סיכונים האשראי נדונה ומאושרת אחת לשנה בהנהלה ובדירקטוריון הבנק. החל משנת 2015 מנהלת הסיכונים הראשית מובילה את תהליך גיבוש מדיניות האשראי, תוך שיתוף הגורמים נותני האשראי בשלבי התהליך השונים.

מדיניות ניהול סיכונים האשראי של הבנק מתבססת על פיזור נאות של הסיכונים, וניהול זהיר ומבוקר של החשיפות, הן ברמת הלקוח הבודד והן ברמת ענפי המשק והסקטורים העסקיים השונים. מדיניות זו מושתתת על בחינת כושר החזר של הלקוח ברמה פרטנית וכן על ניתוח והערכה של מכלול פרמטרים נוספים, להם השלכה על איתנותו הפיננסית של הלז. פעילות האשראי של הבנק תתנהל תוך שמירה על הנאותות ההונית ובהתבסס על יעדי הלימות ההון של הבנק כפי שקבע הדירקטוריון.

במסגרת מדיניות האשראי התווה דירקטוריון הבנק כללים לצמצום חשיפה בלתי רצויה לסיכון האשראי הכוללת כיווני פעולה מנחים לרבות שווקי יעד וכן הנחיות המתחשבות בהלימות ההון הנדרשת ביחס לאשראי הניתן. במסגרת מדיניות האשראי בקבוצה הגדיר הבנק את קבוצת המיקוד העיסוקי שלו במונחים של גודל אשראי ללווה בבנק, תוך התייחסות לחבות הלווה בכלל המערכת הבנקאית.

מדיניות האשראי מכוונת לשמירת מרכזיותה של הפעילות הקימעונית בבנק וכוללת מגבלות ואמות מידה המחמירות בחלקן מהמגבלות שקבע המפקח על הבנקים בנכס ישראל. מגבלות אלו נועדו לצמצם, בין היתר, את החשיפה לריכוזיות ענפית ולגודל החבות של לווה בודד וקבוצת לזים. מדיניות האשראי כוללת תחומי פעילות בהם לא יעניק הבנק אשראי לאור רמת הסיכון הגבוהה יותר הטמונה בהם או רמת השליטה או הבקרה עליהם, אף אם התשואה הפוטנציאלית העשויה להתקבל בגין פעילויות אלה הינה גבוהה.

כחלק מניהול סיכונים האשראי השוטף ויישום מדיניות הדירקטוריון נבחנו, על בסיס שוטף, מאפייני הפעילות העסקית של הלז, תזרים המזומנים ומבנה הנכסים וההתחייבויות שלו, טיב הביטחונות, המיגזר הענפי בו הוא פועל ופרמטרים כגון: תלות גבוהה בלקוחות, ספקים וכיו"ב. כמו כן נבחנו פרמטרים כלכליים שיש להם השפעה על בחינת סיכון האשראי.

הבנק פעל ופועל להתאמת המרווחים והרווחיות הכוללת מהלקוחות, כך שישקפו את רמת הסיכון הגלומה בפעילותם, תוך שימוש בתהליכים ובקורות ממוקדים, המביאים לידי ביטוי את ההכנסה הכוללת מהלקוח (מרווחים ועמלות), ביחס לתיק האשראי הכולל.

הבנק בוחן תקופתית את המגבלות שהשית על עצמו ומעדכן על פי התפתחויות במצב המשק, המיגזרים הענפיים, ומדיניות ותפישת הסיכון של הבנק.

במסגרת מסמך המדיניות הוגדרו אינדיקטורים כמותיים ברורים לבחינת הצורך בעידכון מסמך המדיניות בעקבות שינויים מאקרו כלכליים ורגולטוריים או שינוי בנתוני הבנק. אינדיקטורים אלו כוללים שינויים בתחזיות צמיחה במשק, שינוי בשערי החליפין, הוראות רגולטוריות חדשות בעלות השפעה על תחום האשראי, הלימות הונו של הבנק ועוד.

הבנק מפעיל מנגנונים הולמים לביצוע בקרה ופיקוח על האשראי, חלקם בזמן אמת וחלקם בדיעבד. הבקרה והפיקוח מבוצעים באמצעות יחידות אקסוגניות ליחידות המנהלות את האשראי.

התיאבון לסיכון אשראי בבנק, כפי שנוסח במסגרת מסמך המדיניות, הינו שמרני בהשוואה למגבלות הרגולטוריות.

במסגרת המדיניות התווה דירקטוריון הבנק אסטרטגיה לצמצום חשיפות בלתי רצויות לסיכון אשראי הכוללת מערך מגבלות רחב לסיכון אשראי לענפים ותחומי פעילות שונים.

ניהול על בסיס קבוצתי של חשיפות אשראי

מטרת המדיניות הקבוצתית הינה לשמר את המאפיינים הייחודיים שיש לכל בנק בקבוצה ולכוון כל אחד מן הבנקים אל קבוצות המיקוד התואמות מאפיינים אלו.

ג. מערכות למדידה, אמידה וניהול של סיכונים האשראי

הבנק אימץ מודל פנימי אובייקטיבי של החברה האם לדירוג סיכון האשראי הגלום בפעילות הלקוחות הקיימים ואת המודלים של החברה האם לדירוג הלקוחות העיסקיים. המודלים מושתתים בחלקם על אינדיקטורים אובייקטיביים ובחלקם על אינדיקטורים סובייקטיביים.

המודלים מסייעים בקביעת מסגרות אשראי, בהתאם לרמת הסיכון ובהתאם למאפייני פעילות הלקוח. ביחד עם מערכת למדידת רווחיות לקוח מתאפשר תהליך של התאמת הקשר בין רמת הסיכון והרווחיות.

מערכות ממוכנות מספקות למנהלי סיכונים האשראי, הן בדרגי השטח והן בדרגי המטה, מנגנון מעקב שוטף אחרי פעילות הלקוחות, במכלול רחב, ובמגוון חתכים: רמות ותמהיל פעילות, ניצול מסגרות אשראי, רמת ביטחונות ומידע עדכני על מצבם הכספי. בנוסף מיושמת בבנק מערכת ממוכנת של בקשות אשראי למשקי בית המסייעת בהליך קבלת ההחלטות והבקרה עליו.

הנהלת הבנק פועלת לשיפור כלי המדידה, הדווח והבקרה הדרושים לה לשם קבלת תמונת מצב עדכנית בכל הקשור למאפייני הסיכון השונים, הקיימים בסביבה העיסקית של מקבלי האשראי.

הבנק בוחן את עמידתו בהוראות הרגולטוריות בכל הקשור במגבלות ריכוזיות לווה וקבוצת לווים וחשיפה ענפית ובמגבלות הענפיות שהוטלו על ידי הדירקטוריון.

ד. מדיניות ניהול מערך הביטחונות

במסגרת מדיניות האשראי לבנק מדיניות מפורטת בנושא קבלת נכסים כביטחונות לאשראי, אופן השעבוד שלהם ושיעורי ההישענות על כל סוג וסוג של ביטחון. עיקרי המדיניות נדונים ומאושרים אחת לשנה בהנהלה ובדירקטוריון הבנק ומפורטים בהרחבה בנהלים. מדיניות ההישענות על ביטחונות שמרנית ומתבססת על השווי ההוגן העדכני של הביטחונות, על נזילותם ועל מהירות המימוש בעת הצורך. בקביעת מדיניות ההישענות על ביטחונות מתבסס הבנק על ניסיון העבר.

במסגרת המדיניות נקבעו עקרונות וכללים להערכת שווי הנכסים שהתקבלו כביטחונות לאשראי - לפי סוג הבטוחה ואופי האשראי אותו היא מבטיחה ונלקחים בחשבון משתנים ואינדיקטורים כלכליים שונים. נקבעו נהלים לאופן הטיפול בבטוחות ולמעקב אחר השינויים בהן ובשוויין ומערכי בקרה בתחום ניהול ותפעול מערך הביטחונות.

סוגי הביטחונות העיקריים עליהם נשען הבנק הינם: פיקדונות, ניירות ערך, המחאות עתידיות, חשבונות מבוטחות, שעבודים שוטפים, כל רכב וציוד, שעבודי נדל"ן, ערבויות בנקאיות ומסמכי יצוא.

הבנק שואף לקבל מלקוחותיו מגוון ביטחונות, כדי לא להתבסס על סוג בטחון ספציפי.

לבנק מערכת לתיעוד המסמכים המשפטיים היוצרים את השעבודים על הנכסים שניתנו בתיקי הלקוחות. המערכת מנהלת את המעקב אחר שווים של נכסים אלה. מערכות הביטחונות מבטיחות את זמינות הנתונים הנדרשים לניהול סיכונים אשראי לכל גופי הבקרה השונים בסניפים ובמטה.

פיקוח ובקרה על השימוש בביטחונות

כל חביונות לקוחות הבנק לרבות שווי הביטחונות העומדים כנגדן, מרוכזים במערכת האובליגו באמצעות מבצע הבנק מעקב שוטף של מצבת הביטחונות אל מול חשיפות האשראי. מעקב שוטף אחר חוסר ביטחונות ברמת הלקוח הבודד מתבצע בסניפים, בחטיבה הקימעונית ובחטיבה העיסוקית באמצעות דוחות ייעודיים ממערכות התפעול בהם מפורטות כל חביונות הלקוח ומערך הביטחונות שלו אל מול מסגרות האשראי שאושרו לו, ומתקבלת תמונת מצב שלמה על חשיפת הלקוח. במקביל לטיפול הסניף ברמת הלקוח הבודד, מתבצעת עבודת פיקוח ובקרה גם במערכי בקרה נוספים כאמור בפרק "פיקוח ובקרה על ניהול החשיפה לסיכונים אשראי" להלן.

ה. מדיניות איתור וטיפול בחובות בעייתיים וההפרשות להפסדי אשראי

בבנק קיימים תהליכים מובנים המוסדרים בנהלי עבודה לזיהוי ואיתור מוקדם של לווים בעייתיים. כמו כן, קיימים ומוסדרים בנהלים תהליכי עבודה מוגדרים בהתייחס לתהליך ביצוע הפרשה להפסדי אשראי, המשקפים הערכה שמרנית להפסדי האשראי הצפויים לבנק. במסגרת הבנק פועלות יחידות ייעודיות לאיתור וטיפול בחובות בעייתיים. בנוסף פועלת בבנק מחלקת גבייה, המטפלת בגביית חובות שהוגדרו קשי גבייה (באמצעות יחידת גבייה פנימית או עורכי דין חיצוניים). כאמור בפרק מדיניות חשבונאית ואמדנים חשבונאיים קריטיים הבנק מיישם החל משנת 2011 תקנים חשבונאיים, בהתאם להוראות המפקח על הבנקים בנושא מדידה וגילוי של חובות פגומים, סיכון אשראי והפרשה להפסדי אשראי.

ו. פיקוח ובקרה על ניהול החשיפה לסיכונים אשראי

הבנק מקיים מעטפת נאותה של מנגנוני שליטה, ניהול, פיקוח, בקרה וביקורת על תהליך ניהול סיכונים האשראי. תפיסת הניהול והבקרה של הבנק היא של זיהוי, כימות ואמידה שוטפים של החשיפה לסיכונים אשראי ובקרת עמידה במגבלות שנקבעו. הבנק מיישם מדיניות כוללת לניהול סיכון האשראי בהתאם לנדרש בהוראות ניהול בנקאי תקין 311. ניהול החשיפה לסיכונים האשראי נבחן ומבוקר באופן שוטף, במסגרת בחינת כלל הסיכונים על ידי ועדות ופורומים ייעודיים ברמת הדירקטוריון והנהלה וכן על ידי דרגי הביניים כמפורט בדוח הסיכונים באינטרנט

ז. ניהול סיכונים סביבתיים

סיכון סביבתי לבנק הוא הסיכון להפסד כתוצאה מהוראות הנוגעות לאיכות הסביבה ואכיפתן. הבנק יכול להיחשף לסיכונים סביבתיים בהיבטים שונים של פעילותו וסיכונים אלה עשויים להיכלל במסגרת הסיכונים האחרים (כגון: סיכון אשראי, סיכון שוק, סיכון תפעולי, סיכון משפטי וסיכון נזילות). סיכון סביבתי הכלול בסיכון האשראי הוא למשל, ירידה בערך הביטחונות או הרעה במצב הפיננסי של הלווה בשל עלויות סביבתיות שמקורן בהוראות הנוגעות לאיכות הסביבה. כמו כן קיימת אפשרות לסיכון מוניטין, כתוצאה מייחוס קשר בין הבנק לבין הגורם למפגע סביבתי. במחצית השנייה של 2009 הפיץ המפקח על הבנקים הוראה בעניין החשיפה לסיכונים סביבתיים ואופן ניהולם. בהוראת המפקח מתוארים ההיבטים השונים של החשיפה האפשרית לסיכונים סביבתיים ומודגש הצורך בזיהוי מוקדם של הסיכונים, הערכתם וניהולם כסיכונים פרטניים. במסגרת מדיניות האשראי, אושרה על ידי הנהלת הבנק והדירקטוריון מדיניות לניהול סיכונים סביבתיים בתחום האשראי. בגיבוש תהליכי כתיבת המדיניות נסמך הבנק על מדיניות החברה האם המטמיעה מדיניות קבוצתית ומסתייעת ביועצים חיצוניים.

ח. דיווח על החשיפה לסיכונים אשראי

ההנהלה, דירקטוריון הבנק, ועדת אשראי וועדת ניהול סיכונים מקבלים מגוון דיווחים על החשיפה לסיכונים אשראי, בחתכים שונים על-ידי גורמי הניהול, הפיקוח והבקרה. בנוסף, מדווחת החשיפה לסיכונים אשראי, בהשוואה למסגרות, למגבלות שנקבעו על ידי הדירקטוריון ולסמכויות לניהולם במסגרת "מסמך הסיכונים" הרבעוני כנדרש בהוראות 310 ו-311 להוראות ניהול בנקאי תקין. מסמך הסיכונים נדון אחת לרבעון בהנהלה ובוועדת ניהול סיכונים לפי העניין ובמליאת הדירקטוריון. הבנק גיבש מתווה תרחישי קיצון לבחינת הנאותות ההונית. במסגרת זאת בוחן הבנק מתווה של תרחישי קיצון גם בתחום התממשות סיכונים אשראי (וכן תרחישים המשלבים התממשות סיכונים אשראי עם כמה סיכונים אחרים בו זמנית). במסגרת זאת, נבחנת השפעת התממשות הסיכון על בסיס ההון ויחס ההון לרכיבי סיכון.

ט. חשיפות משמעותיות לקבוצות לווים

ליום 31 בדצמבר 2015 אין קבוצת לווים אשר חבותה נטו, לאחר הפחתת הניכויים המותרים לפי סעיף 5 להוראה 313, עולה על 15% מהון הבנק, המחושב בהתאם להוראות ניהול בנקאי תקין בדבר מדידה והלימות הון.

י. חשיפת אשראי למוסדות פיננסיים (זרים ומקומיים)

פעילות לקוחות הבנק ופעילות הבנק עבור עצמו מתבצעת באמצעות חדרי העיסקות בבנק הבינלאומי. חשיפות הנוצרות בגין פעילות שוטפת בחדרי העיסקות הינן מול הבנק הבינלאומי בלבד.

יא. סיכון אשראי בעייתי

סך סיכון האשראי הבעייתי למרכיביו הסתכם ביום 31 בדצמבר 2015 ב- 296.0 מיליון ש"ח בהשוואה ל- 323.2 מיליון ש"ח ביום 31 בדצמבר 2014. יחס סיכון האשראי הבעייתי לסיכון האשראי הכולל לציבור הסתכם ביום 31 בדצמבר 2015 ב- 1.73% בהשוואה ל- 1.92% ביום 31 בדצמבר 2014.

1. סיכון אשראי בעייתי

יתרה ליום 31 בדצמבר 2014			יתרה ליום 31 בדצמבר 2015			
סיכון אשראי			סיכון אשראי			
מאזני	חוץ מאזני	כולל	מאזני	חוץ מאזני	כולל	
162.8	12.6	175.4	103.2	4.8	108.0	סיכון אשראי פגום
4.1	-	4.1	58.5	-	58.5	סיכון אשראי נחות
102.1	41.6	143.7	95.8	33.7	129.5	סיכון אשראי בהשגחה מיוחדת
269.0	54.2	323.2	257.5	38.5	296.0	סך סיכון אשראי בעייתי*
		1.6			9.9	*מזה: חובות שאינם פגומים בפיגור של 90 יום או יותר

2. נכסים שאינם מבצעים:

יתרה ליום 31 בדצמבר 2014			יתרה ליום 31 בדצמבר 2015			
סיכון אשראי			סיכון אשראי			
מאזני	חוץ מאזני	כולל	מאזני	חוץ מאזני	כולל	
152.4	12.6	165.0	89.1	4.8	93.9	חובות פגומים שנבדק על בסיס פרטני
-	-	-	-	-	-	שנבדק על בסיס קבוצתי
152.4	12.6	165.0	89.1	4.8	93.9	סך הכל נכסים שאינם מבצעים

השינוי בסיכון אשראי בעייתי משתקף בירידה בסיכון אשראי פגום במהלך שנת 2015 ועלייה בסיכון אשראי נחות. השינוי נובע בעיקר מיישום ההנחיות הכלולות בשאלות ותשובות שפורסמו בחודש יוני 2015 בעקבותיהן נמחקו חשבונאית חובות במסלול הקבוצתי ובעקבות יישום הוראות המפקח בעניין חובות בעייתיים בערבות מדינה כמפורט בביאור 2.ג.1). לדוחות הכספיים.

3. חובות פגומים בארגון מחדש של חוב בעייתי שצוברים ריבית

שינוי	ליום 31 בדצמבר		חובות פגומים בארגון מחדש של חוב בעייתי שצוברים הכנסות ריבית
	2014	2015	
במיליוני ש"ח	6.6	10.2	
54.55%			

שינויים בחובות הפגומים במהלך השנה

159.0	יתרת חובות פגומים לתחילת שנה
51.9	סוגו כחובות פגומים
(28.5)	הועברו לחובות לא פגומים
(41.8)	גביית חובות פגומים
(41.3)	מחיקות חשבונאיות
99.3	יתרת חובות פגומים לסוף שנה

4. מדדי סיכון אשראי

*	ליום 31 בדצמבר		
	2014	2015	
1.38%	0.83%	שיעור יתרת אשראי פגום לציבור מיתרת האשראי לציבור	
0.01%	0.08%	שיעור יתרת אשראי שאינו פגום לציבור שנמצא בפיגור של 90 ימים או יותר מיתרת האשראי לציבור	
1.24%	1.09%	שיעור יתרת ההפרשה להפסדי אשראי בגין אשראי לציבור מיתרת האשראי לציבור	
89.37%	130.61%	שיעור יתרת ההפרשה להפסדי אשראי בגין אשראי לציבור מיתרת האשראי הפגום לציבור	
1.44%	1.20%	שיעור סיכון אשראי מסחרי בעייתי בגין הציבור מסיכון אשראי כולל בגין הציבור	
1.92%	1.73%	שיעור סיכון אשראי בעייתי בגין הציבור מסיכון אשראי כולל בגין הציבור	
0.53%	0.02%	שיעור ההוצאות בגין הפסדי אשראי מהיתרה הממוצעת של אשראי לציבור	
0.13%	0.21%	שיעור המחיקות נטו בגין אשראי לציבור מהיתרה הממוצעת של אשראי לציבור	
10.84%	18.81%	שיעור המחיקות נטו בגין אשראי לציבור מיתרת ההפרשה להפסדי בגין אשראי לציבור	

* הוצג מחדש, ראה ביאור 2.ג.1)

יב. סיכון אשראי לפי ענפי משק
כסומים מדווחים, במיליוני ש"ח

פעילות בישראל בלבד

ליום 31 בדצמבר 2015

חובות (2) וסיכון אשראי חוץ מאזני (למעט נגזרים) (3)						סיכון אשראי כולל (1)				
הפסדי אשראי (4)										
יתרת	הוצאות	בגין	מזה:			דירוג				
הפרשה	מחיקות	הפסדי				ביצוע				
חשבונאיות להפסדי	נטו	אשראי	פגום	חובות (2)	בעייתי (6)	סך הכל	אשראי (5)	בעייתי (6)	סך הכל	
אשראי	נטו	אשראי	פגום	חובות (2)	בעייתי (6)	סך הכל	אשראי (5)	בעייתי (6)	סך הכל	
1.7	0.4	(1.9)	5.1	10.1	127.9	148.4	10.1	101.4	148.4	ציבור - מסחרי
0.1	(0.2)	(0.2)	0.1	0.1	23.4	25.9	0.1	20.3	26.0	חקלאות
24.0	9.1	2.3	15.7	48.4	719.3	904.1	48.4	713.3	928.1	כרייה וחציבה
5.9	-	(10.2)	2.7	32.9	241.8	594.0	32.9	534.1	602.6	תעשייה
0.9	(0.9)	(0.5)	1.1	1.7	183.6	201.6	1.7	201.4	210.0	בניו ונדל"ן - בינוי
0.5	0.5	0.4	0.4	0.8	93.7	112.3	0.8	136.7	140.8	בניו ונדל"ן - נדל"ן
21.5	(1.8)	(1.1)	29.9	51.4	1,162.2	1,352.2	51.4	1,071.8	1,352.2	אספקת חשמל ומים
										מסחר
11.4	9.6	13.1	12.8	23.5	153.6	184.6	23.5	108.4	184.7	בתי מלון, שרותי
2.4	0.4	(0.2)	0.7	3.4	157.3	181.3	7.3	140.1	185.2	הארחא ואוכל
2.0	1.8	2.7	5.1	11.2	171.0	264.7	11.2	148.1	264.7	תחבורה ואחסנה
0.8	(0.5)	0.1	2.0	2.3	68.2	73.2	2.3	58.8	73.2	מידע ותקשורת
										שרותים פיננסיים
2.1	2.6	1.5	2.3	8.0	247.6	367.8	8.0	295.2	367.8	שרותים עסקיים
										אחרים
1.8	(0.8)	(0.8)	2.4	7.0	380.2	443.1	7.0	391.2	443.1	שרותים ציבוריים
75.1	20.2	5.2	80.3	200.8	3,729.8	4,853.2	204.7	3,920.8	4,926.8	וקהילתיים
										סך הכל מסחרי
1.5	-	0.9	0.3	2.1	209.2	209.2	2.1	189.3	209.2	אנשים פרטיים
										הלוואות לדיור
61.1	4.2	(3.6)	23.5	89.2	7,982.1	11,968.9	89.2	10,579.2	11,974.9	אנשים פרטיים -
										אחר
137.7	24.4	2.5	104.1	292.1	11,921.1	17,031.3	296.0	14,689.3	17,110.9	סך הכל ציבור -
										פעילות בישראל
-	-	-	-	-	830.1	830.1	-	1,050.1	1,050.1	בנקים בישראל
-	-	-	-	-	51.5	53.3	-	1,585.5	1,585.5	ממשלה בישראל
										סך הכל פעילות
137.7	24.4	2.5	104.1	292.1	12,802.7	17,914.7	296.0	17,324.9	19,746.5	בישראל

(1) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני, לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות (2), אג"ח, נכסים בגין מכשירים נגזרים, וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, בסך 12,802.7 מיליון ש"ח, 1,804.9 מיליון ש"ח, 10.2 מיליון ש"ח, 5,128.7 מיליון ש"ח, בהתאמה.

(2) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים.

(3) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, למעט בגין מכשירים נגזרים

(4) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף התחייבויות אחרות).

(5) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק

(6) סיכון אשראי מאזני וחץ מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת.

סיכון אשראי לפי ענפי משק (המשך)
סכומים מדווחים, במיליוני ש"ח

פעילות בישראל בלבד

ליום 31 בדצמבר 2014 (**),(*)

חובות (2) וסיכון אשראי חוץ מאזני (למעט נגזרים) (3)				סיכון אשראי כולל (1)					
הפסדי אשראי (4)									
יתרת	הוצאות	מחיקות	בגין	מה:			דירוג		
הפרשה	חשבונאיות	הפסדי	אשראי	פגום	חובות (2)	סך הכל	אשראי (5)	בעייתי (6)	סך הכל
אשראי	נטו	אשראי	אשראי	פגום	חובות (2)	סך הכל	אשראי (5)	בעייתי (6)	סך הכל
4.0	(1.0)	(0.2)	8.0	11.3	129.3	150.9	11.3	108.7	150.9
0.1	0.1	-	-	-	26.1	27.2	-	27.4	27.5
30.8	(0.7)	5.4	33.6	48.3	770.5	1,024.0	48.3	906.4	1,050.5
16.1	0.7	(1.8)	7.3	39.0	348.2	870.0	39.0	796.9	879.2
0.5	(0.3)	(1.3)	2.0	2.3	145.2	149.8	2.3	146.2	154.8
0.6	0.3	0.8	1.6	1.6	93.1	105.8	1.6	162.7	175.7
20.8	7.6	15.4	38.6	66.3	1,098.7	1,297.7	66.3	1,126.3	1,297.7
ציבור - מסחרי									
חקלאות									
כרייה וחציבה									
תעשייה									
בינוי ונדל"ן - בינוי									
בינוי ונדל"ן - נדל"ן									
אספקת חשמל ומים									
מסחר									
בתי מלון, שרותי									
הארחה ואוכל									
תחבורה ואחסנה									
מידע ותקשורת									
שרותים פיננסיים									
שרותים עסקיים									
אחרים									
שרותים ציבוריים									
וקהילתיים									
1.8	2.0	3.0	4.5	8.3	469.7	547.8	8.3	507.5	547.8
90.1	11.4	31.9	135.4	238.7	3,799.1	5,165.6	242.5	4,587.3	5,285.7
סך הכל מסחרי									
אנשים פרטיים									
0.6	(0.3)	(0.6)	0.9	1.7	196.1	196.1	1.7	167.3	196.1
הלוואות לדיור									
אנשים פרטיים -									
68.9	4.3	28.9	35.3	79.0	7,494.0	11,376.1	79.0	10,464.7	11,381.3
אחר									
סך הכל ציבור -									
159.6	15.4	60.2	171.6	319.4	11,489.2	16,737.8	323.2	15,219.3	16,863.1
פעילות בישראל									
-	-	-	-	-	498.7	498.7	-	675.9	675.9
בנקים בישראל									
-	-	-	-	-	37.0	37.8	-	1,598.5	1,598.5
ממשלה בישראל									
סך הכל פעילות									
159.6	15.4	60.2	171.6	319.4	12,024.9	17,274.3	323.2	17,493.7	19,137.5
בישראל									

* בעקבות הנחיית הפיקוח על הבנקים מיום 9 באפריל 2014, בה נדרש לעדכן את קטגוריות הענפים השונות, כך שיתאימו לסיווגי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, סווגו מחדש מספרי ההשוואה.

** הוצג מחדש, ראה ביאור 2.ג.1) לדוחות הכספיים

(1) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני, לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות (2), אג"ח, נכסים בגין מכשירים נגזרים, וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, בסך 12,024.9 מיליון ש"ח, 1,816.6 מיליון ש"ח, 29.8 מיליון ש"ח, 5,266.2 מיליון ש"ח, בהתאמה.

(2) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים.

(3) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, למעט בגין מכשירים נגזרים

(4) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף התחייבויות אחרות)

(5) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק

(6) סיכון אשראי מאזני וחוץ מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת.

סיכון אשראי של צד נגדי

כללי

סיכון אשראי של צד נגדי הוא הסיכון שהצד הנגדי לעסקה יכנס לכשל טרם מועד הסילוק הסופי של התשלומים בגין העסקה. הפסד כלכלי ייגרם אם בעת כניסתו של הצד הנגדי למצב של כשל, יהיו עסקאות עמו בעלות ערך כלכלי חיובי.

בניגוד לחשיפת האשראי, בה החשיפה היא חד-צדדית והבנק נושא לבדו בסיכון להפסד, סיכון צד נגדי יוצר סיכון דו-צדדי להפסד וזאת בהתאם להיות ערך העסקה חיובי או שלילי עבור כל אחד מצדדי העסקה. החשיפה לסיכון צד נגדי מאופיינת גם בשווי השוק של העסקאות. שווי השוק של העסקאות אינו וודאי והוא יכול להשתנות לאורך חיי העסקה בשל שינויים בפרמטרים הרלוונטיים בשוק.

מוסדות פיננסיים כוללים בנקים, בנקים להשקעות, חברות ביטוח, חברות ברוקרים/דילרים וגופים מוסדיים הכוללים בעיקר קרנות פנסיה.

החשיפה למוסדות פיננסיים מושפעת, הן ממצבו הספציפי של כל מוסד ומוסד והן מסיכון המדינה בה הוא פועל.

פעילות לקוחות הבנק ופעילות הבנק עבור עצמו מתבצעת באמצעות חדרי העיסקות בבנק הבינלאומי. חשיפות הנוצרות בגין פעילות שוטפת בחדרי העיסקות הינן מול הבנק הבינלאומי בלבד.

חשיפה למדינות זרות (1)

חלק א' - מידע בדבר כל החשיפות למדינות זרות ובדבר חשיפות למדינות שסך סכום החשיפה לכל אחת מהן הוא מעל 1% מסך נכסי המאזן המאוחד או מעל 20% מההון, לפי הנמוך *
ליום 31 בדצמבר 2015

המדינה	חשיפה מאזנית מעבר לגבול		חשיפה מאזנית (2)				חשיפה חוץ מאזנית (2),(3)	
	לפרעון מעל שנה	לפרעון עד שנה	סיכון מאזני בעייתי	סיכון מאזני בעייתי	חובות פגומים	סך חשיפה חוץ מאזנית	מזה: סיכון אשראי חוץ מאזני בעייתי	חשיפה מאזנית מעבר לגבול
ספרד	-	3.1	-	-	-	4.7	-	3.1
איטליה	-	2.9	-	-	-	1.4	-	2.9
פורטוגל	-	1.3	-	-	-	-	-	1.3
אירלנד	-	0.4	-	-	-	1.4	-	0.4
הודו	-	46.6	-	3.9	-	23.0	-	46.6
בריטניה	-	74.0	-	1.3	-	16.9	-	74.0
אחרות	0.1	122.4	-	3.5	-	63.6	-	122.5
סך כל החשיפות למדינות זרות	0.1	250.7	-	8.7	-	111.0	-	250.8
סך החשיפות למדינות LDC	-	67.9	-	4.7	-	30.3	-	67.9

ליום 31 בדצמבר 2014

המדינה	חשיפה מאזנית מעבר לגבול (2)		חשיפה מאזנית (2)				חשיפה חוץ מאזנית (2),(3)	
	לפרעון מעל שנה	לפרעון עד שנה	סיכון מאזני בעייתי	סיכון מאזני בעייתי	חובות פגומים	סך חשיפה חוץ מאזנית	מזה: סיכון אשראי חוץ מאזני בעייתי	חשיפה מאזנית מעבר לגבול
ספרד	-	5.9	-	-	-	11.3	-	5.9
איטליה	-	2.5	-	-	-	4.0	-	2.5
פורטוגל	-	-	-	-	-	0.3	-	-
אירלנד	-	0.5	-	-	-	2.3	-	0.5
יוון	-	0.1	-	-	-	-	-	0.1
בריטניה	-	79.0	-	0.2	**	12.3	-	79.0
ארצות הברית	-	34.6	-	5.5	**	27.1	-	34.6
אחרות	0.1	106.2	-	7.7	**	147.7	-	106.3
סך כל החשיפות למדינות זרות	0.1	228.8	-	13.4	-	205.0	-	228.9
סך החשיפות למדינות LDC	-	12.9	-	-	-	37.4	-	12.9

* עיקר סיכון האשראי הינו אשראי פקטורינג המובטח בביטוח אשראי בחברות ביטוח
** סווג מחדש

הערות בעמוד הבא.

חשיפה למדינות זרות (1) (המשך)

חלק ב' – מידע בדבר מדינות שסך החשיפה לכל אחת מהן הינו בין 0.75% ובין 1% מסך הנכסים במאוחד או בין 15% ובין 20% מההון, לפי הנמוך בימים 31 בדצמבר 2015 ו-2014 לא קיימת חשיפה למדינות זרות שסך החשיפה לכל אחת מהן הינו בין 0.75% ובין 1% מסך הנכסים במאוחד או בין 15% ובין 20% מההון, לפי הנמוך.

חלק ג' – מידע בדבר חשיפה מאזנית למדינות זרות עם בעיות נזילות *

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2015

פוטוגל	הונגריה	קפריסין	פורטו ריקו	רומניה	יוון	
-	-	-	2.2	-	0.1	סכום החשיפה בתחילת תקופה
-	(0.6)	(0.1)	(1.0)	1.2	(4.7)	שינויים נטו בסכום החשיפה לזמן קצר
1.3	1.0	0.4	1.5	2.7	4.6	חשיפות שהתווספו
-	-	-	-	-	-	שינויים אחרים (לרבות הפרשות ומחיקות)
1.3	0.4	0.3	2.7	3.9	-	סכום החשיפה בסוף תקופה

לשנה

שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2014

פוטוגל	הונגריה	קפריסין	פורטו ריקו	רומניה	יוון	
-	-	-	-	-	-	סכום החשיפה בתחילת תקופה
-	-	-	-	-	-	שינויים נטו בסכום החשיפה לזמן קצר
-	-	-	-	-	0.1	חשיפות שהתווספו
-	-	-	-	-	-	שינויים אחרים (לרבות הפרשות ומחיקות)
-	-	-	-	-	0.1	סכום החשיפה בסוף תקופה

* עיקר סיכון האשראי הינו אשראי פקטורינג המובטח בביטוח אשראי בחברות ביטוח.

- (1) על בסיס סיכון סופי, לאחר השפעת ערביות, בטחונות נזילים וניגזרי אשראי.
- (2) סיכון אשראי מאזני וחוזן מאזני, סיכון אשראי מסחרי בעייתי וחובות פגומים מוצגים לפני השפעת ההפרשה להפסדי אשראי, ולפני השפעת בטחונות המותרים לניכוי לצורך חבות של לווה ולשל קבוצת לווים.
- (3) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוזן מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה.

מימון ממונף - Leveraged Finance

מימון ממונף הוגדר כאשראי שניתן לעסקאות לרכישת אמצעי שליטה בהן שיעור המימון גבוה מהמקובל בבנק בתחום זה. לאור הוראת בנק ישראל 327 החדשה אשר חלה מיום 1 בינואר 2016, הבנק משנה ומתאים את הגדרת מימון ממונף בהתאם להגדרות בנק ישראל. נוכח התנודתיות בשוק ההון, הבנק נוקט משנה זהירות במתן אשראי זה, ובעת מתן אשראי נערכות בדיקות מקיפות ביחס לרמת המינוף בעסקה ולכושר ההחזר הנובע מניירות הערך המשועבדים. סך כל החשיפה המאזנית בגין עסקאות בגין אשראי לרכישת אמצעי שליטה ליום 31 בדצמבר 2015 הסתכם בכ26 מיליון ש"ח (31 בדצמבר 2014 - 34 מיליון ש"ח). אין חשיפה חוץ מאזנית למימון ממונף ליום 31 בדצמבר 2015 וליום 31 בדצמבר 2014. בשנים 2015 ו-2014 לא נרשמו הוצאות בגין הפסדי אשראי בגין מימון ממונף.

למידע המפורט האיכותי והכמותי על סיכוני אשראי הניתן בהתאם לדרישות הגילוי של נדבך 3 ומידע נוסף על סיכונים - ראה פרק משנה "גילויים פיקוחיים נוספים" בפרק "מידע כספי" באתר האינטרנט של הבנק.

סיכון שוק

סקירה של סיכונים השוק ואופן ניהולם

א. כללי

סיכוני השוק (סיכונים פיננסיים) הינם סיכונים קיימים או עתידיים לשחיקה בהון העצמי של הבנק כתוצאה משינויים במחירים, שערים ומרווחים בשווקים הפיננסיים בהם הוא פועל המשפיעים על ערך נכסי הבנק או התחייבויותיו. ביניהם ניתן למנות את שיעורי הריבית, שערי חליפין, אינפלציה, מחירי ניירות ערך, מחירי מוצרים, התנודתיות של פרמטרים אלה ושינויים במדדים כלכליים אחרים.

סיכון השוק מובנה בפעילות כל היחידות העסקיות בבנק הכוללות את החטיבה הקימעונאית, החטיבה העיסוקית והיחידה לניהול פיננסי. פעילות היחידה לניהול פיננסי באמצעות כלים העומדים לרשותה מכוונת למדידת סיכון השוק הנוצר ולגידורו בתוך המסגרות שנקבעו על ידי הדירקטוריון במסגרת התיאבון לסיכון. התיאבון לסיכון שוק מפורט בכל אחד ממרכיבי סיכון זה (סיכון בסיס, סיכון ריבית).

לבנק מדיניות ניהול סיכונים פיננסיים המאושרת מדי שנה על ידי ההנהלה והדירקטוריון ומפרטת, בין היתר, את החשיפה לסיכוני שוק. מסמך המדיניות מתווה ומפרט, בין היתר: תיאבון כולל לסיכוני שוק ותיאבון לסיכון בחתך הסיכון הבודד, עקרונות לפעילות ומגבלות ברמת המכשירים בהם פועל הבנק. המסמך מפרט גם את עקרונות הדיווח לדירקטוריון על החשיפה לסיכונים, בחינת שינויים נדרשים בהתאם לשינויים בפעילויות הבנק, הגדרת הגופים המעורבים בתהליך הניהול, המדידה, הבקרה והפיקוח על הסיכונים.

כחלק ממסמך מדיניות הסיכונים הפיננסיים נוסף מסמך מדיניות הנגזרים. מסמך זה מציג את המכשירים והשווקים בהם הבנק פועל ומבטא את תפיסת תיאבון הסיכון וניהול הסיכון ברמת הבנק והקבוצה, בכל הנוגע לפעילות בנגזרים פיננסיים. על הפעילות בנגזרים הושתו מגבלות על היקף הפעילות ועל החשיפה להפסד הנגזר מפעילות זו.

אחת לרבעון מתקיים בהנהלה, בוועדת ניהול סיכונים ובדירקטוריון דיון במסמך הסיכונים הכולל של הבנק במסגרתו מדווחות חשיפות הבנק לסיכונים פיננסיים.

ב. הפיקוח והבקרה על ניהול החשיפה לסיכוני השוק

הבנק מקיים מערך נאות של מנגנוני שליטה, ניהול, פיקוח, בקרה בלתי תלויה וביקורת על תהליך ניהול סיכוני השוק. התפיסה הניהולית והבקרתית של הבנק היא של זיהוי, כימות ואמידה שוטפים של החשיפה לסיכוני שוק ובקרת עמידה במגבלות שנקבעו.

ניהול החשיפה לסיכוני השוק נבחן ומבוקר באופן שוטף במסגרת בחינת כלל הסיכונים על ידי ועדות ופורומים ייעודיים ברמת הדירקטוריון והנהלה, וכן על ידי דרגי הביניים כמפורט בדוח הסיכונים באינטרנט.

ג. דיווח על החשיפות לסיכוני שוק

הנהלת הבנק, הוועדה לניהול סיכונים והדירקטוריון מקבלים מגוון דיווחים על החשיפה לסיכוני שוק, בחתכים שונים על ידי גורמי הניהול, הפיקוח והבקרה. בנוסף, החשיפות בפועל לסיכוני השוק, בהשוואה למסגרות וגבולות הפעילות שנקבעו על ידי הדירקטוריון, והסמכויות לניהול מרוכזות במסמך הסיכונים הרבעוני כנדרש בהוראה לניהול בנקאי תקין 310 הנדון אחת לרבעון בהנהלה, בוועדה לניהול סיכונים ובדירקטוריון.

ד. ניהול חשיפות השוק על בסיס קבוצתי

מדיניות ניהול סיכוני השוק והתיאבון לסיכוני שוק הינה קבוצתית לרבות העקרונות המנחים לפעילות הבנק. בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 339, והוראות אחרות של הפיקוח על הבנקים - ובכלל זה הוראות באזל. מערכת ניהול הסיכונים של הבנק הינה חלק מן המערכת המנהלת את החשיפה לסיכונים בקבוצה. הדירקטוריון והנהלת הבנק קבעו מדיניות ומסגרות לחשיפה לסיכוני שוק, וזו נמסרת לעיון מוקדם בחברה האם כחלק מיישום והטמעת מדיניות ניהול סיכונים קבוצתית. המידע על מצב החשיפות בהתאם למסגרות שנקבעו נמסר לחברה האם, ומובא בחשבון בראייה הכוללת של חשיפת הקבוצה. לפחות פעם ברבעון נבחנים על ידי החברה האם תיאבון הסיכון וסיכוני השוק בפועל של הבנק.

ה. המתודולוגיה לאמידת החשיפה לסיכוני שוק

הבנק עושה שימוש במספר כלים ומודלים מקובלים לצורך ניהול החשיפה לסיכוני השוק באמצעים הכוללים גם את הערך בסיכון (ה- VAR) וגם הפעלת תרחישי קיצון (Stress Tests), כמפורט להלן:

- הערך בסיכון (ה- VAR)
- ה- VAR (הערך הנתון בסיכון) מודד את תוחלת ההפסד המקסימאלית בשווי ההוגן של הבנק (נכסים והתחייבויות, לרבות מכשירים פיננסיים נגזרים), במהלך אופק השקעה נתון (21 ימי עסקים), בהינתן רמת מובהקות מסוימת (99%) ובהתקיים תנאי שוק נורמליים.
- במהלך הרבעון השני של השנה אימץ הבנק את מדידת הערך על ידי סימולציה היסטורית כשיטה ראשית וקבע כי ערך ה- VAR לא יעלה על 3.5% מסך כל ההון רובד 1. יחד עם זאת, קבע כי אפקטיביות המגבלה תבחן במהלך השנה. בנוסף הגדיל הבנק את אופק ההשקעה עבור הפעילות בתיק הבנקאי מ-10 ימים ל-21 ימים.
- ה- VAR השוטף המחושב בבנק, מתבסס על סימולציה היסטורית וכן על שיטת ה- $Variance\ Co-Variance$. בנוסף, מריץ הבנק מודלים נוספים בעת הצורך, לרבות סימולציית מונטה קרלו. נתוני ה- VAR מחושבים בבנק בתדירות יומית, על מריבית הנכסים וההתחייבויות הפיננסיות של הבנק (התיק הבנקאי, התיק למסחר והחזקות ריאליות). חישוב ה- VAR משתלב כחלק אינטגרלי בעבודת היחידה לניהול פיננסי ובקר סיכוני השוק והנזילות בחטיבה לניהול סיכונים בחברה האם.
- בקר סיכוני שוק ונזילות בחטיבה לניהול סיכונים בחברה האם מבצע תהליך בחינה בדיעבד (Back Testing) בלתי תלוי, על פי קריטריונים שהוגדרו בוועדת באזל במטרה לבחון את תקפות ה- VAR ברמת כל מגזר פעילות ורמת סך הפעילות.
- כלי ניהול ובקרת חשיפות ריבית כגון: מח"מ, שווי הוגן, מבחני רגישות לשינויים בעקום הריבית ותרחישי קיצון.
- מבחני רגישות: החשיפה לסיכון מבוטאת במונחי הפגיעה המקסימאלית בשווי ההוגן כתוצאה משינוי של עקום הריבית.
- תרחישי קיצון (Stress Tests).

בחינת Back Testing

הבנק פועל בהתמדה לשיפור איכות החיזוי של מודל ה-VAR ההיסטורי באמצעות בחינה שוטפת של ה-Back Testing.

בחינת ה-Back Testing של מודל ה-VAR ההיסטורי המבוצעת על ידי יחידת שוק ונזילות בחברה האם מראה כי בשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2015 נרשם מקרה 1 בו ההפסד התיאורטי היומי עלה על ערך ה-VAR שנחזה ביום 22 בדצמבר 2015, הפער הסתכם ב-1.46 מיליוני ש"ח. מספר המקרים עומד בקריטריונים כפי שהוגדרו על ידי ועדת באזל.

התיאבון לסיכון

על פי החלטת הדירקטוריון בחודש ספטמבר 2014 סך החשיפה לסיכון שוק המתבטאת בערך בסיכון (VAR) היסטורי בכל המגזרים לא יעלה על 3.5% מההון העצמי (ערך ה-VAR ל אופק של 21 ימים ברמת מובהקות 99%).

ערך ה-VAR ההיסטורי של הבנק ליום 31 בדצמבר 2015 עמד על כ-9.7 מיליון ש"ח בהשוואה ל-8.9 מיליון ש"ח ביום 31 בדצמבר 2014.

משקלו של ה-VAR ביחס להון המיוחס לבעלי מניות הבנק ליום 31 בדצמבר 2015 עומד על כ-0.8% בדומה למשקלו ביום 31 בדצמבר 2014.

תרחישי קיצון לבחינת גובה השחיקה המקסימלי בשווי ההון

דירקטוריון הבנק קבע מגבלות על גובה השחיקה המקסימלי בשווי הון של הבנק בגין הפעלתם של מספר תרחישי קיצון בתחום התממשות סיכונים פיננסיים. מגבלה זו נקבעה לעד 15.0% מסך כל ההון של הבנק.

תרחישי קיצון לבחינת הנאותות ההונית והשפעת התממשות תרחישי קיצון על יחס ההון לרכיבי סיכון
כחלק מיישום הוראות נדבך 2 של באזל, מיישם הבנק מתווה תרחישי קיצון לבחינת הנאותות ההונית תחת תרחישי קיצון. המתווה כולל תרחישים בתחום סיכונים השוק, הנזילות והאשראי ותרחישים המשלבים התממשות של כמה סיכונים בו זמנית.

התשתית התרחישית מורכבת ממגוון של תרחישים, ביניהם תרחישי הוליסטי גלובלי, תרחישי הוליסטי מקומי ותרחישי "הפוך".

תוצאות תרחישי הקיצון והשפעותיהן על בסיס ההון ויחס ההון מוצגות במסמך הסיכונים, הנדון אחת לרבעון, בהנהלה, בוועדה לניהול סיכונים ובדירקטוריון.

ו. החשיפה בריבית

כללי

סיכון הריבית הוא סיכון לרווחים או להון הנובע מתזוזות בשיעורי הריבית. שינויים בריבית משפיעים על רווחי הבנק באמצעות שינוי בהכנסות נטו, ועל שווי נכסי הבנק, התחייבויותיו ומכשירים חוץ מאזניים, כיוון שהערך הנוכחי של תזרימי מזומנים עתידיים (או אף התזרימים עצמם) משתנה כאשר חל שינוי בשיעורי הריבית. סיכון הריבית, לכלל התיק, הינו אחד הסיכונים הדומיננטיים להם חשוף הבנק בכל הקשור להשפעה על השווי ההון של הנכסים וההתחייבויות ועל הרווח. ההנהלה והדירקטוריון קבעו מדיניות בנושא ניהול סיכון הריבית בהתאם להוראות.

ניהול חשיפת הריבית

ניהול החשיפה לסיכונים הריבית נעשה, תוך התאמת משך החיים הממוצע של המקורות והשימושים, ותוך צמצום החשיפה לשחיקת השווי ההון, כתוצאה משינויים בלתי צפויים בשערי הריבית. החשיפה העיקרית לסיכונים ריבית בבנק מיוחסת לפעילות המימון במגזר השקלי הלא צמוד ובמגזר צמוד המדד, ונובעת ממאפייני ההשקעה, הנגזרים מטווח השימושים והמקורות במגזרים אלה.

התיאבון לסיכון

דירקטוריון הבנק קבע מגבלות על החשיפה הכוללת לסיכונים הריבית באמצעות תחמת החשיפה המקסימאלית לשחיקת השווי ההוגן של ההון העצמי עם שינוי מקביל של 1% בעקום הריבית במיגזר הצמוד, במיגזר השקלי ובמיגזר המט"ח כלהלן:

- מיגזר פעילות צמוד מדד: מגבלה בשיעור של 4% מההון העצמי.
- מיגזר פעילות שקל לא צמוד: מגבלה בשיעור של 4.5% מההון העצמי.
- מיגזר פעילות מטח וצמוד מטח: מגבלה בשיעור של 1% מההון העצמי.

דירקטוריון הבנק קבע מגבלה על גובה השחיקה המקסימאלי בשווי ההוגן בתחום החשיפה לסיכונים ריבית. המגבלה שנקבעה היא עד 8% מההון העצמי.

בנוסף נקבעו לפעילות יחידת הנוסטרו מגבלות אפיקי השקעה ומגבלות חשיפה במונחים של VAR. בצד אלה ביחס למגזר המט"ח נקבעה במסגרת מודל "קצר/ארוך" במט"ח מגבלה על גובה ההפסד המקסימאלי בגין ייקור עלות גיוס מקורות במט"ח. כמו כן, נקבעה מגבלה על גובה ההפסד המקסימאלי בגין שינוי הריבית במגזר השקלי הלא צמוד במסגרת מודל "קצר/ארוך" בשקלים.

החשיפה בפועל ליום הדוח

סיכון הריבית נמדד ומנוהל על בסיס הנחות שונות באשר לזמני הפירעון של הנכסים וההתחייבויות. בחשבונות עו"ש שאינם נושאים ריבית קיימות יתרות זכות בסכום יציב לאורך זמן. תקופת הפירעון של יתרות העו"ש, המשמשת בחישוב החשיפה לריבית, הינה כשנה. השפעת פירעונות מוקדמים של הלוואות ושל פיקדונות ללא זמן פירעון שולית.

להלן תיאור רגישות ההון לשינויים במקביל בעקומי הריבית – השינוי התיאורטי בשווי הכלכלי כתוצאה מתרחיש של ירידה מקבילה של 1% בעקום הריבית:

ליום 31 בדצמבר 2014		ליום 31 בדצמבר 2015		
<u>המגבלה</u>	<u>אחוז החשיפה</u>	<u>המגבלה</u>	<u>אחוז החשיפה</u>	
4.5%	1.4%	4.5%	4.3%	מט"י לא צמוד
4.0%	3.1%	4.0%	1.8%	מט"י צמוד מדד
1.0%	0.0%	1.0%	(0.1%)	מט"ח וצמוד מט"ח
8.0%	5.3%	8.0%	6.0%	סך הכל

לפרטים נוספים על מידע כמותי ואיכותי על סיכונים ריבית ראה פרק משנה "גילויים פיקוחיים נוספים" בפרק "מידע כספי" באתר האינטרנט של הבנק

ניתוח רגישות להשפעת החשיפה לשינויים בריבית המבוססת על השווי ההוגן של המכשירים הפיננסיים להלן מידע על נכסים והתחייבויות החשופים לשינויים בריבית על פי שוויים ההוגן, כולל ניתוח רגישות לגבי השפעת שינויים פוטנציאליים בשיעור הריבית על שוויים ההוגן של המכשירים הפיננסיים של הבנק למעט פריטים לא כספיים, על פי כללים חשבונאיים:

ליום 31 בדצמבר 2015

א. שווי הוגן של המכשירים הפיננסיים של הבנק למעט פריטים לא כספיים (לפני השפעת שינויים תיאורטיים בשיעורי הריבית):

31/12/2015					
		מטבע חוץ (2)		מטבע ישראלי	
סך הכל	אחר (3)	דולר	צמוד מדד	לא צמוד	
במיליוני ש"ח					
18,650.1	421.1	426.7	1,222.3	16,580.0	נכסים פיננסיים (1)
					סכומים לקבל בגין מכשירים פיננסיים נגזרים וחוזי מאזניים (3)
1,324.4	171.9	1,015.3	99.6	37.6	
17,878.6	438.1	1,079.0	1,568.1	14,793.4	התחייבויות פיננסיות (1)
					סכומים לשלם בגין מכשירים פיננסיים נגזרים וחוזי מאזניים
1,346.9	151.9	354.9	-	840.1	שווי הוגן נטו של מכשירים פיננסיים
749.0	3.0	8.1	(246.2)	984.1	

ב. השפעת שינויים בשיעורי הריבית על השווי ההוגן נטו של המכשירים הפיננסיים של הבנק וחברות מאוחדות שלו, למעט פריטים לא כספיים (5):

31/12/2015							
סך הכל		מטבע חוץ (2)			מטבע ישראלי		
שינוי בשווי הוגן	סך הכל	השפעות מקזזות	אחר	דולר	צמוד מדד	לא צמוד	מיליוני ש"ח
1.46%	10.9	759.9	-	3.3	8.0	(227.9)	976.5
0.15%	1.1	750.1	-	3.0	8.2	(244.2)	983.1
(1.96%)	(14.7)	734.3	-	2.8	6.1	(266.9)	992.3

ליום 31 בדצמבר 2014

א. שווי הוגן של המכשירים הפיננסיים של הבנק למעט פריטים לא כספיים (לפני השפעת שינויים תיאורטיים בשיעורי הריבית):

31/12/2014				
מטבע ישראלי		מטבע חוץ (2)		לא צמוד
צמוד מדד דולר	אחר (3) סך הכל	צמוד מדד דולר	אחר (3) סך הכל	
במיליוני ש"ח				
14,183.3	1,396.2	445.2	309.4	16,334.1
נכסים פיננסיים (1)				
126.4	349.6	1,111.5	270.8	1,858.3
סכומים לקבל בגין מכשירים פיננסיים נגזרים וחוץ מאזניים (3)				
12,333.7	1,923.5	1,042.2	371.0	15,670.4
התחייבויות פיננסיות (1)				
1,166.5	-	513.6	200.4	1,880.5
סכומים לשלם בגין מכשירים פיננסיים נגזרים וחוץ מאזניים				
809.5	(177.7)	0.9	8.8	641.5
שווי הוגן נטו של מכשירים פיננסיים				

ב. השפעת שינויים תיאורטיים בשיעורי הריבית על השווי ההוגן נטו של המכשירים הפיננסיים של הבנק וחברות מאוחדות שלו, למעט פריטים לא כספיים (5):

31/12/2014						
מטבע ישראלי		מטבע חוץ (2)		סך הכל		
צמוד	לא צמוד	דולר	אחר	השפעות מקצות	סך הכל	שינוי בשווי הוגן
במיליוני ש"ח						
789.9	(146.4)	1.3	9.0	-	653.8	12.3
שינויים בשיעורי הריבית						
807.6	(174.5)	1.0	8.7	-	642.8	1.3
גידול מידי מקביל של אחוז אחד						
832.5	(213.0)	0.8	8.4	-	628.7	(12.8)
קטון מידי מקביל של אחוז אחד						

הערות:

- לא כולל יתרות מאזניות של מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים.
- לרבות מטבע ישראלי צמוד למטבע חוץ.
- סכומים לקבל (לשלם) בגין מכשירים פיננסיים נגזרים ובגין מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים, שהם מהוונים ברביות אשר שימשו לחישוב השווי ההוגן בכל שאר המטבעות ושאינם דולר ארה"ב ואינם מטבעות עיקריים שניתן להם גילוי נפרד.
- שווי הוגן נטו של מכשירים פיננסיים המוצג בכל מיגזר הצמדה הוא השווי ההוגן נטו במיגזר זה בהנחה שחל שינוי שצוין בכל שיעורי הריבית במיגזר ההצמדה. סך השווי ההוגן נטו של מכשירים פיננסיים הוא השווי ההוגן נטו של כל המכשירים הפיננסיים (למעט פריטים לא כספיים), בהנחה שחל השינוי שצוין בכל שיעורי הריבית בכל מיגזרי ההצמדה.
- בחישוב החשיפה לשינוי הריבית המחושב על פי כללים חשבונאיים ההתייחסות לחשבונות עו"ש שאינם נושאים ריבית היא כפיקדונות שזמן פירעונם עם דרישה ועד חודש. כמו-כן החישוב אינו כולל הנחה של פירעונות מוקדמים של הלוואות לדיור.
- הוצג מחדש בעקבות הוראות המפקח על הבנקים בעניין זכויות עובדים ובעניין חובות בעייתיים מובטחים בערבות מדינה (ראה ביאור ג.1 ו-2).

חשיפה של הבנק לשינויים בשיעורי הריבית ליום 31 בדצמבר 2015
סכומים מדווחים (במיליוני ש"ח)

	מעל עד 10 שנה	מעל 5 עד 10 שנים	מעל 3 עד 5 שנים	מעל שנה עד 3 שנים	מעל 3 חודשים עד שנה	מעל חודש עד 3 חודשים	מעל עם דרישה עד חודש
מטבע ישראלי לא צמוד							
נכסים פיננסיים, סכומים לקבל בגין מכשירים נגזרים ובגין מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים							
-	18.1	126.3	(7.7)	51.2	934.5	730.3	14,710.7
נכסים פיננסיים (1)							
מכשירים פיננסיים נגזרים (למעט							
-	-	-	-	-	7.5	26.0	3.9
אופציות)							
-	-	-	-	-	-	-	0.1
אופציות (במונחי נכס הבסיס)							
-	-	-	-	-	-	-	-
מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים							
-	18.1	126.3	(7.7)	51.2	942.0	756.3	14,714.7
סך כל השווי ההוגן							
התחייבויות פיננסיות, סכומים לשלם בגין מכשירים נגזרים ובגין מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים							
-	(0.4)	9.0	227.1	144.6	510.1	348.8	13,554.2
התחייבויות פיננסיות (1)							
מכשירים פיננסיים נגזרים (למעט							
-	-	19.4	1.4	1.5	58.7	676.7	82.1
אופציות)							
-	-	-	-	-	-	-	0.1
אופציות (במונחי נכס הבסיס)							
-	-	-	-	-	-	-	-
מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים							
-	(0.4)	28.4	228.5	146.1	568.8	1,025.5	13,636.4
סך כל השווי ההוגן							
-	-	-	-	-	-	-	-
מכשירים פיננסיים, נטו							
-	18.5	97.9	(236.2)	(94.9)	373.2	(269.2)	1,078.3
החשיפה לשינויים בשיעורי הריבית							
במגזר							
967.6	967.6	949.1	851.2	1,087.4	1,182.3	809.1	1,078.3
החשיפה המצטברת במגזר							

הערות לעמודים 68 עד 75 ראה עמוד 74.

31 בדצמבר 2014

משך חיים ממוצע אפקטיבי בשנים			שיעור תשואה פנימי באחוזים			סך הכל שווי הוגן		
0.23	1.52% *	14,188.1	0.16	1.53%	16,584.1	16.6		
0.56		126.3	0.21		37.4	-		
-		4.1	-		6.3	-		
-		-	-		-	-		
⁽²⁾ 0.23	1.52%	14,318.5	⁽²⁾ 0.20	1.53%	16,627.8	16.6		
0.06	0.59%	12,333.7	0.10	0.81%	14,793.4	-		
0.46		1,165.5	0.33		839.8	-		
-		4.1	-		6.3	-		
-		-	-		-	-		
⁽²⁾ 0.09	0.59%	13,503.3	⁽²⁾ 0.07	0.81%	15,639.5	-		

חשיפה של הבנק לשינויים בשיעורי הריבית ליום 31 בדצמבר 2015
כסומים מדווחים (במיליוני ש"ח)

	מעל עד 10 שנה	מעל 5 עד 10 שנים	מעל 3 עד 5 שנים	מעל שנה עד 3 שנים	מעל 3 חודשים עד שנה	מעל חודש עד 3 חודשים	מעל עד דרישה עד חודש	
מטבע ישראלי צמוד למדד								
נכסים פיננסיים, סכומים לקבל בגין מכשירים נגזרים ובגין מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים								
	0.3	10.4	279.0	355.2	306.7	109.2	132.4	28.4
	-	-	-	-	-	49.9	49.6	-
	-	-	-	-	-	-	-	-
	-	-	-	-	-	-	-	-
	0.3	10.4	279.0	355.2	306.7	159.1	182.0	28.4
התחייבויות פיננסיות, סכומים לשלם בגין מכשירים נגזרים ובגין מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים								
	-	44.3	390.1	439.1	363.0	199.5	33.1	98.9
	-	-	-	-	-	-	-	-
	-	-	-	-	-	-	-	-
	-	-	-	-	-	-	-	-
	-	44.3	390.1	439.1	363.0	199.5	33.1	98.9
	-	-	-	-	-	-	-	-
	0.3	(33.9)	(111.1)	(83.9)	(56.3)	(40.4)	148.9	(70.5)
	(246.9)	(247.2)	(213.3)	(102.2)	(18.3)	38.0	78.4	(70.5)

הערות לעמודים 68 עד 75 ראה עמוד 74.

31 בדצמבר 2014

משך שיעור			משך שיעור ללא			
מסך חיים	תשואה פנימי	סך הכל שווי הוגן	מסך חיים ממוצע	תשואה פנימי	סך הכל שווי הוגן	תקופת פרעון
אפקטיבי בשנים	באחוזים		אפקטיבי בשנים	באחוזים		
2.77	2.43%	1,396.2	3.29	1.72%	1,222.3	0.6
0.37		349.6	0.27		99.5	-
-		-	-		-	-
(2) 2.29	2.43%	1,745.8	(2) 3.06	1.72%	1,321.8	0.6
3.79	1.03%	1,923.5	3.81	1.16%	1,568.1	-
-		-	-		-	-
-		-	-		-	-
-		-	-		-	-
(2) 3.79	1.03%	1,923.5	(2) 3.81	1.16%	1,568.1	-

חשיפה של הבנק לשינויים בשיעורי הריבית ליום 31 בדצמבר 2015
סכומים מדווחים (במיליוני ש"ח)

	מעל עד 10 שנה	מעל 5 עד 10 שנים	מעל 3 עד 5 שנים	מעל שנה עד 3 שנים	מעל 3 חודשים עד שנה	מעל חודש עד 3 חודשים	מעל עד דרישה עד חודש
(מטבע חוץ 3)							
נכסים פיננסיים, סכומים לקבל בגין מכשירים נגזרים ובגין מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים							
-	-	136.2	97.1	24.3	47.2	242.9	300.1
נכסים פיננסיים (1)							
מכשירים פיננסיים נגזרים (למעט							
-	-	(0.3)	0.4	1.4	9.3	954.5	221.8
אופציות)							
-	-	-	-	-	-	-	0.3
אופציות (במונחי נכס הבסיס)							
-	-	-	-	-	-	-	-
מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים							
-	-	135.9	97.5	25.7	56.5	1,197.4	522.2
סך כל השווי ההוגן							
התחייבויות פיננסיות, סכומים לשלם בגין מכשירים נגזרים ובגין מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים							
-	-	-	-	6.4	104.8	74.0	1,331.9
התחייבויות פיננסיות (1)							
מכשירים פיננסיים נגזרים (למעט							
-	-	141.1	96.0	11.4	185.7	11.8	60.7
אופציות)							
-	-	-	-	-	-	-	0.3
אופציות (במונחי נכס הבסיס)							
-	-	-	-	-	-	-	-
מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים							
-	-	141.1	96.0	17.8	290.5	85.8	1,392.9
סך כל השווי ההוגן							
-	-	-	-	-	-	-	-
מכשירים פיננסיים, נטו							
החשיפה לשינויים בשיעורי הריבית							
-	-	(5.2)	1.5	7.9	(234.0)	1,111.6	(870.7)
במגזר							
11.1	11.1	11.1	16.3	14.8	6.9	240.9	(870.7)
החשיפה המצטברת במגזר							

הערות לעמודים 68 עד 75 ראה עמוד 74.

31 בדצמבר 2014

2014 בדצמבר 31			משך			
משך	שיעור	סך הכל שווי	משך	שיעור	סך הכל שווי	ללא
חיים	תשואה	הוגן	חיים	תשואה	הוגן	תקופת
ממוצע	פנימי		ממוצע	פנימי		פרעון
אפקטיבי	באחוזים		אפקטיבי	באחוזים		
בשנים			בשנים			
2.26	2.42%	754.6	1.81	2.46%	847.8	-
0.24		1,381.5	0.15		1,187.1	-
-		0.8	-		0.3	-
-		-	-		-	-
⁽²⁾ 0.95	2.42%	2,136.9 ⁽²⁾	⁽²⁾ 0.84	2.46%	2,035.2	-
0.05	0.43%	1,413.2	0.05	0.85%	1,517.1	-
2.85		713.2	3.20		506.7	-
-		0.8	-		0.3	-
-		-	-		-	-
⁽²⁾ 0.99	0.43%	2,127.2 ⁽²⁾	⁽²⁾ 0.84	0.85%	2,024.1	-
						-
						-

חשיפה של הבנק לשינויים בשיעורי הריבית ליום 31 בדצמבר 2015
כסומים מדווחים (במיליוני ש"ח)

	מעל עד 10 שנה	מעל 5 עד 10 שנים	מעל 3 עד 5 שנים	מעל שנה עד 3 שנים	מעל 3 חודשים עד שנה	מעל חודש עד 3 חודשים	מעל דרישה עד חודש	עם דרישה עד חודש
חשיפה כוללת לשינויים בשיעורי הריבית								
נכסים פיננסיים, סכומים לקבל בגין מכשירים נגזרים ובגין מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים								
	0.3	28.5	541.5	444.6	382.2	1,090.9	1,105.6	15,039.2
נכסים פיננסיים (1)								
מכשירים פיננסיים נגזרים (למעט אופציות)	-	-	(0.3)	0.4	1.4	66.7	1,030.1	225.7
אופציות (במונחי נכס הבסיס)	-	-	-	-	-	-	-	0.4
מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים	-	-	-	-	-	-	-	-
סך כל השווי ההוגן	0.3	28.5	541.2	445.0	383.6	1,157.6	2,135.7	15,265.3
התחייבויות פיננסיות, סכומים לשלם בגין מכשירים נגזרים ובגין מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים								
	-	43.9	399.1	666.2	514.0	814.4	455.9	14,985.0
התחייבויות פיננסיות (1)								
מכשירים פיננסיים נגזרים (למעט אופציות)	-	-	160.5	97.4	12.9	244.4	688.5	142.8
אופציות (במונחי נכס הבסיס)	-	-	-	-	-	-	-	0.4
מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים	-	-	-	-	-	-	-	-
סך כל השווי ההוגן	-	43.9	559.6	763.6	526.9	1,058.8	1,144.4	15,128.2
מכשירים פיננסיים, נטו	-	-	-	-	-	-	-	-
החשיפה לשינויים בשיעורי הריבית במגזר	0.3	(15.4)	(18.4)	(318.6)	(143.3)	98.8	991.3	137.1
החשיפה המצטברת במגזר	731.8	731.5	746.9	765.3	1,083.9	1,227.2	1,128.4	137.1

הערות לעמודים 68 עד 75:

- פירוט נוסף על החשיפה לשינויים בשיעורי הריבית בכל מגזר של הנכסים הפיננסיים ושל ההתחייבויות הפיננסיות, לפי סעיפי המאזן השונים, יימסרו לכל מבקש.
- בלוח זה, הנתונים לפי תקופות מייצגים את הערך הנוכחי של זרמי המזומנים העתידיים של כל מכשיר פיננסי, כשהם מהווים לפי שיעורי הריבית שמנכים אותם אל השווי ההוגן הכלול בגין המכשיר הפיננסי, בעקביות להנחות שלפיהן חושב השווי ההוגן של המכשיר הפיננסי. לפירוט נוסף בדבר ההנחות ששימשו לחישוב השווי ההוגן של המכשירים הפיננסיים, ראה באור 31א לדוחות הכספיים.
- שיעור תשואה פנימי הינו שיעור הריבית המנכה את תזרימי המזומנים הצפויים ממכשיר פיננסי אל השווי ההוגן הכלול בגינו.
- משך חיים ממוצע אפקטיבי של קבוצת מכשירים פיננסיים מהווה קירוב לשינוי באחוזים בשווי ההוגן של קבוצת המכשירים הפיננסיים שיגרם כתוצאה משינוי קטן (גידול של 0.1%) בשיעור התשואה הפנימי של כל אחד מהמכשירים הפיננסיים.
- 1. למעט יתרות מאזניות של מכשירים פיננסיים נגזרים, שווי הוגן של מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים ושווי הוגן של מכשירים פיננסיים מורכבים.
- 2. ממוצע משוקלל לפי שווי הוגן של משך החיים הממוצע האפקטיבי.
- 3. לרבות מטבע ישראלי צמוד למטבע חוץ.
- 4. הוצג מחדש בעקבות הוראות המפקח על הבנקים בעניין זכויות עובדים ראה ב"אור 1.ג.1) ובעניין חובות בעייתיים מובטחים בערבות מדינה ראה ב"אור 2.ג.1)

2014 בדצמבר 31						
משך חיים ממוצע אפקטיבי בשנים	שיעור תשואה פנימי באחוזים	סך הכל שווי הוגן	משך חיים ממוצע אפקטיבי בשנים	שיעור תשואה פנימי באחוזים	סך הכל שווי הוגן	ללא תקופת פרעון
0.54	2.09% *	16,338.9	0.44	1.80%	18,654.2	17.2
0.28		1,857.4	0.16		1,324.0	-
-		4.9	-		6.6	-
-		-	-		-	-
⁽²⁾ 0.51	2.09%	18,201.2 ⁽²⁾	⁽²⁾ 0.42	1.80%	19,984.8	17.2
0.52	0.99%	15,670.4	0.42	1.09%	17,878.6	-
1.37		1,878.7	1.41		1,346.5	-
-		4.9	-		6.6	-
-		-	-		-	-
⁽²⁾ 0.61	0.99%	17,554.0 ⁽²⁾	⁽²⁾ 0.49	1.09%	19,231.7	-

ז. חשיפת הבסיס

כללי

סיכון הבסיס הוא סיכון לשחיקה בהון העצמי של הבנק העלול להתרחש כתוצאה משינויים בלתי צפויים במדד המחירים לצרכן, או בשערי החליפין עקב ההפרש בין שווי הנכסים לבין שווי ההתחייבויות (כולל השפעת עסקאות עתידיות ואופציות גלומות). חשיפת הבסיס נמדדת ומנוהלת בכל אחד ממיגזרי ההצמדה השונים: המיגזר הצמוד למדד המחירים לצרכן, המיגזר במטבע חוץ ובשקלים צמודים למטבע חוץ. על פי כללי החשבונאות ההון מוגדר כמקור שקלי לא צמוד, כך שהשקעת ההון במיגזר שאינו המיגזר השקלי מוגדרת כחשיפת בסיס.

ניהול חשיפת הבסיס

ניהול סיכונים הבסיס והשקעת ההון הפנוי במיגזרי ההצמדה השונים נעשה בהתבסס על הערכות ותחזיות שוטפות לגבי התפתחויות צפויות בשוקי הכספים וההון. תמהיל ההשקעה של ההון הפנוי במיגזרי ההצמדה השונים מנוהל באופן שוטף בכפוף למגבלות המוצגות לעיל, ועל בסיס התחזיות לגבי משתני השוק הרלוונטיים תוך ניצול פערי המחירים בין עלות המקורות ותשואת השימושים במיגזרי ההצמדה השונים וכדאיותן של פוזיציות "יתר" או "חסר" בכל מיגזר. במסגרת ניהול מאזני ההצמדה נעזר הבנק, בין השאר, במכשירים פיננסיים נגזרים, כאמצעי לנטרול החשיפה לסיכונים בבסיס ובריבית.

התיאבון לסיכון

דירקטוריון הבנק קבע מגבלות לגבי הפוזיציות המותרות עודף או (חוסר) של נכסים על התחייבויות וחשיפת ההון הפנוי (המוגדר כהון עצמי בניכוי פריטים לא כספיים נטו): סך עודף או (חוסר) של נכסים על התחייבויות במיגזר הצמוד למדד לא יעלה על 60% מההון הפנוי. עודף או (חוסר) של נכסים על התחייבויות במיגזר המט"ח וצמוד המט"ח לא יעלה 20% מההון הפנוי. בנוסף למגבלות על ההון הפנוי, קבע דירקטוריון הבנק מגבלות פרטניות על תיק הנוסטרו.

החשיפה בפועל ליום הדוח

להלן תיאור חשיפת ההון הפנוי בפועל, בהשוואה למגבלות הדירקטוריון:

מגבלת הדירקטוריון	כחלק מההון הפנוי		ליום 31 בדצמבר		
	2014	2015	2014	2015	
			במיליוני ש"ח		
			1,075.1	1,221.4	מיגזר שיקלי לא צמוד
			(83.5)	(172.4)	מיגזר שיקלי צמוד מדד
			9.7	11.4	מט"ח וצמוד מט"ח
			1,001.3	1,060.4	סך הכל

* הוצג מחדש. ראה ביאור 2.ג.1) לדוחות הכספיים.

רגישות ההון לשינויים בשער חליפין

הבנק פועל בשוק המטבע בעיקר באמצעות עסקות ספוט ופורוורד הן עבור עצמו והן עבור לקוחותיו. היקף החשיפה המטבעית נטו הוא נמוך.

להלן תיאור רגישות הון הבנק לשינויים בשערי החליפין של מטבעות החוץ העיקריים. המדידה מתייחסת להשפעת השינויים על ההון וכוללת את הפעילות במכשירים מאזניים וחוץ מאזניים:

ליום 31 בדצמבר 2015

ליום 31 בדצמבר 2015				
מטבע	התחזקות של 5%	התחזקות של 10%	החלשות של 5%	החלשות של 10%
	במיליוני ש"ח			
דולר	0.4	0.8	(0.4)	(0.8)
אירו	0.1	0.3	(0.1)	(0.3)

ליום 31 בדצמבר 2014

ליום 31 בדצמבר 2014				
מטבע	התחזקות של 5%	התחזקות של 10%	החלשות של 5%	החלשות של 10%
	במיליוני ש"ח			
דולר	-	0.1	-	(0.1)
אירו	0.5	0.9	(0.5)	(0.9)

הערות:

- (1) תרחיש עלייה פירושו התחזקות המטבע הנדון כנגד השקל.
- (2) הנתונים משקפים את השפעת השינויים בשערי החליפין על השווי ההוגן לאחר השפעת המס.
- (3) לשינויים בשערי החליפין של שאר המטבעות יש השפעה זניחה על רווחי הבנק.

ח. סיכוני אופציות

כללי

סיכוני אופציות הם הסיכון להפסד הנובע משינויים בפרמטרים המשפיעים על שוויין של האופציות.

התיאבון לסיכון

עסקאות באופציות שמבצע הבנק עבור לקוחותיו מכוסות בעיסקה נגדית כך שסך החשיפה של שתי העסקאות במונחי חשיפת שוק היא אפס. הבנק אינו מבצע עסקאות באופציות עבור עצמו.

ניהול החשיפה

הבנק עוקב אחר החשיפה. המעקב אחר אופציות מט"ח מתבצע על ידי היחידה לבקרת סיכוני שוק ונזילות בחברה האם.

ט. ניהול סיכונים במכשירים פיננסיים נגזרים

הבנק פועל במגוון מצומצם של מכשירים פיננסיים נגזרים ובעיקר עסקאות FORWARD. פעילות הבנק באופציות נעשית ללא חשיפת שוק. עיקר האופציות הקיימות בבנק הינן אופציות על שערי החליפין של מספר מטבעות זרים ביחס לשקל. פעילות הבנק באופציות ובתחום המוצרים המובנים המשוקים ללקוחות נעשית תוך כיסוי מלא של ההתחייבות ללקוח בהתחייבות מקבילה של החברה האם. האופציות הכלולות בפיקדונות המקנים למפקיד ברירה בין הצמדה לש"ח או לדולר מנוהלות במסגרת ניהול חשיפות השוק הכולל של הבנק. מדיניות ניהול הסיכונים הפיננסיים כוללת, בין היתר, התייחסות לפעילות מכשירים נגזרים, לרבות: היקפי הפעילות ומגוון המכשירים המותרים לשימוש - מאושרת במסגרת דירקטוריון הבנק, ועדת הדירקטוריון לניהול סיכונים והוועדה לניהול נכסים והתחייבויות בראשות המנכ"ל.

פעילות לקוחות ופעילות הבנק עבור עצמו מתבצעת באמצעות חדרי העסקאות של הבנק הבינלאומי. הבנק אינו חבר במסלקת הבורסה ומסלקת המעו"ף והוא פועל בתחומי ניירות ערך ומעו"ף באמצעות הבנק הבינלאומי.

חשיפות הבסיס והריבית הנוצרות כתוצאה מפעילות זו מהוות חלק ממסגרת המגבלות המאושרות על ידי הדירקטוריון לחשיפות בבסיס ובריבית.

מוצרים מובנים

במהלך שנת 2015 נמשכה פעילות הבנק במוצרים מובנים (Structured Products), שהינם פיקדונות המאפשרים ללקוח תשואה גבוהה ביחס למוצרים רגילים, כנגד לקיחת סיכון של הפסד הרבית האלטרנטיבית. קרן ההשקעה הנומינלית במוצרים מובטחת במטבע הבסיס. קבלת מענק ביחס לתשואה במוצרים מותנית בפרמטר הנכס המוגדר (לדוגמה, סל מניות, טווח השתנות מוגדר מראש של שער החליפין, שיעורי הרבית, מדדי שוק וכו'). החל מחודש דצמבר 2014 שווקו גם פיקדונות מובנים המשלבים קבלת ריבית מובטחת על קרן הפיקדון ואפשרות לקבלת מענק ביחס לסלי מניות. הבנק קשור בהסכם עם החברה האם על פיו בתמורה לתשלום פרמייה, תשלם לו החברה האם את ההפרש בין סכום המענק באם יתקבל לבין סכום הקרן.

סיכונים האשראי במכשירים פיננסיים בשוק המעו"ף

הבנק מאפשר לחלק מלקוחותיו לפעול באשראי בשוק המעו"ף. לבנק מדיניות אשראי מפורטת בכל הקשור בהסתמכות על בטחונות בשוק ההון. בצד זה מבצע הבנק מעקב שוטף וצמוד על סיכון התיק ביחס לביטחונות ולמסגרות הפעילות המאושרות על בסיס מדיניות האשראי שדירקטוריון הבנק קבע.

סיכון מניות

הבנק אינו משקיע במניות כחלק מפיזור הסיכונים וגיוון מקורות ההכנסה. מניות המוחזקות בתיק הבנקאי הן מניות שנתקבלו במסגרת הסדר חוב ללא תמורה. פוזיציות הבנק במניות אלו שוליות.

סיכון נזילות

א. כללי

סיכון הנזילות הינו סיכון קיים או עתידי שהבנק יתקשה לספק את צרכי נזילותו במצבי ביקוש והיצע חריגים לרבות התחייבויות בלתי צפויות, משיכות בלתי צפויות מפקדונות הציבור, ביקוש בלתי צפוי לאשראי ואי וודאות לגבי זמינות המקורות.

הבנק מיישם מדיניות כוללת לניהול סיכון הנזילות במטבע ישראלי ובמט"ח וצמוד מט"ח, שאישר הדירקטוריון, בהתאם לנדרש בהוראות ניהול בנקאי תקין 342 ו-221 של הפיקוח על הבנקים בבנק ישראל. המדיניות כוללת, בין היתר, מגבלות על יחס כיסוי נזילות, יחסי הנזילות הפנימיים, ואופק ההישרדות בתרחיש רגיל ובתרחשי קיצון, ועל תזרים המזומנים, והתייחסות לכלי המדידה השליטה והבקרה ולמנגנוני הדיווח שיש לקיים כחלק מניהול סיכון הנזילות השוטף. כמו כן, הבנק קבע מתודולוגיה שתסייע בזיהוי משבר נזילות בבנק, וזאת בכדי להבטיח את יכולתו של הבנק לעמוד באתגרים העולים מניהול העסקים השוטף, וכאלה שעלולים להתעורר בעת מקרי לחץ בשווקים הפיננסיים.

ב. תיאבון הסיכון

הבנק רואה משנה חשיבות בניהול שמרני אך אקטיבי של הנזילות בבנק. תיאבון הסיכון של הבנק והקבוצה מידתי ומתבטא במבנה הנכסים וההתחייבויות, כלי המדידה וניטור הסיכון הרבים שמוקצים לעניין זה, ומערכי הניהול והבקרה שמופקדים על ניהול סיכון זה.

ג. פיקוח ובקרה על ניהול החשיפה לסיכונים נזילות

התפיסה הבקרתית של הבנק היא של זיהוי, כימות ואמידה של הסיכונים ובקרת עמידה במגבלות שנקבעו בנהלים באופן שוטף הן על ידי מנהלי החשיפה והן על ידי גורמי בקרה וביקורת בלתי תלויים, במטרה להבטיח את היכולת להתמודד גם במצבי ביקוש והיצע חריגים בשווקים הפיננסיים. ניהול החשיפה לסיכונים הנזילות נבחן ומבוקר באופן שוטף על ידי ועדות ופורומים ייעודיים ברמת הדירקטוריון וההנהלה כמפורט לעיל.

ד. דיווח על החשיפה לסיכונים נזילות

- דוח סיכון נזילות יומי בשקלים ובמט"ח מופק ממערכת הנזילות במחשב המרכזי, ומופץ לכל גורמי הניהול והבקרה הרלוונטיים.
- דיווח על החשיפות לסיכון הנזילות בשקלים ובמט"ח בהשוואה למסגרות וגבולות הפעילות שנקבעו על ידי הדירקטוריון והסמכויות לניהולם ניתן כ-5 פעמים בשבוע לצוות נזילות בראשות מנהל היחידה לניהול פיננסי. נדון אחת לחודש בועדת נ"ה בראשות מנכ"ל הבנק.
- דיווח על החשיפות מרכז במסמך הסיכונים הרבעוני כנדרש בהוראה לניהול בנקאי תקין 310. מסמך הסיכונים נדון, אחת לרבעון, בהנהלה, בוועדה לניהול סיכונים ובדירקטוריון.
- דיווח רבעוני בהנהלה, בוועדה לניהול סיכונים ובדירקטוריון על תוצאות תרחישי קיצון בנזילות, במסגרת מסמך הסיכונים.
- בנוסף, הנהלת הבנק והדירקטוריון מעודכנים באופן שוטף ועל פי הצורך בהתפתחויות בחשיפות הבנק לסיכונים נזילות.

ה. ניהול הסיכון על בסיס קבוצתי

- על פי עקרונות ניהול הנזילות ברמת הקבוצה:
- על הבנק לקיים מדיניות ומודל נזילות פנימי עצמאי המאושר בדירקטוריון וכן על הבנק לגבש מדיניות עצמאית לניהול נזילות תוך הקפדה על קיום הוראות הרשויות הרגולטוריות.
- הבנק לווה כספים מהחברה האם, ומלווה לה כספים באופן שוטף כחלק מניהול הנזילות, בכפוף לקווי נזילות שאושרו ולמגבלות הרגולטוריות.

ו. התשתית לניהול סיכון הנזילות - מערכות ומודלים למדידה וניהול של החשיפה הבנק פועל לשמירה על מלאי נכסים נזילים ברמת נאותה, במקביל לניהול השימושים, באופן שניב הכנסה לבנק. בשל כך, הבנק רואה משנה חשיבות בניהול שמרני אך אקטיבי של הנזילות בבנק. תיאבון הסיכון של הבנק בהיבט זה נמוך ומתבטא במבנה הנכסים וההתחייבויות, בקיומם של כלי ניהול, שליטה, פיקוח ובקרה המוקצים לעניין זה, ומערכי הניהול והבקרה שמפקדים על ניהול סיכון זה. התשתית לניהול סיכון הנזילות בבנק משלבת מודלים שונים לניהול השוטף של הנזילות במטבע ישראלי ובמט"ח, הן בתרחיש של מצב עסקים רגיל, והן תחת תרחישים המדמים מצבי קיצון ולחץ.

מודל פנימי במטבע ישראלי ובמט"ח בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 342

- לצורך ניהול הנזילות הכולל, נמדד ומנוהל סיכון הנזילות באמצעות מודל פנימי שפותח בחברה האם ושמטרתו מעקב אחר האמצעים הנזילים שברשות הבנק תחת תרחיש של מצב עסקים רגיל והן תחת סט של תרחישים המדמים מצבי לחץ וקיצון שונים. המודל מאפשר ניהול, שליטה, פיקוח ובקרה ברמה היומית השוטפת על מצב הנזילות במטבע ישראלי ובמט"ח ולתקופות ארוכות יותר.
- בכל אחד מהתרחישים נבחן מצב הנזילות על בסיס המדדים הכמותיים הבאים: יחס הנזילות, פערי נזילות ואופק הישרדות.

תרחישי קיצון

העקרונות העומדים בבסיס תרחישי הקיצון גורסים כי ככל שיש בידי הבנק יותר נכסים נזילים ביחס לתזרים היוצא הצפוי להתממש בתרחישי הקיצון, כך מבטיח הבנק את יכולתו לעמוד בצורכי הנזילות. למטרה זו מסווגים הנכסים הנזילים במודל על פי רמת הנזילות, בהתאם להוראות בנק ישראל, והתזרים היוצא על בסיס פרמטרים שמוגדרים מכל אחד מהסעיפים המאזניים והחוץ מאזניים על פי הערכות מומחה מכל תרחיש. המודל משמש כלי ניהול דינמי, ברמה היומית, לבחינת מצב הנזילות בבנק ולניהול סיכונים הנזילות. תוצאות המודל מוצגות בועדת נזילות יומית ומבוקרות באופן שוטף על ידי הגורמים הרלוונטיים ובכללם היחידה לבקרת סיכונים שוק ונזילות בחברה האם ומערך הביניים הקבוצתי.

מערכת זה"ב RTGS לניהול נזילות תוך יומי במטבע ישראלי

בנוסף, לצורך ניהול הנזילות השוטפת בשקלים משתמש הבנק במערכת פנימית שפותחה לצורך עמידה בדרישות הרפורמה במערכת התשלומים והסליקה (מערכת זה"ב-RTGS). המערכת מאפשרת סליקה בזמן אמת, ללא השהייה בין ביצוע הוראת התשלום לבין אישורה, ומאפשרת לבנק לזהות בכל רגע נתון את התזרים הכספי שעבר בחשבונות.

כרית ביטחון (Buffer) במט"ח

דירקטוריון הבנק קבע כרית ביטחון מינימאלית של נכסים נזילים מידיים במט"ח הניתנים למימוש מידי.

תכנית חירום

בהתאם להוראות בנק ישראל, הוגדרה בבנק תוכנית מימון לשעת חירום. מטרת התכנית היא להגדיר את הפעולות הדרושות בניהול סיכונים הנזילות להגנה על המפקדים, החייבים ובעלי המניות, ולקבוע מתודולוגיה שתסייע בזיהוי משבר נזילות בבנק. התוכנית מציינת מהם הקריטריונים להפעלתה, מהם תרחישי הלחץ האפשריים, ניטור הסיכון ומעקב אחר האינדיקטורים לזיהוי מוקדם של לחצי נזילות, תחומי אחריות וסמכות של בעלי תפקידים, אופן המענה והדיווח וההתנהלות מול גורמי חוץ. בנוסף, הבנק עורך אחת לשנה תרגיל חירום המדמה תרחיש קיצון שמשפיע גם על מצב הנזילות, ובוחן את תפקוד הבנק ואת יישום תכנית החירום.

יחס כיסוי נזילות בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 221

ביום 28 בספטמבר 2014 הפיץ המפקח על הבנקים חוזר במסגרתו נוספה הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 221 בנושא יחס כיסוי נזילות אשר מאמצת את המלצות ועדת באזל לעניין יחס כיסוי הנזילות במערכת הבנקאית בישראל.

יחס כיסוי נזילות הינו תקן הנועד לשפר את עמידות פרופיל סיכון הנזילות של התאגידים הבנקאיים בטווח הקצר, ומבטיח זאת באמצעות דרישה שתאגידים בנקאיים יחזיקו מלאי הולם של נכסים נזילים באיכות גבוהה (High Quality Liquid Assets - HQLA) לא משועבדים, הניתנים להמרה למזומן במהירות ובקלות בשווקים הפרטיים, כדי לענות על צרכי הנזילות בתרחיש קיצון של נזילות המשלב זעזוע ספציפי לתאגיד וזעזוע מערכת, והנמשך 30 ימים קלנדריים.

התקן מגדיר מסגרת ספציפית לחישוב יחס כיסוי הנזילות במטרה ליצור אחידות ברמה בינלאומית. היחס מונהג החל מ-1 באפריל 2015, כאשר הדרישה המזערית נקבעה על יחס כיסוי נזילות כולל ובמט"ח של 60% ותגדל ל-80% ב-1 בינואר 2016 ול-100% ב-1 בינואר 2017 ואילך. מצופה מתאגיד בנקאי העומד ביחס כיסוי נזילות של 100% כבר במועד תחילת יישום ההוראה, כי לא ירד מיחס זה בתקופת המעבר.

יחס כיסוי הנזילות מכיל שני רכיבים:

(א) שווי מלאי הנכסים הנזילים באיכות גבוהה בתנאי קיצון (HQLA),
(ב) סך תזרים מזומנים יוצא נטו במהלך 30 הימים הקלנדריים הבאים, המחושב על פי הפרמטרים של התרחיש.

היחס מחושב כשיעור של מלאי נכסים נזילים באיכות גבוהה מתוך סך תזרים מזומנים יוצא נטו במהלך 30 הימים הקלנדריים הבאים.

יחס המימון היציב - NSFR, מכיל שני רכיבים:

(א) כמות זמינה של מקורות מימון יציבים,
(ב) כמות דרושה של מימון לשימושים.

היחס מחושב כשיעור של כמות זמינה של מקורות מימון יציבים מתוך הכמות הדרושה של מימון לשימושים.

יחס כיסוי הנזילות מחושב בהתאם להוראות ניהול בנקאי תקין 221:

לשלושה חודשים שהסתיימו	
ביום 31 בדצמבר 2015	
באחוזים	
376%	יחס כיסוי הנזילות*
60%	יחס כיסוי הנזילות הנדרש על ידי המפקח על הבנקים**

* במונחים ממוצעים פשוטים של תצפיות יומיות במשך הרבעון המדווח.
** יחס כיסוי הנזילות המזערי הנדרש על ידי המפקח הבנקים יגדל באופן הדרגתי מ-60% ביום 1 באפריל 2015, 80% ביום 1 בינואר 2016 ועד לשיעור של 100% ביום 1 בינואר 2017. יחד עם זאת מצופה כי בנק שיחס כיסוי הנזילות שלו עלה על 100% ביום יישום ההוראה לא ירד משיעור של 100% בתקופת המעבר.

מצב הנזילות והרכב הנכסים וההתחייבויות

עיקר הנכסים הנזילים של הבנק, הכוללים מזומנים, פיקדונות בבנק ישראל (עו"ש ופיקדונות מוניטריים) וניירות ערך, הסתכמו ביום 31 בדצמבר 2015 ב- 6.2 מיליארד ש"ח, בהשוואה ל- 4.7 מיליארד ש"ח בסוף שנת 2014, מזה, יתרת המזומנים ופיקדונות בבנק ישראל הסתכמה ב- 4.4 מיליארד ש"ח וכ- 1.8 מיליארד ש"ח הושקעו בניירות ערך, בעיקר באגרות חוב של ממשלת ישראל (ב- 2014 - 2.9 מיליארד ש"ח ו- 1.8 מיליארד ש"ח בהקבלה).

יחס הפיקדונות לאשראי לציבור ליום 31 בדצמבר 2015, עומד על 131% בהשוואה ל-115% ביום 31 בדצמבר 2014. בסוף דצמבר 2015 הסתכמו פיקדונות הציבור וכתבי התחייבות נדחים, בכ-16.1 מיליארד ש"ח, בהשוואה ל-13.8 מיליארד ש"ח בסוף שנת 2014.

הרכב הנכסים וההתחייבויות של הבנק מצביע על נזילות גבוהה. היקף הנכסים שזמן פירעונם עד 3 חודשים מהווה כ- 44% מסך הפיקדונות בהשוואה ל- 38% ביום 31 בדצמבר 2014. והיקף ההתחייבויות ליום 31 בדצמבר מהווה כ-87% בדומה ליחס ביום 31 בדצמבר 2014 אף שחל גידול משמעותי בהיקף הפיקדונות לפי דרישה. השינוי בהיקף הפיקדונות ובתקופה לפירעונם משקף את השפעת הירידה בשיעור הריבית על הפיקדונות וכן את ההאטה בפעילות שוק ההון המהווה תחליף להשקעה זו. הבנק מנטר את היקף וריכוזיות המקורות על פי קריטריונים שונים, כגון גודל ומח"מ באופן שוטף, ומציב יעדים ומגבלות להיקף הפיקדונות הגדולים ולתמהיל המקורות בכלל.

במהלך תקופת הדיווח (החל מחודש אפריל 2015) לא נדרש הבנק לבצע פעולות לעמידה ביחסי כסוי והיחסים שנמדדו גבוהים מהנדרש על פי הוראות ניהול בנקאי תקין ו-221 ו-342. למידע בדבר פירוט נכסים והתחייבויות לפי מטבע ולפי תקופות פירעון - ראה באור 30 לדוחות הכספיים.

סיכון מימון

כללי

סיכון מימון נובע מהתייקרות בלתי צפויה בעלות המימון כאשר מקורות מימון ממוחזרים או נפרעים ומוחלפים על ידי מקורות חדשים יקרים יותר או כאשר הבנק נאלץ לממש שימושים כתוצאה ממחסור במקורות זמינים. סיכון זה מנוטר באמצעות מודל קצר/ארוך המגביל את היקפי המימון הארוכים בשקלים ובמט"ח למרות שאלה ניתנים בריבית משתנה ו/או סיכון הריבית הגלום בהם מנוטרל באמצעות עסקאות להחלפת ריבית קבועה בריבית משתנה.

מודל "קצר ארוך" במגזר המט"ח

פעילות המערכת הבנקאית בתחום ניהול הנכסים וההתחייבויות במט"ח מאופיינת ביצירת שימושים ארוכי טווח הממומנים ממקורות קצרים. פעילות זו נובעת בעיקרה מחוסר זמינות של מקורות מט"ח ארוכי טווח. פעילות כנ"ל חושפת את הבנק לסיכונים פיננסיים משני סוגים - נזילות ומרווח. במסגרת המודל נקבעו מגבלות על היקף השימושים הארוכים כפונקציה של היקף המקורות הקצרים, תוך ניהול סיכוני נזילות ומרווח במט"ח, שיבחנו מעת לעת.

מודל "קצר ארוך" בשקלים בריבית משתנה

בשנים האחרונות קיימת חשיפה במגזר השקלי בריבית משתנה, עקב ביקוש למשכנתאות במגזר זה. פעילות זו ממומנת ממקורות קצרים בריבית משתנה. הסיכון העיקרי לבנק הוא עלייה במרווחי הגיוס במועדי גיוס המקורות. נקבעה מגבלה לסכום ההפסד המקסימלי כתוצאה מייקור עלות גיוס המקורות, שתבחן מעת לעת.

למידע המפורט על סיכונים הניתן בהתאם לדרישות הגילוי של נדבך 3 ומידע נוסף על סיכונים - ראה פרק משנה "גילויים פיקוחיים נוספים" בפרק "מידע כספי" באתר האינטרנט של הבנק.

לפרטים נוספים ראה על דוח על ניהול הסיכונים באינטרנט וביאור דוח הכספי השנתי בדבר נכסים והתחייבויות לפי בסיסי הצמדה ולפי תקופה לפירעון.

סיכון תפעולי

א. כללי

סיכון תפעולי הינו הסיכון להפסד כתוצאה מאי נאותות או כשל של תהליכים פנימיים, אנשים ומערכות או כתוצאה מאירועים חיצוניים. ההגדרה כוללת סיכונים מעילות והונאות וסיכון משפטי, אך אינה כוללת סיכון אסטרטגי או סיכון מוניטין (החשיפה והניהול של הסיכון המשפטי על היבטיו השונים גדונים בפרק נפרד).

היחידה לניהול סיכונים הראשית ובכללה היחידה לניהול סיכונים תפעוליים, המהווה פונקציה בלתי תלויה כקו הגנה שני, אחראית לתכנון מתודולוגיה לזיהוי ולאומדן הסיכונים התפעוליים, להנחיה ולפיקוח על יישום כללי המתודולוגיה ביחידות הבנק ובקבוצת הבנק, לריכוז דיווחים ולהכנת דוחות חשיפה רבעוניים להנהלת הבנק ולדירקטוריון.

הסיכון התפעולי גלום בכל אחת מהפעילויות הבנקאיות והאחרות המתבצעות בבנק. משכך מושם עיקר הדגש בניהול החשיפה לסיכון התפעולי על מיופי, איתור וזיהוי מוקדם ככל שניתן של מוקדי הסיכון העיקריים, אומדן ומיזעור הסיכונים באמצעות הטמעת בקורות מונעות מפצות וביצוע מעקב קפדני אחר יישומן.

הסיכונים התפעוליים הם חלק בלתי נפרד ממערך הסיכונים הכולל בתהליכים העסקיים של הבנק. הבנק רואה בסיכונים אלו מציאות הכרחית הנלווית לפעילותו העסקית מאחר והסיכונים התפעוליים מובנים בכל סוגי הפעילויות העסקיות ותהליכי העבודה בבנק, בתהליכי הרוחב ובמערכות התומכות, הבנק יפעל למזעור הסיכונים התפעוליים ככל האפשר, ומשיקולים של עלות מול הפחתת הסיכון. הנהלת הבנק רואה חשיבות מיוחדת ביישום בקורות כנגד מעילות, הונאות והתנהגות לא אתית, כאשר סדרי העדיפות ליישומן יבוא בחשבון גם שיקולים של מוניטין, אתיקה ואי-סובלנות כלפי הפרת החוק.

מר אמנון בק מנכ"ל מתף משמש כמנהל טכנולוגיית המידע בבנק.

ב. מדיניות

דירקטוריון הבנק קבע מדיניות כוללת ומקיפה לניהול הסיכונים התפעוליים בהתאם להוראת ניהול בנקאית תקין 350 ומבוססת על מדיניות החברה האם, הקובעת את תיאבון הסיכון, וכן מתווה את סביבת הבקרה, המסגרות הארגוניות והפונקציות הניהוליות שיפעלו לניהול ולמזעור החשיפה לסיכונים תפעוליים בבנק. המדיניות כוללת התייחסות למבנה הארגוני של ניהול הסיכון ולשרשרת של תהליכי ניהול סיכונים, מרמת זיהוי הסיכונים, הערכה ומדידה – הפחתה וניטור הסיכונים. ניהול הסיכונים יבוצע במטרה להעריך ולנטר את הסיכונים התפעוליים בתהליכים העסקיים בתהליכי הרוחב וביחידות האירגוניות של הבנק, לרבות מעילות, הונאות והתנהגות לא אתית, למזער את הסיכונים הללו ולהפחית נזקים כספיים בגינם. עקרונות המדיניות נקבעו במטרה לקיים את הוראות ההסדרה, להנהיג ולהטמיע תרבות ארגונית של ניהול סיכונים ולהגדיר מסגרת עבודה וסביבת בקרה נאותה לניהול הסיכונים התפעוליים. בנוסף, המדיניות באה להבטיח קיום מנגנוני דיווח אפקטיביים להנהלה הבכירה ולדירקטוריון הבנק.

דירקטוריון הבנק מינה את מנהלת הסיכונים הראשית (CRO) של הבנק כמנהלת הסיכונים התפעוליים אשר באמצעות היחידה לניהול סיכונים תפעוליים, אחראית לעדכון ויישום של המדיניות שאושרה על ידי הדירקטוריון, להנחיית החטיבות השונות בבנק, לעיגון סטנדרטים של מעקב, דיווח ובקרה וליישום והטמעת המדיניות בבנק.

ג. ניהול החשיפות

המבנה הארגוני

מסגרת העבודה לניהול הסיכונים התפעוליים נשענת על כללי ממשל תאגידי נאות ומבוססת על מודל שלושת קווי ההגנה:

קו הגנה ראשון - החטיבות/היחידות העיסוקיות, הלשכה המשפטית ומת"ף, אחראים לניהול הסיכונים התפעוליים המובנים בתהליכים שבתחומי אחריותם. שירותים הניתנים לבנק וללקוחותיו ע"י חב' האם נכללים בקו הגנה זה.

קו הגנה שני – היחידה לניהול סיכונים תפעוליים, המהווה פונקציה בלתי תלויה האחראית ליישום מתודולוגיה לזיהוי ולאומדן הסיכונים התפעוליים, להנחיה ולפיקוח על יישום כללי המתודולוגיה ביחידות הבנק, לריכוז דיווחים ולהכנת דוחות חשיפה רבעוניים להנהלת הבנק ולדירקטוריון.
קו הגנה שלישי – הביקורת הפנימית, אשר אחראית לקיום סקירה בלתי תלויה של מסגרת העבודה ושל הבקורת כנגד הסיכונים התפעוליים.
הבנק הגדיר תפקידים וקבע סמכויות, תחומי אחריות וסדרי דיווח במטרה לקיים מסגרת עבודה לניהול הסיכונים התפעוליים.

איסוף ודיווח אירועי כשל

הבנק מקיים תהליך של איסוף ותיעוד אירועי כשל, כבסיס נתונים לניתוחים רבעוניים ושנתיים של מגמות ומוקדי סיכון להצגה בפני ההנהלה והדירקטוריון, לאימות הערכות של מומחי התוכן, לאומדן הסיכונים התפעוליים בתהליכים עסקיים וביחידות אירגוניות, להפקת לקחים, לבחינה מחדש ולשיפור בקורות קיימות, לעדכון מפת הסיכונים ולשמירת היסטוריה.
היחידה לניהול סיכונים תפעוליים אחראית לריכוז הדיווחים על אירועי כשל, לבחינת קישור האירועים למפת הסיכונים בתהליכים הייחודיים לבנק ועדכונה במידת הצורך, לקיום תהליכי הפקת לקחים ברמת הבנק, לדיווח אירועים בעלי משמעות רוחבית ולדיווח מידי על אירועים מהותיים, בהתאם לנהלי העבודה בנושא.
כמו כן, בהתאם לנהל, מונו נאמני דיווח בסניפים ובחטיבות והתקיימו ומתקיימות הדרכות לנאמנים. בנוסף, מקיים הבנק, באמצעות חב' האם, תהליך הפקת לקחים גם לגבי אירועים חיצוניים מהותיים שמידע לגביהם מופיע בתקשורת.

פיקוח, בקרה ודיווח על ניהול החשיפה לסיכונים תפעוליים

היחידה לניהול סיכונים תפעוליים, הפועלת מטעמו של מנהל הסיכונים התפעוליים בבנק, אחראית על הטמעת מתודולוגיות למדידה, ניטור ובקרת הסיכונים התפעוליים באופן בלתי תלוי ביוצרי הסיכון וכן, לאכיפת הציות למדיניות הסיכונים התפעוליים
הבנק מקיים מערך נאות של מנגנוני שליטה, ניהול, פיקוח וביקורת על תהליך ניהול הסיכונים התפעוליים.
ניהול החשיפה לסיכונים תפעוליים נבחן ומבוקר על ידי הדירקטוריון, ההנהלה וכן על ידי דרגי הביניים במסגרת פורומים ודיווחים לרבות:
- הפורום לניהול סיכונים תפעולי ומשפטיים, בראשותה של מנהלת הסיכונים הראשית, מקיים באמצעות היחידה לניהול סיכונים תפעולים מעקב שוטף אחר מצב החשיפה לסיכונים תפעולים, כפי שעולה מסקרי הסיכונים השונים וכן אחר הפעולות הננקטות ע"י היחידות השונות, למזעור חשיפות אלה. הפורום משמש גם כפורום בנושא מעילות והונאות.
- מנכ"ל הבנק ומנהלת הסיכונים הראשית משתתפים בפורום סיכונים תפעולי קבוצתי בראשות מנכ"ל החברה האם ומנהל הסיכונים התפעולים הקבוצתי.
- מנהל יחידת יישומים ואינטגרציה בחטיבה הקמעונאית משתתף בוועדה לאבטחת מידע בראשות מנכ"ל מתף.
- אחראית היחידה לניהול הסיכונים התפעולים משתתפת בפורום הקבוצתי בנושא המשכיות עסקית בשעת חירום.

החשיפות לסיכונים תפעוליים מרוכזות ומדווחות לדירקטוריון הבנק במסגרת "מסמך הסיכונים" הרבעוני, כנדרש בהוראות ניהול בנקאי תקין 310, 350. במסגרת מסמך הסיכונים מתוארות החשיפות התפעוליות הן על פי הקטגוריות שנקבעו על ידי באזל והן על פי המבנה הארגוני, בהתאם לתיאבון הסיכון שנקבע על ידי הדירקטוריון, התפתחויות בנושא ניהול החשיפות ואירועי הכשל.

מערכות למדידה, אמידה וניהול של סיכונים תפעוליים

הבנק מנהל את מפת הסיכונים באמצעות כלי תוכנה. מאגר המידע המרכזי, של כלי התוכנה, כולל את נתוני המבנה האירגוני של הבנק וכן את מיפוי ותיעוד התהליכים העסקיים ותהליכי הרוחב ברמת תהליכים, תתי-תהליכים ופעילויות, קישור סיכונים לפעילויות, וקישור בקורות (קיימות ומומלצות) לסיכונים. בשנת 2014,

אימץ הבנק מודול בכלי התוכנה המסייע בניטור אירועים החשודים ככשלים תפעוליים. הכלי תומך במתודולוגיה לניהול הסיכונים התפעוליים, ומאפשר קישור תהליכים ותתי-תהליכים ליחידות אירגוניות, שיוך סיכונים ובקורות לקטגוריות הסיכון על פי באזל, אומדן הסיכון התפעולי הכולל בתהליכים עסקיים, בתהליכי רוחב וביחידות אירגוניות, עדכון שוטף של מאגר המידע ושל אומדני הסיכונים, מעקב אחרי תהליך הפחתת הסיכונים על-ידי יישום בקורות מומלצות והתאמה לתיאבון הסיכון, דיווח על אירועי כשל, והפקת דוחות בקרה שוטפים.

מדיניות גידור ו/או הפחתת סיכון ואסטרטגיות ותהליכים לצורך מעקב אחר האפקטיביות המתמשכת של גידורים מפחיתי סיכון

סיכונים תפעוליים הם חלק בלתי נפרד מכל סוגי הפעילות העסקית של הבנק, ומתהליכי הרוחב והמערכות התומכות.

מרכיב בסיסי בתכנית ניהול הסיכונים של הבנק הוא ניהול אפקטיבי ופרו אקטיבי של הסיכונים התפעוליים לרבות מעילות, הונאות והתנהגות לא אתית. אחד מהכלים המרכזיים למיפוי וזיהוי הסיכונים התפעוליים ולשליטה ובקרה עליהם הינו סקר הסיכונים התפעוליים, הכולל גם את נושא מיפוי החשיפה לסיכונים הונאות ומעילות, לפי הנחיית בנק ישראל. בשנת 2013 הבנק סיים עדכון שלישי של סקר סיכונים תפעוליים (תלת שנת). הבנק מבצע סקרי סיכונים בתהליכים חדשים וייחודיים לבנק. בעקבות ממצאי סקרי הסיכונים שמתבצעים, ממצאי הביקורת הפנימית ותהליכי הפקת לקחים בגין אירועי כשל, שולבו בקורות מיכוניות ואחרות בפעילויות הבנק השונות, וכן שופרו ושודרגו נהלי ותהליכי העבודה ונוספו מידע ניהולי ודיווחים המסייעים למנהלים בתהליכי הבקרה.

ניהול הסיכונים התפעוליים יבוצע על-ידי:

- מיפוי התהליכים העסקיים ותהליכי הרוחב ותיעוד תהליכי העבודה בבנק,
  - זיהוי הסיכונים התפעוליים בכל התהליכים אל מול מאגר אירועי הכשל וממצאי ביקורת, זיהוי הבקורות הקיימות כנגד הסיכונים הללו והמלצה על בקורות חדשות,
  - קביעת כללים למניעת תרחישי מעילות, הונאות והתנהגות לא אתית.
  - סיווג הסיכונים לפי שבע הקטגוריות של באזל,
  - אומדן סיכונים באמצעות סדנאות דירוג (סיכון מובנה, סיכון שיורי, נזק חריג וסיכון מיטבי). האומדן יישען על ניתוח אירועים ונתוני הפסד, על אומדן מסקר קודם (במידה וקיים) ועל הערכות של מומחי תוכן,
  - אומדן התרומה של בקורות מומלצות להפחתת הסיכונים וקביעת סדרי עדיפות ליישום הבקורות במטרה לנהל את תהליך הפחתת הסיכונים בצורה אפקטיבית ומתוך שיקולי עלות מול הפחתת סיכון,
  - אומדן הסיכון התפעולי הכולל (סיכון מובנה, סיכון שיורי, נזק חריג וסיכון מיטבי) בתהליכים העסקיים, בתהליכי הרוחב וביחידות הארגוניות על-סמך דירוג הסיכונים ועל-פי כלי סטטיסטי,
  - הפחתת הסיכונים על-ידי יישום בקורות חדשות וחזוק בקורות קיימות,
  - שימוש בכלים ומערכות מידע הקיימים במחלקת אבטחת מידע ומחלקות נוספות בבנק למזעור הסיכונים התפעוליים ולזיהוי מעילות, הונאות והתנהגות לא אתית.
  - הגדרת אינדיקטורים לסיכונים מפתח (KRI).
  - הגדרת מנהלי תהליכים האחראים לניהול הסיכון התפעולי, לרבות קיום הבקורות למזעור הסיכונים התפעוליים בתהליך.
- ניהול הסיכונים התפעוליים יבוצע על-פי מתודולוגיה מקובלת, בשיתוף עם יועצים מומחים לפי הצורך.

ד. המשכיות עסקית

הוראות בנק ישראל מחייבות את הבנקים לפעול להבטחת המשכיות עסקית בעת חירום. בהתאם להוראות ניהול בנקאי תקין 355 בנושא, נערך הבנק להתאוששות ממקרה אסון והמשכיות עסקית במצבי חירום שונים. מנהלת הסיכונים הראשית אחראית לניהול הנושא בבנק. בבנק מתבצעת היערכות הכוללת מספר נדבכים: גיבוש מסמך מדיניות מקיף בנושא המשכיות עסקית שאושר על ידי דירקטוריון הבנק, כתיבת מסמך מסגרת עבודה הכולל פירוט לגבי תשתיות טכנולוגיות נאותות וגיבוש והטמעת תוכניות פעולה מקיפות ותשתית נהלים תומכת וביצוע תרגילים המדמים מצבי חירום שונים. בבנק קיים פורום הערכות לשעת חירום בראשות מנהלת הסיכונים הראשית אשר מרכז פעילות זו כחלק מפורום והערכות דומה ברמת הקבוצה.

הפורום מופקד על יישום המדיניות, הנהלים והמעקב אחר היערכות הבנק למצבי חירום שונים ומתכנס לפחות אחת לרבעון. מתקיים דיווח רבעוני בהנהלה ובדירקטוריון בנושא המשכיות עסקית והיערכות לשעת חירום, כחלק ממסמך הסיכונים הרבעוני.

הבנק מקיים באופן שוטף תהליך לשיפור היערכות להמשכיות עסקית במסגרתו מעודכן המיפוי של כל הפעילויות והמשאבים הקריטיים אשר נדרשים בשעת חירום, ומעודכנים תרחישי החירום ומסמך המדיניות בהתאם. החברה האם העבירה במהלך 2015 את מתקן המחשב הראשי מתל אביב לאזור ראשון לציון, מהלך המהווה צעד משמעותי נוסף בשימור ההמשכיות העסקית, מאחר ומדובר במתקן חדיש וממוגן המרוחק מאתר הגיבוי שנמצא בתל אביב.

ה. אבטחת מידע

דירקטוריון הבנק מינה את מנהל אבטחת המידע הקבוצתי כמנהל אבטחת המידע של הבנק. ההנהלה ודירקטוריון הבנק קבעו מדיניות מפורטת בנושא אבטחת מידע המבוססת על מדיניות החברה האם. חברת מתף מבצעת בבנק את כל הסקרים והמיפוי כמתחייב מהוראת ניהול בנקאי תקין 357 ומכל הוראת הסדרה אחרת לעניין אבטחת מידע, מדיות חברתיות והתקפות סייבר והיא מדווחת להנהלת הבנק ולדירקטוריון.

השלכות של סיכוני אבטחת מידע ואירועי סייבר על הדוח לציבור

התקפות סייבר מבוצעות במטרה להסב נזק מאסיבי באמצעות פגיעה בפעילות אסטרטגית. הנזק הצפוי מהתקפות אלו עלול לבוע מפגיעה באמינות, שלמות, סודיות המידע ו/או בזמינות מערכות הבנק. נזקים אלו עלולים להוביל לפגיעה בפעילות העסקית של הבנק ולהשפעה על פעילות לקוחותיו.

ביום 1 בספטמבר 2015 נכנסה לתוקף הוראת ניהול בנקאי תקין 361 בנושא ניהול הגנת סייבר. הוראה זו מסדירה את הדרישות והציפיות של הפיקוח על הבנקים מהתאגידים הבנקאיים בנושא זה, בהתאם לעקרונות יסוד להגנת הסייבר. בהוראה מפורטים תפקידי הדירקטוריון, ההנהלה הבכירה ומנהל הגנת הסייבר, להגדיר מדיניות הגנת סייבר ולגבש תכנית העבודה. בנוסף, ההוראה מדגישה את הצורך בניהול מסודר של סיכוני סייבר וביסוס מערך בקורות אפקטיבי כדי לצמצם את החשיפה לאיומי הסייבר.

ההנהלה ודירקטוריון החברה האם הגדירו את אסטרטגיית הגנת הסייבר ואת מדיניות הגנת הסייבר עבור הבנקים בקבוצה. מנהל אבטחת המידע של הקבוצה מונה גם כמנהל הגנת הסייבר בבנק בהתאם להיתר מבנק ישראל.

הבנק, באמצעות מת"ף, מקיים מערך הגנה כולל ויעודי להתמודדות עם התקפות סייבר, בנוסף לפעילות הכוללת המבוצעת בתחום אבטחת מידע. מערך ההגנה כולל היבטים טכנולוגיים ותהליכיים שמטרתם לצמצם את הפגיעה בפעילות הבנק וההשפעה על לקוחותיו, והכל על פי תרחישי תקיפה ייעודיים המוגדרים על ידי מנהל הגנת הסייבר.

להלן תיאור הערכות הבנק:

- בחינת הסיכונים העיקריים וסקירת הסיכונים הרלוונטיים, תוך התייחסות לגורמי הסיכון, עלויות הסיכון והשלכותיו.
- ממצאי סקרים ותרגילים, אירועי התקפות סייבר על הבנק והערכת הסיכון הנובע מתקריות סייבר ידועות (שלא התממשו בבנק), נדונים בהנהלת הבנק ובדירקטוריון.
- אחת לשנה מתבצע סקר לבחינת העמידות בפני התקפות סייבר. בכלל זה תרגול מערך ההגנה, על פי תרחישי הבנק לצורך היערכות לשעת חרום.
- ברבעון השני של שנת 2015 בוצעה סימולציה מקיפה להתקפת סייבר מקיפה על מערכות הבנק ושירותיו אשר מטרתה היתה לבחון את תגובת צוותי המחשוב וחדרי המצב.

הבנק יעדכן מעת לעת את מאפייני ההתקפות המהותיות בגין יידרש לבצע דיווח/גילוי במסגרת דוח הדירקטוריון, תוך התייחסות לאופי הסיכונים המהותיים והשפעתם על הבנק. במהלך השנה התבצעו ניסיונות תקיפה אך הבנק לא חווה התקפות סייבר בעלות השפעה מהותית על תפקוד הבנק.

למידע המפורט האיכותי והכמותי על סיכון תפעולי הניתן בהתאם לדרישות הגילוי של נדבך 3 ומידע נוסף על סיכונים - ראה פרק משנה "גילויים פיקוחיים נוספים" בפרק "מידע כספי" באתר האינטרנט של הבנק.

סיכונים אחרים

ניהול סיכונים בתיק ניירות הערך במטבע חוץ ובשקלים - סיכוני שוק וחבות

דירקטוריון הבנק קבע במסגרת מסמך מדיניות הסיכונים הפיננסיים מדיניות ותיאבון סיכון מפורטים ביחס לפעילות הבנק בתיק ניירות ערך במט"ח ובשקלים, וקבע מגבלות השקעה וקווים מנחים, הן בהיבט האשראי, הן בהיבט של חשיפה לסיכוני צד נגדי והן בהיבט של חשיפה לסיכוני שוק. מדיניות זו נבחנת על ידי הדירקטוריון וועדותיו לפחות אחת לשנה, ובאופן דינאמי יותר על בסיס השינויים והתמורות בשווקים הפיננסיים.

הבנק משקיע רק באגרות חוב של חברות שדורגו בדירוג השקעה מינימאלי ביום הרכישה, כפי שנקבע במדיניות ניהול הסיכונים הפיננסיים וזאת לאחר בחינת איכות האשראי של המנפיק, סיכוני השוק הגלומים בהשקעה ונזילות אגרות החוב.

לאחר ביצוע ההשקעה, מקיים הבנק באופן שוטף, כחלק מניהול הסיכונים השוטף בתיק ניירות הערך במט"ח ובשקלים מעקב מאקרו כלכלי וענפי הרלוונטי להשקעותיו השונות. הניתוח מתבצע ברמת הנייר, ברמת החברה הבודדת וברמת כלל התיק, תוך הסתמכות על פרסומים הנוגעים לחברה המנפיקה ולשוקי היעד, על תוצאות כספיות ועל פרמטרים אחרים מהם ניתן ללמוד על מצב החברה או ההשקעה. ניהול הסיכונים והמעקב אחר ההשקעות מתבצעים באופן שוטף, ובהתבסס על מערכות תומכות החלטה, המספקות ומנתחות מידע שוק ואחר.

כחלק ממנגנוני הפיקוח והבקרה על ניהול הסיכונים גובשה בבנק שגרת דיווח לגבי אופי והיקף החשיפות בתיק ניירות הערך המנוהל. הדיווחים נמסרים הן לגורמים מקבלי החלטה והן לגורמי הבקרה.

סיכונים משפטיים

א. כללי

סיכון משפטי מוגדר בהוראות נוהל בנקאי תקין כ"סיכון להפסד כתוצאה מהיעדר אפשרות לאכוף באופן משפטי קיומו של הסכם". הגדרה זו הורחבה בנוהל בנקאי תקין מס' 350 – ניהול הסיכון התפעולי והיא כוללת אך אינה מוגבלת ל"חשיפה לקנסות (fines, penalties) או צעדי עונשין כתוצאה מפעילות פיקוחית (punitive damages), כמו גם מהסדרים פרטניים (private settlements)". הבנק מתייחס להגדרה באופן מרחיב וכולל בסיכון המשפטי, בין היתר, סיכון הנובע מאי קיומן של הוראות דין לרבות הוראות רגולטוריות, סיכון להפסד כתוצאה מהיעדר אפשרות לאכוף באופן משפטי קיומו של הסכם, סיכונים הנובעים מפעילות ללא גיבוי משפטי/ ייעוץ משפטי מול לקוחות, ספקים ו/ או צדדים נוספים, סיכונים הכרוכים בהליכים משפטיים וכל סיכון אחר העלול לחשוף את הבנק לדרישה או תביעה משפטית וכן לקנסות ועיצומים.

ב. תיאבון הסיכון

הבנק נוקט במדיניות שמרנית של תיאבון סיכון נמוך ביחס לקשירת הסכמים והתחייבויות משפטיות ומבצע את פעילותו העסקית בליווי וגיבוי משפטי הולם, תוך הקפדה יתרה על עמידה בכל הוראות החקיקה והרגולציה והמגבלות והחבוביות הנגזרות מהן. מבלי לגרוע מהאמור, הבנק ינקוט במדיניות של אפס סובלנות בכל הנוגע לסיכון שמקורו בהפרה של הוראות דין המהוות עבירה פלילית או הפרה מינהלית.

ג. מדיניות וניהול החשיפות

הבנק פועל על פי מדיניות לניהול הסיכון המשפטי אשר מוגשת לאישור ההנהלה והדירקטוריון אחת לתקופה שלא תעלה על שנתיים, במסגרתה מתואר הסיכון המשפטי, הדרכים לאיתורו, מיפוי ומיזעורו. הלשכה המשפטית של הבנק מקיימת מעקב שוטף אחר ההתפתחויות בחקיקה, ברגולציה ובפסיקה, העשויות להשליך על הפעילות השוטפת של הבנק. הבנק פועל למזעור הסיכונים על בסיס התפתחויות אלו ובהתאם להשלכותיהן. כמו כן, הלשכה המשפטית מאמצת, על פי הצורך, עדכונים נדרשים במסמכים המשפטיים שבשימוש הבנק שנעשים במערך הייעוץ המשפטי בחברת האם ועורכת עדכונים במסמכים הייחודיים לבנק. כמו כן עורכת עדכונים לפי הצורך בחוות דעת משפטיות המהוות בסיס להתקשרויות ו/או קיום מנחים לפעילויות שונות.

בנוסף, פועלת הלשכה המשפטית לאיתור מראש של הסיכונים המשפטיים, לרבות בחינת כל מוצר, שירות או פעילות חדשים ועריכת מכלול המסמכים הכרוכים באותו מוצר/שירות או פעילות ככל שנדרש, במגמה למזער את הסיכון המשפטי ככל האפשר.

כמו כן נקבעים בבנק נהלים לעבודת המטה והסניפים המבוססים על הנהלים המופצים ע"י חברת האם, ונהלים עצמאיים בנושאים ייחודיים לבנק. נעשות הדרכות שוטפות ליישום הנהלים תוך שימת דגש על הנושאים המשפטיים הכרוכים בפעילות הבנק.

במסגרת סקר הסיכונים התפעוליים התקופתי נסקרות גם פעילויות המערך המשפטי בחברת האם, וסיכונים שאותרו מוערכים, נקבעים צעדים למזעורם ומופקים לקחים לשם מניעת הישנותם. הלשכה המשפטית מאמצת סקר זה בהתאמות הנדרשות.

ד. דיווח על החשיפה לסיכונים משפטיים

החשיפות לסיכונים משפטיים מרכזות ומדווחות ב"מסמך הסיכונים" הרבעוני כנדרש בהוראה 310 להוראות ניהול בנקאי תקין. מסמך הסיכונים המשפטיים משולב במסמך הסיכונים הכולל של מנהל הסיכונים הראשי ונדון, אחת לרבעון, בהנהלה, בוועדת הדירקטוריון לניהול סיכונים ובדירקטוריון.

בעת אירוע מהותי בעל אפיונים משפטיים, כגון תביעה או התממשות סיכון משפטי, מוגש למנהלת הסיכונים המשפטיים דיווח מיידי ביחס לאירוע, מידת השפעתו ואופן השפעתו על הבנק. מנהלת הסיכונים המשפטיים ממליצה לפי הצורך על האמצעים שיש לנקוט על מנת לצמצם את מידת החשיפה לסיכון המשפטי שנוצר ונעזרת לשם כך בעובדי הלשכה המשפטית, הביקורת הפנימית וקצין הציות והממונה על אכיפה פנימית בהתאם לצורך. אירועים מהותיים כאמור מדווחים מיידי ל"מנכ"ל הבנק.

ה. ניהול על בסיס קבוצתי של הסיכונים המשפטיים
מערך הייעוץ המשפטי של חברת האם פועל כיחידת המטה של הקבוצה בנושא ניהול הסיכונים המשפטיים, ובאחריותו הגדרת מדיניות ניהול הסיכונים המשפטיים הקבוצתית. סיכונים משפטיים מהותיים בבנק מדווחים למנהלת מערך הייעוץ המשפטי בחברת האם, הן כדיווחים מיידיים והן כדיווחים תקופתיים. כמו כן הוקמה ועדה קבוצתית לניהול סיכונים משפטיים הכוללת נציגים מכל חברות הבת המתכנסת תקופתית ונדונים בה בחברת האם – נושאים משפטיים מהותיים, וחשיפות מהותיות.

סיכון ציות

א. כללי

הוראת ניהול בנקאי תקין 308 של הפיקוח על הבנקים חייבה את הבנקים לפעול לקיום ההוראות הצרכניות החלות על יחסי הבנק עם לקוחותיו. ביום 3 ביוני 2015 הפיץ בנק ישראל תיקון להוראות ניהול בנקאי תקין 308 – "ציות ופונקציית הציות בתאגיד בנקאי" שנכנסה לתוקף ביום 1 בינואר 2016. ההוראה נועדה לעדכן ולערך התאמות להוראה הקיימת, שפורסמה ביום 17 בינואר 2002. עיקרי השינויים מתבססים על הנחיות ועדת באזל מאפריל 2005 בעניין ציות ופונקציית הציות בבנקים, התאמה לרשויות במדינות אחרות והתאמה לרגולציה המקומית. כמו כן, ההוראה מרחיבה את חובת הציות לכלל הדינים וכללי ההתנהגות החלים על הפעילויות הבנקאיות השונות של התאגיד הבנקאי. סיכון ציות הינו הסיכון להטלת סנקציה משפטית או רגולטורית, להפסד פיננסי מהותי, או לנזק תדמיתי, אשר התאגיד הבנקאי עלול לספוג כתוצאה מכך שאינו מקיים את ההוראות הציות.

הוראות ציות כמוגדר בתיקון להוראה 308 האמור לעיל, הינן: חוקים, תקנות, הוראות רגולציה (לעניין זה, לרבות עמדות שנקבעו על ידי הפיקוח על הבנקים בטיפול בפניות ציבור), תקדים משפטי מחייב, נהלים פנימיים והקוד האתי, החלים על הפעילויות הבנקאיות של התאגיד הבנקאי. ההוראה מאפשרת לתאגיד הבנקאי לקבוע כי הוראות ציות מתחומים שאינם בליבת הפעילות הבנקאית כגון דיני עבודה, הוראות הדיווח לציבור וכדומה ואו הוראות יציבותיות, יהיו באחריות ובפיקוח גורם בקרה בקו ההגנה השני, שאינו חלק מפונקציית הציות (להלן: "מנהל סיכון ציות").

- החובות החלות על הבנק הינן חובות חוצות ארגון הנוגעות למגוון נרחב של פעילויות, הליכים ומוצרים אותם מבצע הבנק מדי יום.

הבנק אימץ תוכנית אכיפה פנימית בדיני ניירות ערך, המבוססת על מיפוי מקיף של נהלי הבנק והתהליכים השונים בבנק, והמסדירה נהלים והנחיות ליישום מתמשך של התוכנית, וזאת בהתאם לקריטריונים שפורסמה רשות ניירות ערך בנושא. הבנק השלים ביצעו של סקר פערים בנושא ופועל לסגירת הפערים שעלו במהלך הסקר. הבנק מינה את מנהלת הסיכונים הראשית של הבנק כממונה על האכיפה הפנימית בדיני ניירות ערך בבנק, והוא פועל, בין היתר, לבצע מעקב אחר הוצאתה לפועל של תוכנית האכיפה הפנימית בדיני ניירות ערך.

ב. מדיניות

דירקטוריון הבנק אישר את מסמך מדיניות הציות של הבנק, אשר עקרונותיו נגזרים ממסמך המדיניות הקבוצתי, לאחר שזו נדונה בועדה לניהול סיכונים. הבנק עדכן את מדיניות הציות בהתאם להוראה החדשה במסגרתה הוסדרו, בין היתר, מבנה פונקציית הציות, הגורמים השונים המעורבים ביישום המדיניות, חלוקת האחריות לביצוע בקרות בקו ההגנה השני אחר ההוראות הציות השונות בהתאם לכללים שנקבעו בהוראה וכדומה. כמו, מאשר הדירקטוריון אחת לשנה את תוכנית העבודה של יחידת הציות.

ג. תאבון הסיכון

הבנק אימץ מדיניות של הקפדה יתרה בהתייחסות לסיכון הציות. ביחס להפרת הוראות החוק ונהלי הבנק הקשורים להוראות החוק, הבנק ימלא אחר הוראות הציות החלות עליו ויפעל לשם הבטחת העמידה בהן על ידי כלל עובדי הבנק. כל עסקיו של הבנק יבוצעו על פי נהלי הבנק, הקוד האתי ובהתאם לכל החוקים והתקנות. הבנק פועל להטמעת תרבות ארגונית ואמות מידה ליושרה ואתיקה כבסיס הכרחי לקיום של תרבות ציות בכל דרגי הארגון.

ד. ניהול החשיפה

לשם קיום ההוראה הוקמה בבנק יחידת ציות (להלן: "פונקציית הציות" או "הפונקציה") הכפופה למנהלת הסיכונים הראשית כקצינת הציות הראשית וכממונה על איסור הלבנת הון, אשר אחראית גם ליישום החקיקה הקשורה במניעת הלבנת הון ומימון טרור, על האכיפה המינהלית בדיני ניירות ערך. כמו כן, מונתה מנהלת הסיכונים הראשית כ- RO (הממונה) על יישום הוראות FATCA בבנק.

- הפונקציה אחראית על ריכוז הבקרה בבנק לציות להוראות הציות שבאחריותה בהתאם למדיניות הציות ותוכנית העבודה השנתית ולדיווח על ליקויים או פערים, כולל על פערים שנמצאו ע"י מנהלי סיכון ציות לכל מדרג הסמכויות בבנק, בין היתר, ע"י בחינת מוצרים חדשים ו/או פעילויות חדשות וביצוע בקורות שוטפות על מוצרים ופעילויות קיימות על מנת לוודא כי הם תואמים את הוראות הציות השונות וע"י קבלת דיווחים ממנהלי סיכון הציות. כחלק מתפקידה, בוחנת הפונקציה חוזרים ונהלים טרם פרסומם.

הפונקציה, בודקת את קיום הוראות הציות שבאחריותה ובסיוע הלשכה המשפטית, עוקבת באופן שוטף אחר שינויים בחקיקה ובהוראות רגולטוריות.

הבנק נסמך על סקר התשתיות אשר נערך על ידי החברה האם במסגרתו מופו ההוראות הצרכניות, עפ"י הוראות בנק ישראל והוגדרו בקורות למניעת הסיכון שבהפרתן. בשנת 2014 השלימה החברה האם עדכון מקיף לסקר התשתיות. הבנק אימץ ואישר את הסקר בחודש פברואר 2015. על פי ממצאי הסקר עולה כי קיימת בבנק תשתית עניפה הכוללת מספר בלתי מבוטל של טפסים, נהלים, מערכות ומנגנוני בקרה והדרכה שמטרתם לסייע לבנק לעמוד בחובות הציות שחלות עליו.

- לצד מנהלת הסיכונים הראשית בתפקידה כקצינת ציות ראשי פועלים:

- נאמני ציות במטה ובכל אחד מסניפי הבנק, אשר מתפקדים, בין היתר, לזהות ולאתר אירועים המצריכים דיווח או טיפול מיוחד של היחידה.

- ועדת תיאום לאכיפת הציות אשר כוללת נציגים של יחידות הבנק השונות (הלשכה המשפטית, החטיבות העסקיות, נציגי הדרכה ועוד). - פורום מעקב אחר יישום הוראות סטטוטוריות מתכנס בראשות מנכ"ל מת"ף ומתפקידו לעקוב אחר יישום הוראות ציות חדשות ולדון בטיטות הוראות, הצעות חוק, תזכירי חוק וכדומה.

כמו כן, מסתייעת הפונקציה במערך הביקורת הפנימית של הבנק, ביחידה לפניות הציבור, במחלקת שיטות ותהליכים בחברה האם, בלשכה המשפטית של הבנק, במתן וביחידת ההדרכה.

- בבנק מבוצעים תהליכי הטמעה שוטפים בנושא הציות על ידי לומדה, קיום ימי עין והדרכות למטה ולסניפים.

ה. דיווח על החשיפה

- החשיפה לסיכונים ציות מרוכזת במסמך הסיכונים הרבעוני הנדון אחת לרבעון בהנהלה, בוועדה לניהול סיכונים ובדירקטוריון. הדיווח כולל סיכום פעילות היחידה, פירוט המלצות, פרטים ביחס להפרות של הוראות ציות שזוהו במהלך התקופה המדווחת והמלצות לגבי צעדים שיש לנקוט בגין ההפרות ומניעת הישנותן והיערכות הבנק ליישום הוראת ציות חדשה.

- אחת לשנה מציגה מנהלת הסיכונים הראשית לדירקטוריון הבנק דיווח מפורט ובו הוא מסכם את פעילותו בשנה קודמת וכן מציגה את תוכנית העבודה השנתית לשנה הבאה, לאחר שזו נידונה בוועדה לניהול סיכונים. בנוסף, במסגרת מסמך הסיכונים הרבעוני מתומצתת פעילות קצין הציות וממצאיו העיקריים לרבעון שחלף.

בנוסף, במדיניות הציות שנקבעה על ידי הדירקטוריון הוגדרו דיווחים מידיים לדירקטוריון

ו. ניהול על בסיס קבוצתי של סיכון ציות

- הבנק מבסס את מדיניות ניהול סיכון הציות ומתודולוגיית הניהול על מדיניות החברה האם.
- החברה האם מכוונת ומלווה את הבנק בבניית מערכות, בכתיבת נהלים, בהדרכה ובהטמעה של ההוראות.

ז. ניהול סיכונים חוצי גבולות

בחודש מרץ 2015, התקבל מכתב מהמפקח על הבנקים המורה על קביעת מדיניות לניהול סיכונים חוצי גבולות בעבודה מול תושבי חוץ ועל שורה של פעולות שיש לנקוט לצמצום הסיכון כגון החתמת לקוחות על הצהרות לעניין חבות המס שלהם, ויתור על סודיות, זיהוי לקוחות בסיכון גבוה בהיבטי סיכונים חוצי גבולות ועוד. הבנק, כחלק מקבוצת הבינלאומי נערך במועד ליישום הוראות המפקח על הבנקים. נקבעה מדיניות שאומצה ע"י הבנק והבנק עמד בשנת 2015 בהנחיות המפקח וממשיך לפעול ליישום הנחיות שיישומן נקבע לשנת 2016.

סיכוני איסור הלבנת הון ומימון טרור

א. כללי

- סיכוני איסור הלבנת הון ומימון טרור (להלן "איסור הלבנת הון") הינם הסיכונים להטלת עיצומים כספיים משמעותיים על הבנק לאור אי עמידה בהוראות החוק בנושא איסור הלבנת הון ומימון טרור וכן הסיכון להיווצרותה של אחריות פלילית של התאגיד ועובדיו. בנוסף, התממשות עבירה על הוראות הדין בתחום איסור הלבנת הון ומימון טרור עלולה לגרור התממשות של סיכון מוניטין.
- על המיגזר הבנקאי חלות הוראות שונות במסגרת איסור הלבנת הון ומימון טרור הכוללות, בין היתר, את החוק לאיסור הלבנת הון, החוק לאיסור מימון טרור, צו איסור הלבנת הון, תקנות איסור מימון טרור, הוראת ניהול בנקאי תקין 411, חוזרים שונים ועוד.

ב. מדיניות

דירקטוריון הבנק מאשר את מסמך מדיניות איסור הלבנת הון ומימון טרור של הבנק, אשר עקרונותיו נגזרים ממסמך המדיניות הקבוצתי, לאחר שזו נידונה בוועדה לניהול סיכונים.

ג. תיאבון הסיכון

- הבנק נוהג מדיניות מחמירה שנועדה להבטיח יישום דווקני של הוראות החוק והכרה נאותה של הלקוח אתו מנהל הבנק עסקים, ובכלל זה הבנת עסקיו המנוהלים עם הבנק או באמצעותו, החיוניים למניעת הלבנת הון ומימון טרור באמצעות הבנק ולניהול התקין של הבנק.
- המדיניות בתחום מניעת הלבנת הון כוללת הגדרה ברורה של איסורים ביחס לפעילות מול גופים ומדינות מולם ישנן הגבלות.
- מדיניות ניהול הסיכון מתייחסת לדרישות "הכר את הלקוח" בהתאם לחקיקה מחייבת ומגדירה תהליכים וכלים הנדרשים לצורך עמידה מיטבית בדרישות אלו.

ד. ניהול החשיפה

- לשם קיום ההוראה מינה הבנק את מנהלת הסיכונים הראשית כממונה על ציות ואיסור הלבנת הון אשר אחראית גם על יישום הוראות הדין בנושא זה ועל הטמעתן. יחידת איסור הלבנת הון אחראית על:
- טיפול בדיווחי הסניפים על פעילות בלתי רגילה בחשבונות המתנהלים בבנק והעברת דיווחים על פעולות בלתי רגילות לרשות לאיסור הלבנת הון.
- פיקוח ובקרה על פעילות הסניפים באמצעות המערכות הממוכנות והדוחות אשר בשימוש המחלקה, במטרה לאתר פעילות בלתי רגילה בחשבונות המתנהלים בבנק.
- הטמעה ויישום של דרישות וחובות איסור הלבנת הון ומימון טרור בקרב העובדים, וכן רענון הידע בנושא, באופן שוטף, באמצעות למידה ארגונית בכל הרבדים.

- לשם יישום החוק והטמעה קפדנית של הוראותיו מינה הבנק בסניפים ובכל אחת מהחטיבות. נאמני ציות המשמשים גם כנאמני איסור הלבנת הון האחראים על הפעילות השוטפת למניעת הלבנת הון ומימון טרור בהתאם למדיניות ולנהלים.

- הבנק עורך ימי עיון מפעם לפעם לכל נאמני איסור הלבנת הון, כנסים למנהלים, הרצאות בסניפים עצמם וכן השתלמויות והדרכות לכלל העובדים במסגרת הקורסים במחלקת ההדרכה של הבנק. בנוסף, מקיים הבנק מבדק שנתי לבחינת הטמעת הוראות החוק בקרב העובדים. מהלכי ההדרכה שבוצעו הגבירו את המודעות לנושא.

- הבנק נוקט באופן שוטף במהלכים לאיתור וטיוב נתונים באמצעות דוחות בקרה המופצים לסניפים בצירוף הנחיות מתאימות.

- הלשכה המשפטית מבצעת מעקב אחר עדכוני חקיקה, מסירתם לאחראי על ניהול סיכוני איסור הלבנת הון וכן למתן תמיכה משפטית ככל שזו נדרשת על ידי האחראי, לקיום חובות האחראי ופעילות היחידה והבנק.

ה. דיווח על החשיפה

החשיפה לסיכוני איסור הלבנת הון מרוכזת במסמך הסיכונים הרבעוני הנדון אחת לרבעון בהנהלה, בוועדה לניהול סיכונים ובדירקטוריון. הדיווח כולל בין היתר התייחסות למוקדי סיכון שאותרו על ידי האחראי ודרכי הטיפול בהם ודוח על יישום מדיניות "הכר את הלקוח".

אחת לשנה מדווחת מנהלת הסיכונים הראשית לדירקטוריון הבנק. הדיווח כולל, בין היתר, סיכום פעילות היחידה והתייחסות למוקדי סיכון שאותרו על ידי האחראי ודרכי הטיפול בהם. בנוסף, במדיניות שנקבעה על ידי הדירקטוריון הוגדרו דיווחים בקרות אירוע. אחת לשנה מציגה מנהלת הסיכונים הראשית לדירקטוריון הבנק את תוכנית העבודה השנתית לשנה הבאה, לאחר שזו נדונה בוועדה לניהול סיכונים.

ו. ניהול על בסיס קבוצתי של סיכון הלבנת הון ומימון טרור

- האחראי למילוי החבות בחברה האם לפי חוק איסור הלבנת הון פועל כיחידת המטה של הקבוצה בנושא ניהול סיכוני איסור הלבנת הון ומימון טרור, באחריותו כנדרש בהוראת ניהול בנקאי תקין 411, לוודא יישום המדיניות הקבוצתית בנושא איסור הלבנת הון ומימון טרור בחברות הבנות והבנק בכללן, לכוון וללוות את הבנק בבניית מערכות, בכתיבת נהלים, בהדרכה ובהטמעה של ההוראות.

ז. סיכונים ומגבלות עקב קשרים עם איראן או אויב

ביום 27 בנובמבר 2011 פרסמה רשות ניירות ערך הנחיות גילוי בנוגע לסיכונים ומגבלות עקב קשרים עם אירן או עם אויב. על פי הנחיות אלו, על תאגיד מדווח לכלול גילוי אודות הסיכונים והמגבלות אשר התאגיד חשוף להם עקב קשריו, במישרין או בעקיפין, עם אירן או עם האויב, לרבות מכוח הוראות הדין, ואשר יש להם או עשויה להיות להם השפעה מהותית על התאגיד.

בהמשך לפרסום הנחיות אלו פרסם בנק ישראל ביום 23 בדצמבר 2012 עדכון להוראות הדיווח לציבור. במסגרת עדכון זה נוספה דרישה לפיה על התאגידיים הבנקאיים לכלול בדוחות הכספיים לשנת 2012 ואילך גילוי בנוגע לסיכונים ומגבלות עקב קשרים עם אירן או עם האויב, בהתאם לאמור בהנחיית רשות ניירות ערך דלעיל.

מדיניות הבנק אינה מתירה קיום קשרים או פעילות במישרין או בעקיפין, עם אירן או עם גוף אשר הוגדר כ"אויב" על ידי רשויות החוק.

מערכות הבנק הותאמו כדי לתת מענה למדיניות זו בהתאם לרשימות שפורסמו בתיקון להוראת ניהול בנקאי תקין 411, מיום 26 בדצמבר 2011.

לאור ההערכות המתוארת לעיל, להערכת הבנק החשיפה לגורמי הסיכון הללו במידה וקיימת, נמוכה ביותר.

סיכונים אחרים

סיכון מוניטין

סיכון מוניטין הינו הסיכון ליציבות הבנק ולרווחיותו על רקע פרסומים שליליים, נכונים או שגויים המתייחסים לתאגיד הבנקאי, ושעלולים לגרום למצב של חוסר אמון באיתנותו, אמינותו, מהימנותו או ביושרו של התאגיד ואף יביאו לירידה בבסיס הלקוחות, או יגררו עלויות משפטיות גבוהות או ירידה בהכנסות. ידיעות בתקשורת על ערוציה השונים ו/או שמועות בשוק משפיעות על התפיסה הציבורית את הבנק ומהוות פקטורים משמעותיים בקביעת רמת הסיכון בקטגוריה זו.

סיכון המוניטין מושפע באופן מהותי מהתממשות של סיכונים שונים כגון סיכון תפעולי, סיכונים שוק, סיכון אשראי, סיכון ציזות, הלבנת הון ועוד, ואשר דבר פרסומם גורר במקרים רבים התממשות של סיכון מוניטין (לדוגמא: השבתת אתר הבנק, סכסוך עבודה, אירועי גניבה או מעילה, אירועי הלבנת הון, הפסד כספי על אירוע התממשות סיכונים אשראי או סיכונים שוק ועוד).

סיכון תחרות וסיכון אסטרטגי

סיכון התחרות נובע מחשיפת הבנק לתחרות בישראל בכל תחומי עיסוקו. במהלך פעילותו השוטפת מתמודד הבנק עם גורמים מתחרים בהם התאגידים הבנקאיים האחרים וגופים פיננסיים אחרים המספקים מוצרים פיננסיים חלופיים לאלו המוצעים על ידו, כגון: חברות ביטוח ובתי השקעות. סיכון התחרות מבטא את סיכון השחיקה ברווחיות ובהון על רקע הלחץ התחרותי, בין השאר של קבוצות מאורגנות של לווים, להקטנת גובה העמלות והמרווחים.

סיכון האסטרטגיה הינו הסיכון הנגזר מהחלטות עסקיות שגויות, מיישום בלתי נאות של החלטות או מהעדר תגובה לשינויים ענפיים, כלכליים או טכנולוגיים. הסיכון נובע גם, בין היתר, מכניסה לתחומים חדשים, הרחבת שירותים קיימים, רכישות ומיזוגים והגדלת השקעה בתשתיות לשם מימוש האסטרטגיה העסקית. סיכון זה הינו פונקציה של ההתאמה בין היעדים האסטרטגיים של הבנק, התוכניות העסקיות שפותחו להשגת יעדים אלו, המשאבים שהוקצו לעמידה ביעדים אלו ואיכות היישום.

מצב המשק בישראל משפיע ישירות על התוצאות העסקיות של הבנק וביצועיו. הרעה בתנאים הכלכליים במשק הישראלי, ו/או הרעה בתנאים הפוליטיים ו/או הביטחוניים עלולים להביא לפגיעה בהכנסות ובהון הבנק. עיקר פעילותו של הבנק הינה במדינת ישראל. לפיכך, מיתון במשק, הוצאה משמעותית של ההשקעות הזרות שהושקעו במשק בשנים האחרונות, האטה כלכלית מהותית וירידה ברמת החיים בישראל עלולים להשפיע באופן מהותי על תוצאות הבנק. מיתון במשק עשוי להגדיל את היקף החובות הבעייתיים, להקטין את מחזורי הפעילות בשוק ההון, להשפיע על הביקוש לשירותים בנקאיים שוטפים שצורכים משקי הבית, להביא לירידה בהיקף הפעילות בכרטיסי אשראי ועוד.

טבלת גורמי סיכון

מידת ההשפעה של גורמי הסיכון נקבעה בהתאם למתודולוגיה שמשמשת את הבנק בתהליך ה-ICAAP ובמסמך הסיכונים הרבעוני. המתודולוגיה לוקחת בחשבון את רמת הסיכון והתפתחות פרופיל הסיכון של הבנק אל מול תאבון הסיכון שנקבע ואיכות ניהול הסיכון. כל גורם סיכון המופיע בטבלה נבחן, כאשר הוא עומד בפני עצמו, ומתוך הנחה של אי-תלות בין גורם סיכון אחד לבין גורמי סיכון אחרים המופיעים בטבלה.

להלן דרוג גורמי הסיכון שפורטו לעיל בהתאם להשפעת הסיכון הכוללת הגלומה בהם:

סיכון	השפעה	רמת סיכון
1. סיכונים שוק	סיכונים קיימים או עתידיים לפגיעה בהכנסות והון הבנק כתוצאה משינויים במחירים, שערים ומרווחים בשווקים הפיננסיים בהם פועל הבנק והמשפיעים על ערך נכסי הבנק או על התחייבויותיו: שיעורי הריבית, שערי חליפין, אינפלציה, מחירי ניירות ערך, מחירי מוצרים, התנודתיות של פרמטרים אלה ושינויים במדדים כלכליים אחרים.	סיכון
1.1	כדי למזער את החשיפה לסיכונים שוק לבנק מדיניות מפורטת לניהול החשיפה לסיכונים שוק המפרטת, בין היתר: תיאבון כולל לסיכונים שוק ותיאבון לסיכון בחתך הסיכון הבודד, עקרונות לפעילות ומגבלות ברמת המכשירים והדסקים השונים, דיווח תקופתי להנהלה ולדירקטוריון על החשיפה לסיכונים שוק, הגדרת מערך סמכויות, כלי המדידה, הבקרה והפיקוח אחר החשיפה לסיכונים.	קטנה
1.2	סיכון הריבית הוא סיכון לרווחים או להון הנובע מתזוזות בשיעורי הריבית. שינויים ברבית משפיעים על רווחי הבנק באמצעות שינוי בהכנסות נטו, ועל שווי נכסי הבנק, התחייבויותיו ומכשירים חוץ מאזניים, כיוון שהערך הנוכחי של תזרימי מזומנים עתידיים (או אף התזרימים עצמם) משתנה כאשר חל שינוי בשיעורי הריבית.	קטנה-בינונית
1.3	סיכון האינפלציה הינו סיכון קיים או עתידי לפגיעה בהכנסות והון הבנק שעלול להתרחש כתוצאה משינויים בלתי צפויים במדד המחירים לצרכן עקב ההפרש בין שווי הנכסים לבין שווי ההתחייבויות (כולל השפעת עסקאות עתידיות ואופציות גלומות).	קטנה
1.3	סיכון שער החליפין הינו סיכון קיים או עתידי לפגיעה בהכנסות והון הבנק שעלול להתרחש כתוצאה משינויים בלתי צפויים בשערי החליפין עקב ההפרש בין שווי הנכסים לבין שווי ההתחייבויות (כולל השפעת עסקאות עתידיות ואופציות גלומות).	קטנה
2. סיכון אשראי	סיכון האשראי הינו סיכון קיים או עתידי לפגיעה בשווי נכסי הבנק, בהכנסות והון הבנק עקב הרעה ביכולת הלווים לעמוד בהתחייבויותיהם לבנק ו/או הרעה באיכותם ו/או הרעה בשווי הביטחונות שהועמדו כבטוחה לאשראי. כדי למזער את החשיפה לסיכון אשראי מוגדרות בבנק מדיניות ניהול סיכונים אשראי ומגבלות חשיפה לגבי לווים/ענפים במגזרי הפעילות השונים.	קטנה-בינונית
2.1	סיכון קיים או עתידי לפגיעה בשווי נכסי הבנק, בהכנסות והון הבנק שעלול להתרחש כתוצאה מהרעה באיכות הלווים על רקע פגיעה בכושר החזר שלהם, ו/או בשווי ובטיב הבטחונות שהועמדו כבטוחה לאשראי, כלהלן: - חוסנו הפיננסי של הלווה - איתנות, נזילות, רווחיות, כושר החזר, רמת המינוף וכו', ו/או פגיעה בהם כתוצאה מתמורות בפרמטרים כלכליים שונים (שע"ח, שערי הריבית וכו'), ו/או סיבות עסקיות ותמורות בענף פעילותו של הלווה. - שווי, איכות או תמהיל הבטחונות הניתנים על ידי הלווה להבטחת האשראי בחשבונותיו.	קטנה-בינונית

סיכון	השפעה	רמת סיכון	
2.2	ריכוזיות ענפית	סיכון קיים או עתידי לפגיעה בשווי נכסי הבנק, בהכנסות והון הבנק הנובע מהיקף גבוה של אשראי שניתן ללווים המשתייכים לענף משק מסויים ו/או השקעות במוצרים הרגישים לענף. הרעה בפעילות העסקית בענף משק כזה, על רקע שינויים בביקוש או בהיצע, שינוי במחירי חומרי גלם, שינויים בטחוניים ו/או פוליטיים, שינויים רגולטוריים ועוד, עלולה להביא לפגיעה ביכולת ההחזר ו/או בשווי הבטחונות שניתנו על ידי חלק מהלווים המשתייכים לענף זה, וכתוצאה מכך, להשפיע לרעה על שווי נכסי הבנק ורווחיותו. כדי למזער את החשיפה לסיכון קבע דירקטוריון הבנק מגבלות חשיפה לגבי החשיפה לענפי המשק השונים שבחלקן מחמירות מהמגבלות של בנק ישראל. כמו כן, קיים תהליך של בקרת קיום המגבלות ודיווח להנהלה ולדירקטוריון.	קטנה
2.3	ריכוזיות לווים וקבוצת לווים	סיכון קיים או עתידי לפגיעה בשווי נכסי הבנק, בהכנסות והון הבנק הנובע מהרעה במצב של לווה/קבוצת לווים גדולה יחסית לתיק האשראי, שעלולה להשפיע לרעה על סיכויי גביית האשראי, ובהתאמה על שווי נכסי הבנק ורווחיותו. השפעת הסיכון הינה נגזרת, בין היתר, של התמהיל הפנימי של הקבוצות, הקשר בין החברות המרכיבות אותן עסקית או ענפית, פיזורן, והשפעת הבעיות באחת מהן על היתר. כדי למזער את החשיפה לסיכון קבע דירקטוריון הבנק מגבלות חשיפה לגבי החשיפה ללווה/קבוצת לווים שבחלקן מחמירות מהמגבלות של בנק ישראל. כמו כן, קיים תהליך של בקרת קיום המגבלות ודיווח להנהלה, לוועדה לניהול סיכונים ולדירקטוריון.	קטנה
3.	סיכון תפעולי	סיכון תפעולי הינו סיכון קיים או עתידי לפגיעה בשווי נכסי הבנק, בהכנסות והון הבנק הנובע מאי נאותות או כשל של תהליכים פנימיים, אנשים ומערכות לרבות מערכות יישומיות ותשתיות טכנולוגיות או כתוצאה מאירועים חיצוניים ובכלל זה איומים קיברנטיים (סייבר). ההגדרה כוללת סיכון משפטי, אך אינה כוללת סיכון אסטרטגי או סיכון מוניטין. כדי למזער את החשיפה לסיכון תפעולי מיישם הבנק מדיניות כוללת לניהול הסיכונים התפעוליים המתווה את סביבת הבקרה, המסגרות הארגוניות והפונקציות הניהוליות שיפעלו לניהול ולמזעור החשיפה לסיכונים תפעוליים. כמו כן, מעוגנים במסגרת המדיניות מנגנוני המדידה, הבקרה והניטור וכן מערכי הדיווח. הבנק נערך לשיפור מתמיד של סביבת הבקרה והמסגרות הארגוניות לניהול הסיכון התפעולי בהתאם לנדרש בהוראות נב"ת של ב"י המתייחסות לסיכון התפעולי ול-Sound Practices של ועדת באזל שאומצו על ידי הפיקוח על הבנקים.	קטנה-בינונית
4.	סיכון נזילות	סיכון הנזילות הינו סיכון קיים או עתידי שהבנק יתקשה לספק את צרכי נזילותו במצבי ביקוש והיצע חריגים, לרבות התחייבויות בלתי צפויות, לרבות ירידה חדה בשווי הנכסים העומדים לרשות הבנק משיכות בלתי צפויות, ביקוש בלתי צפוי לאשראי ואי וודאות לגבי זמינות המקורות. כדי למזער את החשיפה לסיכון נזילות מיישם הבנק מדיניות כוללת לניהול סיכון הנזילות במטבע ישראלי ובמט"ח וצמוד מט"ח, בהתאם לנדרש בהוראת ניהול בנקאי תקין 221 ו-342 של הפיקוח על הבנקים בבנק ישראל. המדיניות כוללת, בין היתר: מגבלות על יחס הכיסוי (בהתאם לנב"ת 221), מגבלות על פער יחס הנזילות בתרחיש רגיל ובתרחיש קיצוני, (בהתאם לנב"ת 342), וכן התייחסות לכלי המדידה השליטה והבקרה ולמנגנוני הדיווח שיש לקיים כחלק מניהול סיכון הנזילות השוטף.	קטנה

רמת סיכון	השפעה	סיכון
קטנה		<p>5. סיכון משפטי סיכון משפטי נכלל בגדר סיכון תפעולי כהגדרתו בבוהל בנקאי תקין מס' 350 - ניהול הסיכון התפעולי וכולל גם, אך אינו מוגבל ל"חשיפה לקנסות (fines, penalties) או צעדי עונשין כתוצאה מפעילות פיקוחית (punitive damages), כמו גם מהסדרים פרטניים (private settlements)".</p> <p>במטרה למזער את הסיכון הבנק פועל על פי מדיניות לניהול הסיכון המשפטי אשר מוגשת לאישור ההנהלה והדירקטוריון, במסגרתה מתואר הסיכון המשפטי, הדרכים לאיתורו, מיפוי ומיזעורו. במסגרת זאת פועל הבנק לאיתור מראש של הסיכונים המשפטיים, הרבות בחינת כל מוצר/שירות או פעילות חדשה ועריכת מכלול המסמכים הכרוכים באותו מוצר/שירות או פעילות ככל שנדרש, במגמה למזער את הסיכון המשפטי ככל האפשר.</p>
קטנה		<p>6. סיכון מוניטין סיכון הנובע מתפיסה שלילית מצד לקוחות, צדדים נגדיים, בעלי מניות, משקיעים, מחזיקי אגרות חוב, אנליסטים, גורמים רלוונטיים אחרים או רגולטורים, אשר עלולה להשפיע לרעה על יכולתו של תאגיד בנקאי לשמור על קשרים עסקיים קיימים או ליצור קשרים חדשים וליהנות מנגישות רציפה למקורות.</p> <p>סיכון המוניטין מושפע באופן מהותי מהתממשות של סיכונים משיקים כגון סיכון תפעולי, סיכון אשראי, סיכון ציות, סיכון הלבנת הון ומימון טרור ועוד, אשר דבר פרסומם עלול לגרור התממשות של סיכון המוניטין (לדוגמא: אירועי גניבה או מעילה, אירועי הלבנת הון, הפסד כספי גבוה וכו').</p>
קטנה - בינונית		<p>7. סיכון חקיקה ורגולציה סיכון חקיקה ורגולציה הינו סיכון קיים או עתידי להכנסות והון הבנק העלול להיווצר משינויים ברגולציה או בחקיקה, שיש בהם להשפיע על פעילות הבנק ועסקיו. הבנק, כתאגיד בנקאי, והחברה המוחזקת על ידו, כפופים להוראות רגולטוריות רבות הבאות לידי ביטוי בחקיקה, חקיקת משנה ומדיניות רשויות הפיקוח והאכיפה כגון: הפיקוח על הבנקים בבנק ישראל, אגף שוק ההון, ביטוח וחיסכון באוצר, הרשות לניירות ערך, הרשות להגבלים עסקיים, גופים סטאטוטוריים בתחום הגנת הצרכן וכיו"ב. תחום המחשוב רגיש אף הוא לשינויים בחקיקה וברגולציה, על רקע שדרוגים ושינויים שנדרש לעיתים לעשות במערכות המחשוב. בתחומים אלו קיימים שינויים ו/או חידושים תכופים בחקיקה ובמדיניות הרשויות השונות. שינויים כאמור בחקיקה ובמדיניות רשויות הפיקוח והאכיפה השונות עלולים להשפיע על פעילות הבנק ועל עסקיו, וכן לרוב דורשים השקעות והקצאת משאבים על מנת להתאים את הפעילות אליהם, הן בהשקעה במערכות והן בכח אדם ובהכשרתו.</p>
קטנה - בינונית		<p>8. סיכון ציות, הלבנת הון ומימון טרור סיכון ציות הוא הסיכון להטלת סנקציה משפטית או רגולטורית, להפסד פיננסי -מהותי, או לנזק תדמיתי, אשר התאגיד הבנקאי עלול לספוג כתוצאה מכך שאין הוא מקיים את הוראות הציות. סיכון הציות כולל את הסיכון לאי קיום הוראות הדין הצרכניות כמפורט בהוראת ניהול בנקאי תקין 308, הסיכון לאי קיום הוראות הדין בתחום איסור הלבנת הון ומימון טרור, הסיכון לאי קיום הוראות תכנית האכיפה הפנימית בדיני ניירות ערך בהתאם לחוק יעול האכיפה בדיני ניירות ערך ואת הסיכונים הנובעים מהפעילות מול תושבי חוץ.</p> <p>התחזקות הרגולציה והאכיפה של רשויות המס במדינות שונות, מתוך כוונה לאתר כספים של תושביהן המוחזקים מחוץ למדינת התושבות עלולים להשליך על דפוס התנהגות של לקוחות ומכאן לחשוף את הבנק לסיכונים ציות, סיכונים מוניטין ו- Cross border risk.</p> <p>ההשפעה של סיכון ציות, הלבנת הון ומימון טרור משליכה על כל תחומי הפעילות של הבנק, לרבות, האכיפה המנהלית, ורגולציה בינלאומית בתחומי מיסוי לרבות ה-FATCA.</p>

רמת סיכון	השפעה	סיכון
סיכון		<p>9. סיכון תחרות ואסטרטגיה - סיכון התחרות נובע מחשיפת הבנק לתחרות בישראל בכל תחומי עסקיו. במהלך פעילותו השוטפת מתמודד הבנק עם גורמים מתחרים, בהם התאגידים הבנקאיים האחרים וגופים פיננסיים אחרים המספקים מוצרים פיננסיים חלופיים לאלו המוצעים על ידו, כגון: חברות ביטוח ובתי השקעות. סיכון התחרות מבטא את סיכון השחיקה ברווחיות ובהון על רקע הלחץ התחרותי להקטנת גובה העמלות והמרווחים.</p> <p>- סיכון האסטרטגיה הינו "הסיכון של ההשלכות הנוכחיות והעתידיות על רווחים, הון, מוניטין או מעמד הנובעים מהחלטות עסקיות שגויות, מיישום בלתי נאות של החלטות או מהעדר תגובה לשינויים ענפיים, כלכליים או טכנולוגיים. סיכון זה הינו פונקציה של התאימות בין היעדים האסטרטגיים של התאגיד הבנקאי, האסטרטגיות העסקיות שפותחו להשגת יעדים אלו, המשאבים שהוקצו לעמידה ביעדים אלו ואיכות היישום."</p> <p>לאור אופי תהליך ניהול הסיכונים האסטרטגי הסדור בבנק, הכולל זיהוי, מיפוי, מדידה ונקיטת פעולות להפחתת הסיכון, בצד מדיניות שמרנית, מוערכת השפעת הסיכון כקטנה.</p>
קטנה		

מדיניות ואומדנים חשבונאיים קריטיים, בקרות ונהלים

100	מדיניות חשבונאית בנושאים קריטיים
106	הערכת בקרות ונהלים לגבי הגילוי בדוחות הכספיים

מדיניות ואומדנים חשבונאיים קריטיים

כללי

הדוחות הכספיים של הבנק ערוכים על פי עקרונות וכללי חשבונאות שעיקרם מפורט בביאור 1 לדוחות הכספיים.

הדוחות הכספיים כוללים תוצאות של חישובים, הנחות ואומדנים המתייחסים לפעילויות, אירועים והתפתחויות שונות, המשפיעים על רווחיותו של הבנק. הנהלת הבנק מתבססת בהערכתה על הנחות סובייקטיביות והערכות של עובדים וגורמים חיצוניים בעלי מיומנויות והתמחויות בתחומים בהם נדרשים האומדנים השונים.

לבעלי המקצוע החיצוניים ולעובדים העוסקים בפיקוח, בקרה והכנת האומדנים והערכות בנושאים המוגדרים כבעלי השפעה קריטית על התוצאות הכספיות של הבנק, אין, ככל שהדבר מתאפשר, מעורבות וקשר עסקי שוטף עם הגורם או הסוגיה נשוא האומדן.

הנהלת הבנק והדירקטוריון סבורים כי האומדנים וההערכות בנושאי המדיניות החשבונאית הקריטית, נעשו על פי מיטב ידיעתם ושיקול דעתם של הגורמים המקצועיים שעסקו בהכנתם, והם יושמו באופן נאות בדוחות הכספיים של הבנק.

להלן סקירה תמציתית של התחומים בהם נדרשת הנהלת הבנק לבצע הערכות ואומדנים חשבונאיים בנושאים שהשפעתם על הרווח והפסד עשויה להיות קריטית ומהותית. לשינויים באומדנים ובהערכות בנושאים שיתוארו להלן ובכלל זה התממשות שונה של האירוע מהאומדן שנעשה לגביו, יכולה להיות השפעה מהותית על תוצאותיו העסקיות של הבנק ועל מבנה הנכסים וההתחייבויות שלו (לרבות – תלויות).

א. הפרשה להפסדי אשראי

החל מיום 1 בינואר 2011 מיישם הבנק את הוראת הדיווח לציבור בנושא "מדידה וגילוי של חובות פגומים, סיכון אשראי והפרשה להפסדי אשראי" המאמצת את תקני החשבונאות האמריקאיים בנושא (ASC 310) ועמדות של רשויות הפיקוח על הבנקים בארה"ב ושל הרשות לניירות ערך בארה"ב.

הבנק קבע נהלים לזיהוי אשראי בעייתי ולסיווג חובות כפגומים. בהתאם לנהלים אלו, הבנק מסווג את כל החובות הבעייתיים שלו ואת פריטי האשראי החוץ מאזני בסיווגים: השגחה מיוחדת, נחות או פגום. כמו כן, הבנק קבע מדיניות למדידת ההפרשה להפסדי אשראי כדי לקיים הפרשה ברמה מתאימה לכיסוי הפסדי אשראי צפויים בהתייחס לתיק האשראי.

ההפרשה לכיסוי הפסדי האשראי הצפויים בהתייחס לתיק האשראי מוערכת באחד משני מסלולים: "הפרשה פרטנית" או "הפרשה קבוצתית".

ההפרשה הפרטנית, הרלוונטית לחובות בעייתיים בסיווג פגום, נעשית בהתבסס על הערכות הנהלה לגבי הפסדים הגלומים בתיק האשראי המאזני והחוץ מאזני. הפרשה זו נאמדת באמצעות הפער שבין יתרת החוב הרשומה לבין הערך הנוכחי של התקבולים הצפויים לפירעון החוב, או השווי ההוגן של הבטוחות.

אמידת התקבולים הצפויים לפירעון החוב, המתבססת על מגוון מקורות ההחזר הרלוונטיים, לרבות פעילותו העסקית של הלווה, ערך הבטוחות שהעמיד הלווה, מקורות פרעון פרטיים וערך מימוש ערבויות שניתנו על ידי הלווה או צדדים שלישיים, מחייבת שימוש בשיקול דעת ואומדנים אשר הנהלת הבנק מאמינה כי הינם סבירים במועד ההערכה, אולם, מטבע הדברים, אין ודאות כי הסכומים שיתקבלו בפועל יהיו זהים לאומדנים שנקבעו.

בנוסף, הבנק בוחן את החובות ומבצע מחיקה חשבונאית בחובות אשר עומדים בתנאי המחיקה החשבונאית. ההפרשה הקבוצתית, הרלוונטית לכלל החובות שלא סווגו כפגומים, מחושבת כדי לשקף הפרשות לירידת ערך בגין הפסדי אשראי בלתי מזוהים פרטנית, הגלומים בקבוצות גדולות של חובות קטנים בעלי מאפייני סיכון דומים, וכן בגין חובות שנבחנו פרטנית ונמצא שאינם פגומים.

ההפרשה המוערכת על בסיס קבוצתי בגין סיכון אשראי מאזני וחוף מאזני. בשל מיעוט יחסי של מספר מקרי הכשל ביחס לאוכלוסיית החייבים בכל ענף ובשל מדגם סטטיסטי לא מייצג החליט הבנק להשתמש בתוצאות חישוב המקדמים המתקבלות בחברה האם, למעט בענף משק פרטיים ובענפי משק "שירותים ציבוריים" ו"חשמל ומים". בענפים אלו משתמש הבנק במקדמים המבוססים על נתוני הבנק. השימוש בנתוני הבנק בענפים אלו נעשה על מנת לשקף בהפרשה את האופי העיסוקי השונה של הבנק בפעילות ענפים אלו. ההפרשה מחושבת על בסיס שיעורי הפסד היסטוריים בענפי המשק השונים (משנת 2010 ואילך), תוך חלוקה בין אשראי בעייתי לאשראי לא בעייתי. שיעורי הפסד העבר מחושבים על בסיס מחיקות חשבונאיות נטו שנרשמו בפועל בשנים אלו (החל מיום 1 בינואר 2011) או שיעורי ההפרשה (שנת 2010) ביחס ליתרה הממוצעת של החובות. הבנק משתמש בממוצע שיעורי ההפסד ההיסטוריים בענפי המשק השונים בטווח השנים כאמור לעיל, ובנוסף, לצורך קביעת שיעור ההפרשה הנאות בקשר לאשראי לציבור הבנק לוקח בחשבון נתונים נוספים (התאמות איכותיות).

לעניין זה, נקבע בחוזר של הפיקוח על הבנקים מיום 19 בינואר 2015 כי בקשר לאשראי לאנשים פרטיים שאינו בעייתי, למעט סיכון אשראי הנובע מחייבים בגין כרטיסי אשראי בנקאיים ללא חיוב ריבית, לא יפחת שיעור ההתאמות האיכותיות בגין גורמים איכותיים הרלוונטיים לסיכוי הגביה מ-0.75% מיתרת האשראי שאינו בעייתי לאנשים פרטיים במועד הדיווח וכי בנקים ששיעור ההפסד השנתי שלהם נמוך מ-0.3% בכל אחת מחמש השנים שהסתיימו במועד הדווח רשאים לשקול לעשות שימוש בהתאמות בגין גורמים סביבתיים בשיעור של לא פחות מ-0.5%. הבנק פועל בהתאם לאישור שנתקבל מבנק ישראל במסגרת המותר לבנקים בעלי שיעור הפסד שנתי נמוך כאמור. בהלוואות לדיור מחושבת הפרשה מזערית להפסדי אשראי לפי נוסחה שקבע המפקח על הבנקים, בהתחשב בעומק הפיגור, באופן שבו שיעורי הפסד גדלים ככל שמעמיק הפיגור. כמו כן, על יתרת ההלוואות לדיור שאין בהן פיגור מבוצעת הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי בשיעור שלא יפחת מ-0.35% מיתרת ההלוואות האמורות למועד הדיווח.

בהתאם להנחיות הפיקוח על הבנקים, החל מיום 1 ביולי 2015 קבע הבנק כי לאשראי שניתן במסגרת קרנות מדינה לעידוד עסקים קטנים ובינוניים המובטח בערבות מדינה, נמדד במסלול הקבוצתי ונמצא בפיגור של מ-150 יום ועד שנתיים, ינתן מקדם מחיקה חשבונאית המתאים לשיעור מימוש הערבות בתקופה. לאחר תקופה זו תמחק יתרת החוב הרשומה במלואה. ההפרשה בגין חובות מובטחים כאמור הנמדדים במסלול פרטני הותאמה לשיעור המימוש האמור. שינוי המדיניות החשבונאית כאמור, יושם בדרך של יישום למפרע לרבות תיקון של מספרי השוואה. מידע נוסף ראה בביאור 2.ג.1 (לדוחות הכספיים).

ב. תביעות משפטיות והתחייבויות תלויות

הערכת הסיכון ומתן ביטוי חשבונאי לתביעות משפטיות והתחייבויות תלויות, נעשית על ידי הבנק וזאת על סמך חוות דעת משפטית של עורך הדין המטפל, על סמך בקיאותו וידיעתו את החוק והפסיקה, ניסיונו בעבודה המשפטית, הכרת הפעילות הבנקאית, וכן בנושאים של אי וודאות מובהקת – גם על סמך "חוש המומחיות של המשפטן". הערכת הסיכון נתמכת ומבוקרת על ידי הלשכה המשפטית של הבנק.

לשם השגת מטרה זו פועלת הלשכה ליעוץ משפטי במספר מישורים:

1. הכרת הדין הכללי

קיימת הקפדה, שיש לה אף ביטוי בנהלים הפנימיים של הלשכה המשפטית, על עדכון שוטף בחקיקה ובפסיקה. תשומת לב מיוחדת ניתנת לנושאים שיש להם השלכה על פעילות הבנק לענפיה ולגווניה השונים, לרבות הסקת מסקנות והמלצה על היערכויות בעקבות אירועים שאירעו בבנקים אחרים.

2. טיפול בתביעות ותלונות נגד הבנק

כנגד הבנק תלויות ועומדות מספר תביעות משפטיות (לרבות בקשות להכיר בשלוש כתובעות ייצוגיות) בנושאים השונים. (לפירוט נוסף ראה ביאור 24.ב.)

כל התביעות נגד הבנק עוברות לטיפול של הלשכה המשפטית, המטפלת בתביעות באמצעות יועץ משפטי בכיר, שזו התמחותו. חלקן של התביעות מטופלות על ידי הלשכה המשפטית וחלקן מועברות לטיפולם של עורכי דין חיצוניים, תוך ליווי ופיקוח יועץ משפטי בכיר ובאישור היועצת המשפטית הראשית. לכל תביעה משפטית (ללא רצפת סכום) מבוצעת הערכת סיכון על ידי עורך הדין המטפל, באישור היועץ המשפטי הבכיר. בתיקים בסכומים גבוהים, קיימת גם בקרה של היועצת המשפטית הראשית של הבנק. אומדנים לחשיפות שיש לבנק בתביעות ובתלויות לגביהן נדרשה הפרשה או נדרש גילוי לגבי רמת החשיפה הגלומה בהם, נעשים בשיתוף פעולה עם הגורמים המקצועיים הרלבנטיים בבנק. המנכ"ל, חברי ההנהלה, ומנהלת הסיכונים הראשית מקבלים דוח רבעוני על עדכונים ושינויים מהותיים בתיקי התביעות ותלונות נגד הבנק.

אחת לרבעון מתכנס צוות לבחינת סבירות ההפרשות לתביעות משפטיות. חוות הדעת המתקבלות מידי רבעון לגבי הסיכון הגלום לבנק בתלונות ובתביעות נגדו, הינן סובייקטיביות ומתייחסות בחלקן לניסיון העבר בתביעות מסוג דומה, ובחלקן לנושאים שהניסיון והידע שנצטברו בהם עד כה, אינם מספיקים על מנת שניתן יהיה לחוות דעה לגביהן, כגון בקשות מסוימות לאישור תובענות ייצוגיות. יחד עם זאת, לגבי כל התביעות והתלויות שסיכון התממשות החשיפה לגביהן עולה על 70% נערכו הפרשות מתאימות. בדוחות הכספיים ניתן גילוי לרמת החשיפה שיש לבנק ביחס לתביעות ותלויות מהותיות שהאומדן להתממשותן נע בין 20% ל- 70% ואשר לא נעשתה בגין הפרשה. בתביעות ותלויות שהתממשותן מוערכת כקלושה (פחות מ- 20%) ניתן גילוי אם החשיפה הגלומה בהן הינה מהותית, בהתייחס להון העצמי של הבנק.

כמו כן ניתן גילוי לתלויות מהותיות בגין תביעות ייצוגיות או תביעות להכרה באותן תביעות כייצוגיות, לרבות לגבי חלק מהן שאין ביכולתם של היועצים המשפטיים לחוות דעה לגבי רמת החשיפה של הבנק.

ג. זכויות עובדים

עובדי הבנק, זכאים להטבות מסוימות בתקופת עבודתם, בעת פרישתם ולאחר פרישתם לגמלאות. הטבות אלו כוללות, בין השאר:

- תוכניות להטבה מוגדרת לאחר פרישה - פיצויי פרישה והטבות לגמלאים
- הטבות אחרות כגון מענקי ותק.

ההתחייבות בגין הטבות אלו מחושבת על בסיס אקטוארי בהתאם להוראות המפקח על הבנקים המאמצות החל מיום 1 בינואר 2015 את כללי החשבונאות בארה"ב בנושא זכויות עובדים.

לצורך עריכת החישובים האקטואריים נעזר הבנק באקטואר חיצוני. החישובים האקטואריים מבוססים על מספר פרמטרים ובכלל זה, ההסתברות שיתמלאו כל התנאים לתשלום, תוחלת החיים הצפויה, גיל הפרישה, שיעורי הפרישה של העובדים טרם מועד הפרישה לגמלאות, שיעור עליית השכר הצפויה, שיעור ניצול ימי מחלה ושיעור ההיוון. פרמטרים אלו נקבעו, בין היתר, על פי תצפיות בנוגע לשיעור עליית השכר בבנק ושיעורי עזיבה בבנק והחלטות הנהלת ודירקטוריון הבנק בקשר עם הזכויות השונות. שיעור ההיוון מחושב על בסיס תשואות אגרות החוב הממשלתיות בישראל בתוספת מרווח ממוצע על איגרות חוב קונצרניות בדירוג AA ומעלה בארה"ב.

חישובי ההפרשות האקטואריות לתוכניות ההטבה השונות רגישים לשינויים בכל אחד מהערכים של הפרמטרים שצוינו לעיל.

להלן ניתוחי רגישות לסכום ההתחייבות ביחס לשינוי של 1% בריבית להיוון

31 בדצמבר 2015		
ירידה של 1%	עליה של 1%	
במיליוני ש"ח		
השפעת השינוי בשיעור ההיוון על		
		פיצויים
4.8	(2.4)	הטבות לפנסיונרים
6.1	(4.5)	מענק מחלה
2.0	(1.6)	מענק ותק
0.2	(0.2)	נופש 25 שנה
1.1	(1.1)	
השפעת השינוי בשכר על		
		פיצויים
(2.4)	4.7	הטבות לפנסיונרים
(4.2)	5.7	מענק מחלה
(1.6)	2.0	מענק ותק
(0.2)	0.2	נופש 25 שנה
(1.1)	1.1	
השפעת השינוי בשיעור העובדים שעוזבים על		
		פיצויים
(6.9)	6.6	הטבות לפנסיונרים
2.1	(1.7)	מענק מחלה
2.1	(1.7)	מענק ותק
0.2	(0.2)	נופש 25 שנה
1.1	(1.1)	

לעניין היישום לראשונה מיום 1 בינואר 2015 של הוראת הפיקוח על הבנקים בנושא אימוץ כללי החשבונאות בארה"ב בנושא זכויות עובדים, המעדכנת את דרישות ההכרה, המדידה והגילוי בנושא הטבות לעובדים, ראה באור 1.ג.1 לדוחות הכספיים.

ד. מדידות שווי הוגן

1. שווי הוגן של מכשירים פיננסיים נגזרים

הבנק פועל בהיקפים משמעותיים בתחום המכשירים הפיננסיים הנגזרים, שהצגתם בדוחות הכספיים מושתתת על בסיס השווי ההוגן, להבדיל מהשווי על פי עקרון הצבירה. הבנק מיישם את כללי FAS 157 למדידת השווי ההוגן של המכשירים הפיננסיים הנגזרים החל משנת 2012. FAS 157 מגדיר את השווי ההוגן כמחיר אשר היה מתקבל ממכירת נכס או היה משולם לצורך סילוק התחייבות בעסקה בין מוכר מרצון לקונה מרצון במועד המדידה. התקן מחייב לעשות שימוש מירבי ככל שניתן בנתונים נצפים ולמזער שימוש בנתונים לא נצפים, לצורך הערכת שווי הוגן. נתונים נצפים מייצגים מידע הזמין בשוק אשר מתקבל ממקורות בלתי תלויים ואילו נתונים לא נצפים משקפים את ההנחות של התאגיד הבנקאי.

סוגים אלו של נתונים יוצרים מדרג של שווי הוגן כלהלן:

- נתוני רמה 1 - מחירים מצוטטים משוק פעיל.
- נתוני רמה 2 - מחירים הנגזרים ממודלים להערכה אשר הנתונים המשמעותיים בהם נצפים בשוק או נתמכים על ידי נתוני שוק נצפים.

- נתוני רמה 3 - מחירים הנגזרים ממודלים להערכה אשר אחד או יותר מהנתונים בהם אינם נצפים. מכשירים פיננסיים נגזרים שיש להם שוק עיקרי הוערכו לפי שווי שוק, שנקבע בשוק העיקרי ובהעדר שוק עיקרי, לפי מחיר שוק מצוטט בשוק המועיל ביותר. מכשירים פיננסיים נגזרים שאינם נסחרים הוערכו לפי מודלים המשמשים את הבנק בפעילותו השוטפת והלוקחים בחשבון את הסיכונים הגלומים במכשיר הפיננסי הנגזר (סיכון שוק, סיכון אשראי וכדומה). חישובי השווי ההוגן של המכשירים הפיננסיים הנגזרים, בגין מרכיב המט"ח שלהם, מתבססים על הנתונים השוררים בשוקי הכספים הבינלאומיים ובשוק המקומי, ובגין המרכיב של המטבע הישראלי, על שיעורי ריבית לא צמודה וריבית צמודת מדד, בהתחשב במחירי השוק, הנזילות והסחירות הקיימת בשוק המקומי בהתחשב בסוג המכשיר ובתקופת העסקה.

בהתאם להוראות FAS 157 שעורי הריבית הם אחידים, בין אם שווי המכשירים מהווה נכס בבנק ובין אם הוא מהווה התחייבות (אין מרווח בין ריבית הקניה לריבית המכירה). סיכון האשראי הגלום במכשירים הפיננסיים הנגזרים בא לידי ביטוי בשווי ההוגן, על ידי הכללת פרמיית סיכון בחישוב השווי. פרמיית סיכון נכללה בחישוב כל העסקאות. בעסקאות שהשווי ההוגן שלהן מהווה נכס נכללה פרמיית סיכון האשראי של הצד הנגדי לעסקה ובעסקאות שהשווי ההוגן שלהן מהווה התחייבות נכללה פרמיית הסיכון של הבנק.

פרמיית סיכון האשראי של הבנקים בארץ התקבלה מגורמים חיצוניים המסתמכים על מכשירי חוב ונגזרי אשראי הנסחרים בשוק פעיל. לגבי יתר הלקוחות, פרמיית הסיכון נקבעה לפי מודל פנימי המדרג את טיב הלקוחות וסיכון האשראי שלהם.

השווי ההוגן של אופציות לסוגיהן השונים מתבסס ברובו הגדול, על מודל Black and Scholes והוא מושפע מהתנודתיות הגלומה בשערי החליפין, הריבית והמדדים הרלבנטיים לאופציה שהבנק רכש או כתב. נתוני התנודתיות של שערי החליפין מט"ח-שקל ונתוני התנודתיות של שערי החליפין מט"ח-מט"ח נקבעים על ידי חברה חיצונית המתמחה בשערוך אופציות על פי הנתונים הנגזרים משוקי הכספים בארץ ובעולם. לגבי מכשירים פיננסיים נגזרים מורכבים שאין להם שוק סחיר, מתקבלים, בדרך כלל, ציטוטי שווי הוגן מגורמים בחו"ל, וסבירותם נבחנת על ידי חדרי העסקאות של החברה האם.

להלן נתוני שווי הוגן של מכשירים פיננסיים נגזרים ליום 31 בדצמבר 2015:

ליום 31 בדצמבר 2015

נכסים פיננסיים	התחייבויות פיננסיות
במיליוני ש"ח	
מחירים מצוטטים בשוק פעיל	5.3
מחירים הנגזרים ממודלים להערכה אשר הנתונים המשמעותיים בהם נצפים	5.3
בשוק	26.3
מחירים הנגזרים ממודלים להערכה אשר אחד או יותר הנתונים המשמעותיים בהם אינם נצפים בשוק	4.7
סך הכל	10.2
	32.7
	1.1

2. שווי הוגן של ניירות ערך

פעילות הבנק בניירות הערך בתיק הזמין למכירה ובתיק למסחר נמדדת במאזן על פי שוויים ההוגן. השווי ההוגן של ניירות ערך למסחר וניירות ערך זמינים למכירה נקבע על סמך מחירי שוק מצוטטים בשוק העיקרי. אם מחיר שוק מצוטט אינו זמין, אומדן השווי ההוגן מתבסס על המידע הזמין הטוב ביותר תוך שימוש מרבי בנתונים נצפים ותוך הבאה בחשבון של הסיכונים הגלומים במכשיר הפיננסי (סיכון שוק, סיכון אשראי, אי סחירות וכיוצא באלה).

ירידת ערך בעל אופי אחר מזמני

הבנק מכיר בתקופת הדיווח בירידת ערך בעלת אופי אחר מזמני, לכל הפחות, בגין ירידת ערך של כל נייר המקיים אחד או יותר מהתנאים הבאים:

- נייר ערך אשר נמכר עד מועד פרסום הדוח לציבור לתקופה זו;
- נייר ערך אשר סמוך למועד פרסום הדוח לציבור לתקופה זו, הבנק מתכוון למכור אותו בתוך פרק זמן קצר;
- איגרת חוב אשר לגביה חלה ירידת דירוג משמעותית בין דירוגה במועד שבו היא נרכשה על ידי הבנק לבין דירוגה במועד פרסום הדוח לתקופה זו;
- איגרת חוב אשר לאחר רכישתה סווגה על ידי הבנק כבעייתית;
- איגרת חוב שלגביה חל כשל בתשלום לאחר רכישתה;
- נייר ערך, אשר השווי ההוגן שלו לסוף תקופת דיווח וגם במועד הסמוך למועד פרסום הדוחות הכספיים, היה נמוך בשיעור העולה על 40% מהעלות (לגבי איגרות חוב - העלות המופחתת) ומשך התקופה בה השווי ההוגן של נייר הערך נמוך מעלותו הינה מעל 3 רבעונים ברציפות. זאת, אלא אם בידי הבנק ראיות אובייקטיביות ומוצקות וניתוח זהיר של כל הגורמים הרלוונטיים, אשר מוכיחות ברמה גבוהה של ביטחון כי ירידת הערך הינה בעלת אופי זמני.

בנוסף, הבחינה בדבר קיום ירידת ערך בעלת אופי אחר מזמני מתבססת על השיקולים הבאים:

- שינוי לרעה במצב המנפיק או במצב השוק בכללותו;
- הכוונה והיכולת של הבנק להחזיק את נייר הערך לתקופת זמן ארוכה מספיק שתאפשר עליה בשווי ההוגן של נייר הערך או עד לפדיון;
- במקרה של איגרות חוב - שיעור התשואה לפדיון;
- במקרה של מניות - הפחתה של חלוקת דיבידנדים או ביטול שלה.

כאשר חלה ירידת ערך בעלת אופי אחר מזמני, עלותו של נייר הערך מופחתת לשווי ההוגן ומשמשת כבסיס עלות חדש. ההפסד המצטבר, המתייחס לנייר ערך המסווג כזמין למכירה שנזקק בעבר לסעיף נפרד בהון העצמי במסגרת רווח כולל אחר, מועבר לרווח והפסד כאשר מתקיימת בגינו ירידת ערך שאינה בעלת אופי אחר מזמני. עליות ערך בתקופות דיווח עוקבות מוכרות בסעיף נפרד בהון במסגרת רווח כולל אחר מצטבר ואינן נזקפות לרווח והפסד (בסיס העלות החדש).

לבעלי המקצוע החיצוניים ולעובדים העוסקים בפיקוח, בקרה והכנת האומדנים והערכות בנושאים המוגדרים כבעלי השפעה קריטית על התוצאות הכספיות של הבנק, אין, ככל שהדבר מתאפשר, מעורבות וקשר עסקי שוטף עם הגורם או הסוגיה נשוא האומדן.

הנהלת הבנק והדירקטוריון סבורים כי האומדנים וההערכות בנושאי המדיניות החשבונאית הקריטית, נעשו על פי מיטב ידיעתם ושיקול דעתם של הגורמים המקצועיים שעסקו בהכנתם, והם יושמו באופן נאות בדוחות הכספיים של הבנק.

הערכת בקרות ונהלים לגבי הגילוי בדוחות הכספיים

בהתאם להוראות הדיווח לציבור של המפקח על הבנקים, ובהתאם להנחיות הוראת ניהול בנקאי תקין 309 שפורסמה בחודש דצמבר 2008, הבנק מקיים זה מספר שנים בקרות ונהלים לגבי גילוי, וכן פרס מערך בקרה פנימית על דיווח כספי, שיושם לראשונה בדוח כספי, לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2008. ההוראות, שעניינן אחריות ההנהלה על הבקרה פנימית על דיווח כספי וחוות דעת של רואה החשבון המבקר לגבי ביקורת הבקרה הפנימית על דיווח כספי, נערכו בהתאם להוראות סעיפים 302 ו-404 לחוק הידוע בשם Sarbanes-Oxley Act שנחקק בארה"ב, והוראות והנחיות שנקבעו בארה"ב בין היתר ע"י ה-PCAOB. לדוחות צורפו הצהרות של מנכ"ל הבנק והחשבונאי הראשי, כל אחת בנפרד, בנושא הערכת בקרות ונהלים לגבי הגילוי.

הנהלת הבנק, בשיתוף המנכ"ל והחשבונאי הראשי, העריכו ליום 31 בדצמבר 2015 את אפקטיביות הבקרות והנהלים לגבי הגילוי בדוחות הכספיים של הבנק. על בסיס הערכה זו, מנכ"ל הבנק והחשבונאי הראשי, הסיקו כי לתום תקופה זו הבקרות והנהלים לגבי הגילוי של הבנק הינם אפקטיביים כדי לרשום, לעבד, לסכם ולדווח על המידע, שהבנק נדרש לגלות בדוח בהתאם להוראות הדיווח לציבור של המפקח על הבנקים, ובמועד שנקבע בהוראות אלו.

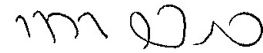
במהלך הרבעון הרביעי של שנת 2015 לא חל כל שינוי בבקרה הפנימית על דיווח כספי אשר השפיע באופן מהותי או סביר שצפוי להשפיע באופן מהותי, על הבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי.

עופר סלפטר – סמנכ"ל, חשבונאי ראשי

יעקב מלכין מנכ"ל הבנק

סמדר ברבר צדיק יו"ר הדירקטוריון

רמת גן, 25 בפברואר 2016

**הצהרות בקרה פנימית על דיווח כספי
הצהרה**

אני, יעקב מלכין מצהיר כי:

1. סקרתי את הדוח השנתי של בנק אוצר החייל בע"מ (להלן: "הבנק"), לשנת 2015 (להלן: "הדוח").
  2. בהתבסס על ידיעתי, הדוח איננו כולל כל מצג לא נכון של עובדה מהותית ולא חסר בו מצג של עובדה מהותית הנחוץ כדי שהמצגים שנכללו בו, לאור הנסיבות בהן נכללו אותם מצגים, לא יהיו מטעים בהתייחס לתקופה המכוסה בדוח.
  3. בהתבסס על ידיעתי, הדוחות הכספיים ומידע כספי אחר הכלול בדוח משקפים באופן נאות, מכל הבחינות המהותיות, את המצב הכספי, תוצאות הפעולות, השינויים בהון העצמי ותזרימי המזומנים של הבנק לימים ולתקופות המוצגים בדוח.
  4. אני ואחרים בבנק המצהירים הצהרה זו אחראים לקביעתם ולקיומם של בקורות ונהלים לגבי הגילוי⁽¹⁾ ולבקרה הפנימית של הבנק על הדוח הכספי⁽¹⁾. וכן:
    - א. קבענו בקורות ונהלים כאלה, או גרמנו לקביעתם תחת פיקוחנו של בקורות ונהלים כאלה, המיועדים להבטיח שמידע מהותי המתייחס לבנק, לרבות תאגידים מאוחדים שלו, מובא לידיעתנו על ידי אחרים בבנק ובאותם תאגידים בפרט במהלך תקופת ההכנה של הדוח.
    - ב. קבענו בקרה פנימית על דוח כספי כזו, או גרמנו לקביעתה תחת פיקוחנו של בקרה פנימית על דוח כספי כזו, המיועדת לספק מידע סבירה של ביטחון לגבי מהימנות הדוח הכספי ולכך שהדוחות הכספיים למטרות חיצוניות ערוכים בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים ולהוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו.
    - ג. הערכנו את האפקטיביות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי של הבנק והצגנו בדוח את מסקנותינו לגבי האפקטיביות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי, לתום התקופה המכוסה בדוח בהתבסס על הערכתנו.
    - ד. גילינו בדוח כל שינוי בבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי שאירע ברבעון הראשון שהשפיע באופן מהותי, או סביר שצפוי להשפיע באופן מהותי, על הבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי; וכן, 5. אני ואחרים בבנק המצהירים הצהרה זו גילינו לרואה החשבון המבקר, לדירקטוריון ולוועדת הביקורת של הדירקטוריון של הבנק, בהתבסס על הערכתנו העדכנית ביותר לגבי הבקרה הפנימית על דיווח כספי; וכן,
  - א. את כל הליקויים המשמעותיים והחולשות המהותיות בקביעתה או בהפעלתה של הבקרה הפנימית על דיווח כספי, אשר סביר שצפויים לפגוע ביכולתו של הבנק לרשום, לעבד, לסכם ולדווח על מידע כספי. וכן,
  - ב. כל תרמית, בין מהותית ובין שאינה מהותית, בה מעורבת ההנהלה או מעורבים עובדים אחרים שיש להם תפקיד משמעותי בבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי.
- אין באמור לעיל לגרוע מאחריותי או מאחריות כל אדם אחר, על פי כל דין.

יעקב מלכין - מנכ"ל

25 בפברואר 2016

(1) כהגדרתם בהוראות הדיווח לציבור בדבר "דוח הדירקטוריון".

הצהרה

אני, עופר סלפטר, מצהיר כי:

1. סקרתי את הדוח השנתי של בנק אוצר החייל בע"מ (להלן: "הבנק"), לשנת 2015 (להלן: "הדוח").
  2. בהתבסס על ידיעתי, הדוח איננו כולל כל מצג לא נכון של עובדה מהותית ולא חסר בו מצג של עובדה מהותית הנחוץ כדי שהמצגים שנכללו בו, לאור הנסיבות בהן נכללו אותם מצגים, לא יהיו מטעים בהתייחס לתקופה המכוסה בדוח.
  3. בהתבסס על ידיעתי, הדוחות הכספיים ומידע כספי אחר הכלול בדוח משקפים באופן נאות, מכל הבחינות המהותיות, את המצב הכספי, תוצאות הפעולות, השינויים בהון העצמי ותזרימי המזומנים של הבנק לימים ולתקופות המוצגים בדוח.
  4. אני ואחרים בבנק המצהירים הצהרה זו אחראים לקביעתם ולקיומם של בקורות ונהלים לגבי הגילוי⁽¹⁾ ולבקרה הפנימית של הבנק על הדוח הכספי⁽¹⁾. וכן:
    - א. קבענו בקורות ונהלים כאלה, או גרמנו לקביעתם תחת פיקוחנו של בקורות ונהלים כאלה, המיועדים להבטיח שמידע מהותי המתייחס לבנק, לרבות תאגידים מאוחדים שלו, מובא לידיעתנו על ידי אחרים בבנק ובאותם תאגידים בפרט במהלך תקופת ההכנה של הדוח.
    - ב. קבענו בקרה פנימית על דוח כספי כזו, או גרמנו לקביעתה תחת פיקוחנו של בקרה פנימית על דוח כספי כזו, המיועדת לספק מידע סבירה של ביטחון לגבי מהימנות הדוח הכספי ולכך שהדוחות הכספיים למטרות חיצוניות ערוכים בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים ולהוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו.
    - ג. הערכנו את האפקטיביות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי של הבנק והצגנו בדוח את מסקנותינו לגבי האפקטיביות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי, לתום התקופה המכוסה בדוח בהתבסס על הערכתנו.
    - ד. גילינו בדוח כל שינוי בבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי שאירע ברבעון הראשון שהשפיע באופן מהותי, או סביר שצפוי להשפיע באופן מהותי, על הבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי; וכן,
  5. אני ואחרים בבנק המצהירים הצהרה זו גילינו לרואה החשבון המבקר, לדירקטוריון ולוועדת הביקורת של הדירקטוריון של הבנק, בהתבסס על הערכתנו העדכנית ביותר לגבי הבקרה הפנימית על דיווח כספי; וכן,
    - א. את כל הליקויים המשמעותיים והחולשות המהותיות בקביעתה או בהפעלתה של הבקרה הפנימית על דיווח כספי, אשר סביר שצפויים לפגוע ביכולתו של הבנק לרשום, לעבד, לסכם ולדווח על מידע כספי. וכן,
    - ב. כל תרמית, בין מהותית ובין שאינה מהותית, בה מעורבת ההנהלה או מעורבים עובדים אחרים שיש להם תפקיד משמעותי בבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי.
- אין באמור לעיל לגרוע מאחריותי או מאחריות כל אדם אחר, על פי כל דין.

עופר סלפטר – סמנכ"ל, חשבונאי ראשי

25 בפברואר 2016

(1) כהגדרתם בהוראות הדיווח לציבור בדבר "דוח הדירקטוריון".

דוח הדירקטוריון וההנהלה בדבר בקרה פנימית על דיווח כספי

הדירקטוריון וההנהלה של בנק אוצר החייל בע"מ ("להלן - "הבנק") אחראים להקמה ולקיום של בקרה פנימית נאותה על דיווח כספי (כהגדרתה בהוראות הדיווח לציבור בדבר "דוח הדירקטוריון"). מערכת הבקרה הפנימית של הבנק תוכננה כדי לספק מידה סבירה של ביטחון לדירקטוריון ולהנהלה של הבנק לגבי הכנה והצגה נאותה של דוחות כספיים המפורסמים בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים ולהוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו. ללא תלות בטיב רמת התכנון שלהן, לכל מערכות הבקרה הפנימית יש מגבלות מובנות. לפיכך גם אם נקבע כי מערכות אלו הינן אפקטיביות, הן יכולות לספק מידה סבירה של בטחון בלבד בהתייחס לעריכה ולהצגה של דוח כספי.

ההנהלה בפיקוח הדירקטוריון מקיימת מערכת בקרות מקיפה המיועדת להבטיח כי עסקאות מבוצעות בהתאם להרשאות ההנהלה, הנכסים מוגנים והרישומים החשבונאיים מהימנים. בנוסף, ההנהלה בפיקוח הדירקטוריון נוקטת צעדים כדי להבטיח שערוצי המידע והתקשורת אפקטיביים ומנטרים (monitor) ביצוע, לרבות ביצוע נהלי בקרה פנימית.

הנהלת הבנק בפיקוח הדירקטוריון העריכה את אפקטיביות הבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי ליום 31 בדצמבר 2015, בהתבסס על קריטריונים שנקבעו במודל הבקרה הפנימית של Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (COSO 1992). בהתבסס על הערכה זו, ההנהלה מאמינה (believes) כי ליום 31 בדצמבר 2015, הבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי הינה אפקטיבית.

האפקטיביות של הבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי ליום 31 בדצמבר 2015 בוקרה על ידי רואי החשבון המבקרים של הבנק, ה"ה סומך חייקין, כפי שצויין בדוח שלהם בעמוד 113 אשר בו נכללה חוות דעת בלתי מסויגת בדבר האפקטיביות של הבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי ליום 31 בדצמבר 2015.

עופר סלפטר חשבונאי ראשי

יעקב מלכין מנכ"ל הבנק

סמדר ברבר צדיק יו"ר הדירקטוריון

